

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

Головний редактор М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу.

Редакційна колегія: Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова. **Адреса редакції:** НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 14 2020

ЗМІСТ

Коротко про головне

**Президент України В. Зеленський
про роботу Конституційного Суду України3**

Аналітика

Політичні акценти

Ворошилов О.
**Місцеві вибори-2020: попередні підсумки в столичному регіоні
та Центральній Україні4**

Потіха А.

**Попередні підсумки місцевих виборів в Україні
(Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька області)24**

Симоненко О.

**Місцеві вибори-2020 і довибори до ВР: попередні результати
(Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська, Сумська, Харківська області)33**

Тарасенко Н.

**Підсумки виборів до місцевих органів влади в південних регіонах
та на Сході України43**

Закіров М.
Рішення Конституційного Суду України: мотиви й наслідки60

До уваги держслужбовця

Фіх Ю.
**М. Дочинець у фондах Національної бібліотеки України
ім. В. І. Вернадського: список літератури67**

Коротко про головне

Президент України В. Зеленський про роботу Конституційного Суду України

В. Зеленський зазначив, що із цим складом КСУ у нас не буде руху вперед. Президент України в спецвипуску програми «Свобода слова» на телеканалі ICTV 2 листопада наголосив, що миттєва реакція Ради національної безпеки і оборони на рішення Конституційного Суду щодо скасування антикорупційної інфраструктури та внесення до парламенту законопроект про перезавантаження КСУ стримали суддів від ухвалення ще більш руйнівних для держави рішень. «Роботу Конституційного Суду України я оцінюю як руйнівний ураган, і ми говоримо про наслідки цього урагану», – зазначив глава держави.

Він наголосив, що потрібно боротися з ураганом, а не з його наслідками.

В. Зеленський зазначив, що рішенням від 27 жовтня судді Конституційного Суду України повністю скасували відповідальність за недостовірне декларування – і корупціонери не нестимуть кримінальної відповідальності за брехню в деклараціях, якщо не відмінити це рішення. «Вони анулювали та нівелювали роботу Національного агентства з питань запобігання корупції – НАЗК можна просто закривати. Далі вони піднімали питання Вищого антикорупційного суду України, який ми запустили у вересні торік», – зазначив Президент, додавши, що КСУ мав на меті повністю демонтувати інфраструктуру антикорупційних органів у нашій державі.

За його словами, наслідком такого рішення КСУ могло стати припинення співпраці України з міжнародними партнерами, зокрема з МВФ, Світовим банком, ЄБРР та іншими фінансовими інституціями, про що вже надійшли відповідні сигнали.

Глава держави зауважив, що за рішенням Конституційного Суду стоять представники деяких парламентських політичних сил. І тільки завдяки оперативній реакції Президента та Ради національної безпеки і оборони вдалося зупинити можливі нові дії суддів Конституційного Суду, які також мали б руйнівні наслідки.

«Сьогодні вони могли скасувати, наприклад, земельну реформу... І ми знали, що у вівторок мало бути засідання щодо неконституційності закону про українську мову», – нагадав В. Зеленський.

Але, за його словами, миттєве рішення РНБО та внесення до парламенту за його результатами президентський законопроект «Про відновлення суспільної довіри до конституційного судочинства» стали стримувальним чинником для суддів КСУ.

Глава держави зауважив, що ні в нього, ні в парламенту немає можливості відкликати призначених раніше суддів Конституційного Суду. Тому якщо вони хочуть зберегти гідність і репутацію в суспільстві, мають піти у відставку за власним бажанням. «Я вважаю, що це найліберальніше рішення, яке ми можемо сьогодні зробити й потім спокійно перейти до оновлення складу КСУ», – заявив В. Зеленський.

«Я повертати назад не буду – я не буду відкликати законопроект. Якби я знав, що я неправий, і звичайні люди мені сказали: “Пане Президенте, ви неправий”, я б негайно відкликав. Та я впевнений, що роблю правильно. Я знаю, що це складно. Але я вірю, що розумні депутати підтримають мене», – резюмував глава держави *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2020. – 3.11)*.

Аналітика

Політичні акценти

О. Ворошилов, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Місцеві вибори-2020: попередні підсумки в столичному регіоні та Центральній Україні

В Україні 25 жовтня відбулися місцеві вибори. Цьогоріч обирали представників до органів місцевого самоврядування: депутатів обласних, районних рад, а також депутатів місцевих рад та їхніх голів у 1 тис. 439 громадах. Явка виборців по країні виявилася рекордно низькою і становила 36,88 %.

Серед головних причин, через які українці вирішили не йти на вибори, вони назвали побоювання за своє здоров'я, проблеми з реєстрацією та зайнятість.

День голосування на місцевих виборах загалом відповідав демократичним стандартам проведення чесних виборів, заявив голова Комітету виборців України О. Кошель. Проте держава не виконала антикоронавірусних заходів на виборах (URL: <https://ua.news/ua/na-vyborah-mera-poltavy-ozhydaetsya-vtoroj-tur>).

Одразу зазначимо, що більшість наведених даних – попередні, ґрунтуються вони на паралельних підрахунках, які здійснювалися та оприлюднювалися політсилами, які брали участь у виборах.

Одна з головних інтриг цих виборів – результат у Києві, де діючий мер столиці В. Кличко чи то виграє в першому турі, чи ще повинен буде поборотися у другому з колишнім главою КМДА часів В. Януковича О. Поповим. Тепер всі чекають оприлюднення результатів Центрвиборчкомом. Але поки все йде до того, що В. Кличко зможе здобути

впевнену перемогу, а ось «Слуга народу» провалиться ще більше, ніж це очікувалося після оприлюднення екзит-полів.

Не секрет, що команда діючого мера мала наміри закінчити вибори в один тур, оскільки в цілому перемога В. Кличка особливих сумнівів ні в кого не викликала. Це було потрібно й для того, щоб показати сильну позицію градоначальника в столиці та отримати додаткові козири в переговорах з Офісом Президента, де повинні будуть вибудовувати з ним нову лінію взаємовідносин.

Екзит-поли, оприлюднені у вечір після виборів, говорили про те, що В. Кличко виграє з величезною перевагою, але до перемоги в першому турі трохи не дотягує (у С. Шустера йому давали 46 %, а «Рейтинг» – 47,8 %). Навіть з урахуванням похибки виходило, що трохи не вистачає. Але незабаром у мера Києва оголосили, що ведуть паралельний підрахунок голосів і, за їхніми даними, В. Кличко виграє в першому турі, набираючи більше 50 %. Утім до цих заяв варто було поставитися з певною часткою скепсису – на цих виборах багато українських політиків надто поспішали оголошувати себе переможцями (наприклад, О. Ляшко), а потім уже з'ясовувалося, що все далеко не так однозначно.

Уже увечері 26 жовтня журналіст С. Кошкіна опублікувала в себе в телеграм-каналі інформацію про те, що, за результатами обробки 99,5 % протоколів, В. Кличко нібито перемагає в один тур. «У столиці один тур. Вже точно. За Кличко висловилися 364 683 городянина. Це 50,6 %. За результатами обробки 99,5 % протоколів з мокрими печатками», – написала вона.

При цьому кандидат від «Слуги народу» І. Верещук не просто поступилася в битві за друге місце, а й зовсім скотилася на шосту позицію – 5,4 %. Вище неї може опинитися О. Кучеренко («Батьківщина», 6,3 %), С. Притула («Голос», 7,8 %) і все той же О. Попов («ОПЗЖ», 9,5 %). Проросійський кандидат А. Пальчевський («Перемога Пальчевського») може відстати від І. Верещук лише зовсім небагато – 5,3 %.

Що ж призвело до такого результату в Києві?

«Хто очікував, що Попов може вийти на друге місце (за результатами екзит-полу)? Тобто ми бачимо запит і бажання мати таких господарників. Попову ж можна згадати шість відкритих станцій метро. Так, він мером не був, він був главою КМДА, але люди його пам'ятають», – пояснює політичний експерт, директор з внутрішньої політики МЦПД І. Петренко.

«По суті, до початку виборів ніхто в Києві не знав, хто є опонентом Кличка... Про опонентів Кличка ми дізналися, коли почалася кампанія», – називає ще одну причину політолог В. Гладких (URL: <https://apostrophe.ua/article/politics/elections/2020-10-28/dvoynoe-porajenie-rochemu-sluga-naroda-sdala-kiev/35794>).

На думку фінансиста Т. Козака, який балотується до Київради від «Голосу», шоумену С. Притулі не вдалося перемогти на виборах насамперед через недовіру виборців до вихідців з креативної індустрії.

«Рейтинг В. Зеленського, що впав, і ще кілька невдалих кейсів зневірили громадян у здатності людей зі сцени перетворюватися на шановних політиків», – зазначив Т. Козак (URL: <https://kurs.com.ua/novost/231271-klichko-pobedil-v-pervom-ture-parallelnii-podschet>).

На думку доктора політичних наук В. Якушика, «влада більш принципово підходила б до підрахунку голосів на виборах мера Києва, якби шанси на вихід у другий тур мав би кандидат від “Слуги народу”». «Якби виходила до другого туру представник “Слуги народу” Верещук, тоді був би сенс і для влади було б доцільно забезпечити справедливий підрахунок. А зараз частина влади домовилася з Кличком і думає: ми і гроші зекономимо, не потрібно буде додатковий ремонт проводити за ці три тижні і показувати людям, як ми їх любимо, не будемо розбурхувати суспільство. За своїми геополітичними, за культурно-політичними позиціями, що декларуються, нинішня влада така ж, як Кличко», – вважає В. Якушик.

На думку експерта, другий тур виборів мера Києва не потрібен владі, щоб не було предметної дискусії про проблеми життя в столиці, які повинна розв’язувати місцева влада. «Я думаю, шанси того, що проведуть Кличка з результатом 50,09 %, дуже великі. Зараз не потрібна принципова дискусія по тому, що зробили з Києвом. Якщо є змова, якщо вступили в договірняк, значить, заспокоюємось і перерозподіляємо вплив на канали бюджетних і позабюджетних потоків», – зазначив В. Якушик URL: <https://golos.ua/i/781539>).

Також у столиці обирали депутатів до Київради.

Повідомляється, що переможцем виборів до Київради стала «Європейська солідарність», яка матиме 31 депутата в міській раді столиці. «УДАР» розраховуватиме на 30 представників, а «Єдність» – на 13.

У свою чергу, «Слуга народу» матиме лише 12 депутатів у новому складі Київради. Така ж кількість буде представлена від «Батьківщини» та «Опозиційної платформи – За життя». І зрештою «Голосу» віддадуть 10 місць у новій Київраді (URL: <https://kyiv.depo.ua/ukr/vybory/stalo-vidomo-yaki-partii-i-skilki-mandativ-otrimayut-u-noviy-kiivradi-202010271236115>).

Як повідомив виключений із «СН» нардеп Г. Лерос, «Слуга народу» в Києві опинилася на шостому місці, з результатом трохи більше 7%, а майже 70 % киян навіть не прийшли на вибори, що показало «повне розчарування і відсутність надії на зміни. Якби явка була 50 %, партія “Слуга народу” в Києві навіть не пододала б прохідний бар’єр. Рік тому у “Слуги народу” був рейтинг у Києві 40 %, перше місце в столиці, а на всіх мажоритарних округах перемогли кандидати від “Слуги народу”», – поінформував нардеп (URL: https://sensor.net/ua/news/3227282/sluga_narodu_na_vyborah_do_kyuyivradu_na_shostomu_mistsi_z_7_yakby_yavka_bula_50_sn_navit_ne_podolala).

Що стосується партії «Перемога Пальчевського», то, за попередніми даними, вона до Київради поки що не проходить.

Проте, завдяки фальсифікаціям, А. Пальчевський може потрапити до Київради. Під час «уточнення результатів» голоси «ОПЗЖ» зараховують на користь партії А. Пальчевського – у Києві частина районних територіальних виборчих комісій намагається «натягнути голоси» партії «Перемога Пальчевського», щоб вона потрапила до Київської міської ради. Про це, зокрема, повідомляє представник партії «Голос» Ю. Богданов на своїй сторінці у фейсбуці. «Зараз по п'ять ТВК – Оболонській, Святошинській, Солом'янській, Шевченківській і Дарницькій – з відчаєм приречених частина комісій намагається натягнути голоси Пальчевському за рахунок “ОПЗЖ”!» – заявив він.

За його словами, «десь 40 голосів намагаються поцупити, десь 30». «Їм не вистачає тисячі 3,5–4. Це треба намалювати 100–150 дільниць», – зазначив Ю. Богданов.

Цю інформацію підтвердив і волонтер Р. Сініцин. «Перший протокол приїхав до ТВК. У “ОПЗЖ” – 48. У Пальчевського – 40. ТВК відправляє протокол на уточнення – у “ОПЗЖ” стає 8. У партії Пальчевського – 80», – повідомив він та оприлюднив ці протоколи (URL: <https://glavcom.ua/kyiv/news/yak-palchevskogo-u-kijivradu-zatyaguuyut-714373.html>).

Журналіст С. Кошкіна також заявила, що за допомогою «ОПЗЖ» до Київради хочуть «завести» А. Пальчевського. За її словами, члену політради «ОПЗЖ» М. Наконечному, що займається виборами, «дали команду будь-якими правдами й неправдами затягнути до Київради Пальчевського», партія якого не долає прохідний бар'єр. При цьому журналістка каже, що робитимуть це за рахунок «ОПЗЖ», тому що бенефіціаром обох проєктів є бізнесмен В. Столар (URL: <https://nv.ua/ukr/kyiv/rezultati-viboriv-2020-roku-palchevskogo-hochut-zavesti-v-kijivradu-koshkina-novini-kiyeva-50120197.html>).

Проте найбільш масові спроби фальсифікації результатів виборів у столичному регіоні зафіксовані у Василькові. Зокрема, поліція Київської області зафіксувала масові фальсифікації під час виборів і підрахунку голосів у Васильківському районі, повідомляє відділ комунікації поліції області. «У Васильківському районі поліція задокументувала найбільше порушень виборчого процесу. Загалом за фактами порушень виборчого законодавства у Василькові поліцейські затримали 10 осіб і відкрили 15 кримінальних проваджень», – ідеться в повідомленні на сторінці у фейсбуці.

Так, у день голосування правоохоронці зупинили автобуси з пасажирями, які брали участь у так званих каруселях, голосуючи за одного з кандидатів на посаду голови Васильківської об'єднаної територіальної громади. Також поліція затримала осіб, які організували підкуп виборців, встановили зловмисників, причетних до фальсифікації виборчої документації.

Крім того, у поліції поінформували, що на одній із дільниць району невідомі з метою зриву виборів відключили електропостачання (URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/699395.html>).

У «Слuzі народу» також заявили про те, що у Василькові фіксують масові спроби фальсифікації результатів виборів. «У Василькові на Київщині фіксують масові спроби фальсифікації результатів виборів. Кандидатка на посаду голови Васильківської ОТГ, представниця колишньої влади, намагається спотворити результати голосування. Правоохоронці вже порушили понад 15 карних справ, є затримані», – ідеться в повідомленні.

Зокрема, затримано організовану групу, яка здійснювала масові фальсифікації. Поліція також зафіксувала кілька мікроавтобусів з мешканцями інших населених пунктів. Їх, імовірно, везли до Василькова для незаконного голосування за вищезгадану кандидатку. Організатори фальсифікацій уже перебувають у СІЗО. Поліція також вручила підозру члену дільничної комісії – припускають, що вона була у змові з порушниками, повідомили в політичній силі.

«Спроби сфальсифікувати результат на користь представниці колишньої влади тривають і досі: зокрема, намагання втрутитися в роботу систем комп'ютерного зв'язку, зірвати роботу ТВК», – зазначено в заяві (URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1899594-u-sluzi-narodu-zayavili-scho-u-vasilkovi-fiksuyut-masovi-sprobi-falsifikatsiyi-rezultativ-viboriv>).

Із цим солідаризується й партія «Голос», яка виступила із заявою, що вибори у Василькові було сфальсифіковано, та закликала визнати їх недійсними. «У Василькові Київської області відбуваються численні порушення та спроби фальсифікації результатів виборів на користь окремих кандидатів. За таких умов неможливо встановити справжні результати і вибори у громаді мають бути визнані недійсними», – ідеться в заяві партії.

У партії «Пропозиція» також заявили, що зафіксували численні порушення й масові фальсифікації результатів виборів до Васильківської ОТГ (URL: <https://www.unian.ua/elections/pid-vasilkivskim-sudom-vidbuvayetsya-miting-z-vimogoyu-skasuvati-rezultati-viboriv-u-misti-novini-kiyeva-11201318.html>).

За даними ЗМІ, переважна більшість порушень відбувалися на користь кандидата Н. Баласинович (самовисування), яка у свою чергу заявляє про тиск «тітушек» і нардепа О. Дубинського: «Я з великим відривом перемагаю на цих виборах. За паралельним підрахунком. Уже більшість ділянок здали свої протоколи до ТВК. Наступний мій опонент майже впововину менше голосів отримав: у мене – 30 %, у нього – 16 %. Абсолютно чесна перемога, але “Слуги народу”, саме діючий народний депутат на нашому окрузі пан О. Дубинський ніяк не може заспокоїтися тим, що Васильківська ОТГ визначила відповідально, як “слуги народу” турбувалися про Васильківщину протягом півтора року і зовсім не підтримали їхнього кандидата А. Шевченка», – заявила Н. Баласинович.

За її словами, тепер на членів тервиборчкому чинять тиск, їх залякують. Також вона заявила про плани звернутися до міністра внутрішніх справ А. Авакова, щоб він забезпечив захист і щоб поліція допомогла довести до кінця чесний виборчий процес (URL:

https://censor.net/ru/news/3227460/skandal_na_vyborah_v_vasilkove_kandidat_v_glavy_otg_balasinovich_zayavlyayet_o_davlenii_titushek_i_dubinskogo).

Зі свого боку, кандидати від політичної партії «Слуга народу» А. Шевченко та М. Неділько подали позов до Васильківського міжрайонного суду проти визнання результатів деяких дільничних виборчих комісій Васильківської міської ТВК. Утім суд відмовив їм у задоволенні позову (URL: <https://kyiv.znaj.ua/347748-vasilkivska-gromada-peremogla-oleksandra-dubinskogo>).

Примітним трендом нинішніх виборів є значна активність і подекуди успішність регіональних та місцевих політичних сил. Зокрема, до Ірпінської міської ради проходять представники п'яти політичних сил, а найбільше депутатів матиме партія «Нові обличчя». Такими є попередні результати виборів згідно з паралельним підрахунком голосів, який проводили громадські організації міста, що брали участь у спостереженні за виборчим процесом.

За цими даними, в оновленій міськраді «Нові обличчя» отримають 16 місць, «Європейська солідарність» – сім, «Батьківщина» – шість, «Голос» – п'ять, «Слуга народу» – чотири (URL: <https://itvua.tv/news/do-irpinski-koi-miskrady-prokhodiat-5-partiy-naubil-she-deputativ-matymut-novi-oblychchia-paralelnyy-pidrahunok>).

Привернули до себе увагу і вибори до Броварської міськради, де партія «Демократична сокира» вивела свого кандидата на виборах через причетність до «опитування В. Зеленського».

Крім того, центр партії в Броварах розпустили в повному складі, а сторінки місцевого осередку в соцмережах заблокували. Про це повідомляється на фейсбук-сторінці політсили. «Керівництво організації в Броварах, яке дозволило цьому кандидату балотуватися, усувається від посад», – заявили в політсилі.

Як пояснили вони, виведений кандидат є директором фірми, яка отримала замовлення на проведення опитування. «Кандидат уклав цю угоду вже після свого висунення від “Демократичної сокири” і не повідомив своє керівництво про укладення договору з партією “Слуга народу”, чим порушив усі моральні принципи нашої партії й підставив під загрозу всі наші дії протягом останнього року і – найголовніше – нашу репутацію», – сказано в повідомленні (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/kiyany/politics/opituvannya-zelenskogo-demsokira-viklyuchila-kandidata-z-partii.htm>).

У Борисполі проведуть повторні вибори мера міста, оскільки діючий міський голова, кандидат, що набрав найбільшу кількість голосів виборців за результатами голосування 25 жовтня, А. Федорчук помер 28 жовтня від COVID-19. А. Федорчуку було 60 років, на посаді бориспільського міського голови працював із 2006 р. (URL: <https://day.kyiv.ua/uk/news/281020-uboryspoli-mayut-vidbutysya-povturni-vybory-cherez-smert-mera>).

У Центральній Україні вибори відбувалися таким чином.

Вінницька область. У ЦВК повідомили явку на місцевих виборах у Вінницькій області – 39,39 %.

Усього участь у місцевих виборах взяло 475 тис. 538 виборців.

Загальна кількість виборців у Вінницькій області – понад 1 млн 200 тис. (URL: <https://vinnytsianews.com/na-vinnichchine-na-vybery-prishli-menshe-40-izbiratelej>).

Перші вибори на Вінниччині в рамках децентралізації 25 жовтня принесли безліч сенсацій, повернули «ветеранів» у політику й засвітили абсолютно нові обличчя. Незаперечну перемогу у Вінниці та області отримали партія та кандидати від В. Гройсмана: «Українська стратегія Гройсмана» набирає по 54 % у місті та по області, по 63-х ОТГ «стратегі» зуміли привести до перемоги 29 своїх голів об'єднаних громад, чи майже 50 % (вісім – від «Батьківщини», сім – від «Європейської солідарності», по три – від «Слуги народу» та партії «За майбутнє», по одному – від партій «Сила і честь» і «Наш край», решта 11 – самовисуванці) (URL: <https://suspilne.media/74808-vikradali-grosi-z-bankivskih-rahunkiv-u-vinnici-sbu-vikrila-nelegalni-call-centri>).

Друге місце по області взяв П. Порошенко з «Європейською солідарністю», які вибороли 17 % голосів виборців до облради, 14 – до міської ОТГ Вінниці та здобули цілком прийнятні позиції по кожній громаді.

А. Гижко, лідер обласної «ЄС», так характеризує ці вибори: «Так, ми примножили свої успіхи. Пишаємося усіма здобутками. Із семи кандидатів на голови ОТГ на Вінниччині виборці обрали чотирьох. Оратівську ОТГ очолить Г. Лошак, Глухівецьку ОТГ – О. Амонс, Райгородську ОТГ – В. Михайленко, Кунківську ОТГ – В. Безбах.

Будемо ще працювати і виправляти помилки. У коаліцію з “УСГ” вступати не будемо. Виважуватимемо кожне запропоноване рішення» (URL: <https://33kanal.com/news/106681.html>).

Як заявив у вінницькому пресклубі представник Комітету виборців України В. Телень, у більшості місцевих рад Вінниччини буде представлено три політичні партії: «Українська стратегія Гройсмана», «Європейська солідарність» і «Слуга народу» (URL: <https://mistonadbugom.com.ua/article/na-vinnichchini-budut-predstavleni-tri-politichni-sili-u-bilshosti-miscevih-rad>).

Як зазначають оглядачі, стрімкий стрибок рейтингу партії «Слуга народу» у 2019 р. можна порівняти лише зі стрімким падінням рейтингу партії у 2020 р. Якщо на парламентських виборах партія Президента набрала 37,91 % по Вінницькій області, то на місцевих виборах-2020 за «слуг» проголосувало не більше 8 % виборців. По Вінниці партія набирає 7,16 %.

Кандидат на посаду Вінницького міського голови С. Борзов, якого за півроку до виборів В. Зеленський призначив головою ОДА для «нарощування» персонального рейтингу, не дотягнув навіть до другого місця, набравши близько 8 % голосів (URL: <https://vn.depo.ua/ukr/vybery/triumf-strategii-groysmana-nespodivanka-vid->

opzzh-ta-krakh-batkivshchini-yaki-rezultati-vivoriv-ochikuyutsya-na-vinnichchini-202010271235990).

Переміг тут діючий мер С. Моргунов, який очолює партію експрем'єра та набрав 68 %. У С. Кудлаєнка з «ЄС» – 14 % голосів, у губернатора С. Борзова – 8 %. У решти кандидатів ще менше.

«Спрацював зомбуючий меседж: Вінниця п'ять останніх років – найкраще місто для проживання, – так втовкмачували містянам, і вони в це повірили... То для чого змінювати – щоб було гірше?» – коментує вибори нардеп і висуванка від «Голосу» О. Устинова (URL: <https://33kanal.com/news/106681.html>).

Загалом нинішні місцеві вибори на Вінниччині показали, що виборці викреслили з пам'яті 2019 р. Уподобання кардинально змінилися. У більшості громад уже немає тотальної підтримки «Слуги народу». Більше того, люди віддають перевагу місцевим політпроектам і кандидатам, яких добре знають. Або не віддають – уперше з початку 2000-х років до Вінницької міськради не потраплять представники Ю. Тимошенко.

Хоча подібний розвиток подій був цілком прогнозованим. Зокрема, торік, після парламентських виборів, обласний партосередок «тимошенківців» почало «штормити». Через внутрішні скандали і їхні публічні наслідки партія позбулася свого головного виборчого активу – сітки активістів та прихильників на місцях. Наприкінці 2019 р. молодіжне крило вінницького осередку «Батьківщини» в повному складі вийшло з партії. Згодом багаторічну очільницю обласного партосередку Л. Щербаківську зняли з посади на користь нардепа О. Мейдича. Улітку «Батьківщина» позбулася свого головного медіа-активу – газети «33-й канал», співвласниця якого на початку передвиборної гонки демонстративно зійшла з дистанції, склала депутатський мандат і покинула лави партії (URL: <https://vn.depo.ua/ukr/vybory/triumf-strategii-groysmana-nespodivanka-vid-opzzh-ta-krakh-batkivshchini-yaki-rezultati-vivoriv-ochikuyutsya-na-vinnichchini-202010271235990>).

Уперше не пройшла «Свобода». Багато її прихильників розчаровані. Бо всі знають, як принципово працювала їхня фракція в радах. «Руху націоналістів дуже завадили радикальні й часто псевдопатріотичні організації. Але скоро Україну саме націоналісти будуть рятувати від біди, і ми повернемося», – заявляють вінницькі політики (URL: <https://33kanal.com/news/106681.html>).

Проросійські політсили мають свою невелику групу підтримки у Вінниці та Вінницькій області. У 2015 р. до обласної ради Опозиційний блок набрав 6,19 % голосів, а до міської – 5,15 %. Нині «Опозиційна платформа – За життя» набирає майже таку саму кількість голосів 6,5–6,8 %.

Представники «ОПЗЖ» Вінниччини під час цієї кампанії відзначилися тим, що стали фігурантами кримінальної справи за підкуп виборців та потрапили до пакета агітації кандидата від «Слуги народу» (URL: <https://vn.depo.ua/ukr/vybory/triumf-strategii-groysmana-nespodivanka-vid->

opzzh-ta-krakh-batkivshchini-yaki-rezultati-viboriv-ochikuyutsya-na-vinnichchini-202010271235990).

Також за результатами паралельного підрахунку голосів уже відомо, що нова місцева «Партія Вінничан» уже проходить у Гайсинську міську раду, Ладжинську міську раду, Козятинську міську раду та Гайсинську районну раду. Про це повідомляє пресслужба партії (URL: <https://presspoint.in.ua/2020/10/29/vinnytska-partiia-prokhodyt-v-try-miski-ta-odnu-rajonnu-radu>).

За результатами паралельного підрахунку голосів, до міської ради Вінниці проходять чотири політичні партії: «Українська стратегія Гройсмана», «Європейська солідарність», «Слуга народу» та «ОПЗЖ». Про це повідомив голова Вінницької обласної територіальної організації партії «Європейська солідарність» А. Гижко. «Ми проводили паралельний підрахунок голосів, відданих виборцями за політичні партії на виборах до Вінницької міської ради. Маємо такі результати: в “Українській стратегії Гройсмана” – 51,44 %, “Європейська солідарність” набрала 13,3 %, “Слуга народу” – 7,16 %, а “ОПЗЖ” – 6, 58 %», – повідомив А. Гижко (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/3124724-u-vinnici-do-miskradi-prohodat-cotiri-partii-paralelnij-pidrahunok.html>).

Паралельний підрахунок голосів свідчить, що до обласної ради проходить шість політичних партій:

- «Українська стратегія Гройсмана» отримує 45,12 % голосів виборців;
- «Європейська солідарність» – 12,03 %;
- «Батьківщина» – 11,05 %;
- «Слуга народу» – 8,03 %;
- «ОПЗЖ» – 6,71 %;
- «За майбутнє» – 6,64 %.

Інші політичні партії не долають 5-відсоткового бар'єра (URL: <https://naparise.com/posts/do-vinnytskoi-oblrady-maibutnoho-sklykannia-prokhodyt-shist-partii>).

Підбили підсумки дня голосування і в поліції Вінниччини. Так, протягом 25 жовтня надійшло 131 повідомлення про можливі порушення виборчого законодавства. За заявами в день голосування поліція Вінниччини порушила три кримінальні провадження.

У відділі комунікацій обласного главку повідомляють, що поліцейські забезпечили правопорядок та не допустили суттєвих порушень законодавства під час виборчого процесу, які б вплинули на перебіг голосування (URL: <https://naparise.com/posts/za-zaiavamy-u-den-holosuvannia-politsiia-vinnychchynu-porushyla-try-kryminalni-provadhennia>).

Черкаська область. Як повідомив голова Черкаської облдержадміністрації С. Сергійчук, за попередніми даними, явка виборців на Черкащині становила 35,7 %. Волевиявлення громадян відбулося без надзвичайних ситуацій та перешкод у діяльності міжнародних спостерігачів і виборчих комісій. За додержанням правопорядку на дільницях цілодобово

слідкували правоохоронці області (URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/yak-na-cherkashini-prohodili-vibori-do-miscevih-ra>).

На виборах мера Черкас найбільше голосів здобуває діючий мер А. Бондаренко, він вийде у другий тур з представником «Голосу» В. Євпаком.

А. Бондаренко заявив, що в другому турі виборів його підтримає політична партія «Черкащани»: «Щойно ми напрацювали спільне бачення наших спільних дій у Черкаській міській раді із командою “Черкащан”. Хочу сказати, що бачення розвитку міста із цією командою у нас однакове. Наше завдання – вивести місто Черкаси в трійку найкомфортніших міст України. Ми говоримо про об’єднання наших зусиль, у тому числі й про підтримку мене як кандидата на посаду міського голови».

Натомість член ради партії «Черкащани» Н. Казарян поінформував, що вони не ухвалювали такого рішення. «Ні у партії, ні у фракції не було жодного зібрання на цю тему», – зазначив Н. Казарян (URL: <https://18000.com.ua/strichka-novin/bondarenko-zayavlyaye-pro-pidtrimku-cherkashhan-u-partiyi-pro-se-ne-znayut>).

Як відомо, під час пресконференції 20 травня В. Зеленський назвав А. Бондаренка «бандитом», який вирішив знімати карантин у місті раніше, ніж по всій країні, а його дії – популізмом. В. Зеленський зазначив, що міський голова має 19 кримінальних проваджень. Міський голова Черкас відповів В. Зеленському, що кримінальні справи проти нього відкривали через політичну діяльність.

Тепер же партія «Слуга народу» розглядає варіант підтримки в другому турі виборів міського голови Черкас кандидата від «Голосу» В. Євпака, який змагатиметься з діючим мером А. Бондаренком.

Голова партії «Слуга народу» О. Корнієнко в ефірі «Свободи слова» на ICTV, зокрема, заявив: «Щодо Черкас хотів би додати таку позицію попередню. Ми, партія “Слуга народу”, проводимо перемовини із місцевим осередком щодо підтримки можливої Євпака. Я думаю, що найближчим часом це визначиться» (URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/10/27/7271349>).

До речі, у мережі вже виставляють фото, де голова Черкаського обласного осередку партії «Слуга народу» О. Завітневич і В. Євпак тиснуть один одному руки. При цьому ще влітку В. Євпак ось як пояснював небажання балотуватися від «Слуги народу»: «Мушу констатувати дуже сумний факт: черкаська “Слуга народу” не хоче об’єднуватися навколо стратегії розвитку міста. Вона хоче ділити місто за грошовими та квотними ознаками. Це суперечить моїм принципам».

Підтримала В. Євпака і партія П. Порошенка. Згодом і команда «Самопоміч», яка лише 10 днів тому заявляла про підтримку кандидата в мери від «Слуги народу» В. Ільченка. Пізніше долучився до підтримки й НРУ.

«Батьківщина» ж, яка тепер уже не є соратником міського голови Черкас, бо той перед виборами перейшов у партію «За майбутнє», сама, схоже, більше переймається власними невеликими відсотками на виборах. Тому поки що не заявляє про підтримку кого-небудь. Хоча яскравий представник партії, одна з ключових постатей, колишній депутат обласної ради М. Мушієк уже опублікував у соцмережі допис про здобутки діючого мера (URL: <https://tyzhden.ua/Вибори%202020:%20сила%20громад%20проти%20сили%20еліт/249320>).

Одне з небагатьох в Україні міст, яке отримує мера від «Слуги народу», – це м. Сміла. За попереднім підрахунком, колишній «порошенківець», комунальник С. Ананко перемагає на виборах. До речі, сміляни очікували, що в мери балотуватиметься колишній міський голова В. Решетняк. Йому прогнозували одразу ж непоганий рейтинг, але він чомусь відмовився балотуватися, проте підтримав С. Ананка. З іншого боку, С. Ананка підтримала пропрезидентська партія, яка тепер просто зобов'язана хоча б показово допомагати Смілі і своєму меру.

І щодо нових облич. У Смілі, попередньо, у міськраду проходить і політична партія «Команда С. Рудика. Час Змін!» (URL: <https://tyzhden.ua/Вибори%202020:%20сила%20громад%20проти%20сили%20еліт/249320>).

Можна також зазначити, що в доволі незвичайній виборчій ситуації опинилися жителі с. Стеблів. На посаду селищного голови зареєструвався лише один кандидат. Про це повідомляється на сайті Стеблівської громади.

На посаду селищного голови зареєструвався лише один кандидат О. Данільченко, 1962 р. н., від партії «Слуга народу». Відповідно, 25 жовтня, ще до початку виборів, він уже святкував свою перемогу.

З депутатами в селищну раду тут ситуація дещо краща. У восьми виборчих округах виборці обирали з-поміж 54 депутатів (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vibir-z-neymovirnoyu-intrigoyu-u-cherkaskiy-oblasti-viborci-obirali-z-odnogo-kandidata-1653524.html>).

На виборах до міської ради Черкас голоси за партії розподілилися таким чином:

- «Слуга народу» – 20,68 %;
- «За майбутнє» – 13,32 %;
- «Голос» – 12,05 %;
- «Європейська солідарність» – 10,92 %;
- ВО «Черкащани» – 8,7 %;
- «ОПЗЖ» – 5,74 %;
- ВО «Батьківщина» – 4,96 %;
- «Нацкорпус» – 4,61 %;
- «Сила і честь» – 3,57 %;
- «Партія вільних демократів» – 3,57 % (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vibori-2020-u-cherkasah-poperedni-rezultati-golosuvannya-yavka-ta-porushennya-1655099.html>).

Що стосується виборів до облради, то, за попереднім підрахунком голосів штабом ВО «Черкащани», вони лідирують у цих виборах. «Лідируємо, маємо переконливу перемогу. За паралельним підрахунком, на 95 % опрацьованих бюлетенів у нас у районі 20-відсотковий результат. За друге і третє місце змагаються “За майбутнє” і “Слуга народу”. У них по 11–12 %. На четвертому місці – “ЄС”. А на п’ятому – «Батьківщина». В останній вагон забігає “За життя” – за рахунок Чигиринського і Черкаського районів», – поінформував керівник обласного штабу ВО «Черкащани» В. Беззубенко (URL: <https://procherk.info/news/vybory/86771-mi-pershi-zahodimo-v-oblasnu-radu-z-velikim-vidrivom-vo-cherkaschani>).

Повідомляється також, що в день голосування до поліції області надійшло 177 заяв і звернень, було складено 13 адміністративних протоколів та розпочато вісім кримінальних проваджень.

Як поінформував керівник Національної поліції в Черкаській області М. Куратченко, найбільш типовими під час проведення передвиборної кампанії були факти щодо підкупу виборців, у сам день виборів – це порушення таємниці голосування, також було зафіксовано факт викрадення бюлетенів у Смілянському районі, а також на території м. Черкаси перевіряється факт зникнення 100 бюлетенів. Також чимало повідомлень надходило про перешкоджання здійсненню виборчого права, зафіксовано до 25 жовтня 13 таких фактів. Також було складено протокол на «жартівника», який хотів перевірити, наскільки оперативно відреагує поліція (URL: <http://vycherpno.ck.ua/politsejski-rozpovili-pro-top-porushen-viborchogo-protsesu>).

Зі свого боку, Черкаська обласна організація Комітету виборців України поінформувала, що істотних порушень на місцевих виборах у Черкаській області, які б могли вплинути на результати голосування, не зафіксовано.

Усі ДВК закрилися вчасно й розпочали підрахунок голосів.

Водночас фіксується масове порушення процедури підрахунку, що в підсумку може призвести до помилок, повторних підрахунків, неправильного заповнення протоколів, а разом до того, що результати буде отримано ще нескоро (URL: <http://vycherpno.ck.ua/suttyevih-porushen-po-cherkashhini-ne-zafiksovano-kvu>).

Також члени ТВК і спостерігачі повідомляють про велику кількість неправильно заповнених протоколів. Здебільшого, це відбувається через технічні помилки, що свідчить про недотримання членами ДВК процедури підрахунку голосів і правильного заповнення виборчої документації.

Також спостерігачі повідомляють про поодинокі спроби переписування протоколів і перепаккування бюлетенів членами ДВК біля приміщення ТВК (URL: <https://18000.com.ua/strichka-novin/na-cherkashhini-bagato-dvk-nepravilno-zapovnili-viborchu-dokumentaciyu>).

Як повідомили координатор мережі ОПОРА в Черкаській області З. Колісніченко та виборчий омбудсмен Черкащини Т. Щербатюк, серед

найпоширеніших порушень – незадовільне матеріально-технічне забезпечення дільничних виборчих комісій (брак скриньок і кабінок для голосування тощо), спроби голосування без паспорта, порушення таємності голосування, фотографування та знищення бюлетенів, проблеми з освітленням кабінок, брак кабінок для голосування людей з підвищеною температурою тіла (а там, де такі кабінки були, часто давали можливість заходити туди будь-кому з виборців).

Були випадки організованого підвезення виборців на дільниці. На одній з таких дільниць, у черкаському мікрорайоні Митниця, в одній із квартир виявилися зареєстрованими 30 виборців. Поліція з'ясовує, чи не було в цьому випадку порушення закону.

Разом з тим, як зазначили в «ОПОРІ», кількість порушень під час виборів 25 жовтня була загалом меншою, ніж на попередніх виборах. Крім того, спостерігачі відзначили оперативне реагування правоохоронців на подані заяви (URL: <https://procherk.info/news/vybory/86655-30-vibortsiv-u-odnij-kvartiri-poednannja-viboriv-ta-opituvannja-v-opori-rozpozvili-jak-projshli-vybory-na-cherkaschini>).

Кіровоградська область. У цілому на Кіровоградщині вибори минули спокійно та без ексцесів.

Однак вони запам'ятаються – гранично низькою явкою та карантинними умовами проведення. У Кіровоградській області активність виборців становила лише 35,29 %. Бюлетені отримали 252 тис. 403 виборці із 715 тис. 264.

Попри низьку явку виборців на деяких дільницях були чималі черги. Переважно це було пов'язано з карантинном. Виборці мали тримати дистанцію, запускали лише обмежену кількість людей, при вході на дільницю вони обов'язково мали бути в масках, виборцям міряли температуру, а в разі підвищеної – направляли голосувати до окремої кабінки.

У день виборів порушень, які значно вплинули б на проведення виборчого процесу, не зафіксували.

За даними Громадянської мережі «ОПОРА», найбільш поширеними інцидентами стали неправильно оформлені протоколи та їхнє переписування в територіальних виборчих комісіях. На думку фахівців, це пов'язано з недостатньою підготовкою членів дільниць.

Поліція з понад 100 звернень про порушення виборчого процесу відкрила два кримінальні провадження та по чотирьох зведеннях склала адмінпротоколи (URL: <https://pravda-kr.com.ua/golovna/16993-mistsevi-vybory-2020-yak-golosovali-na-kirovogradshchini.html>).

Низька явка виборців обвалила результати одним політсилам і допомогла іншим. Так прокоментував проміжні результати виборів у Кіровоградській області керівник Центральноукраїнської соціологічної лабораторії Е. Ключенко. «Літні люди не бояться черг, навпаки, це – спосіб поговорити, провести час, обговорити ситуацію в державі. Для людей

середнього віку – це вже складність, але вони готові якийсь час постояти, щоб виконати свій громадянський обов’язок. А молодь – підійде, побачить чергу та одразу йде, навіть не вагаючись», – зазначив соціолог.

Саме через черги на дільницях у Кропивницькому в день виборів партія «Перспектива міста» А. Стрижакова втратила свої голоси. «Усю кампанію соціологічні служби показували, що в Кропивницькому буде боротьба двох партій-лідерів: “Пропозиції” Райковича і “Перспективи міста” Стрижакова. Остання набрала вдвічі менше голосів, ніж передбачалося, бо її передвиборна кампанія орієнтувалася радше на більш молодий електорат» – підсумував Е. Ключенко.

Наразі Кіровоградська область показала, що регіон знову більше тяжіє до Східної України, це показують непогані результати «ОПЗЖ». «Нагадаю, що внутрішньополітичний курс країни завжди визначався тим, як проголосує Центральна Україна. Зростання рейтингу “ОПЗЖ” прогнозоване, бо інші політичні сили останніми роками були при владі, але обіцяних змін люди не отримали, тому хто залишається? Ті, хто в опозиції», – зазначив експерт.

У багатьох містах області (Кропивницький, Новомиргород, Мала Виска, Новоукраїнка) очільники громади очевидно не зміняться. Така тенденція спостерігається по всій Україні. Цим головам дуже «повезло». Вони втрапили в той момент, коли через реформи децентралізації їхні громади отримали шалені кошти порівняно з попереднім рівнем фінансування. У Кропивницькому, наприклад, це було 400–700 млн, зараз це 3 млрд грн.

В Олександрії на виборах мера спрацював «ефект Лукашенка», просто естетична втома у виборців від одного й того ж керівника (С. Цапюк керує громадою з 2010 р., з 1998 по 2006 р. вибирався на цей пост двічі. – Прим. авт.), тому голову переобрали (URL: <https://suspilne.media/75899-miscevivibori-na-kirovogradsini-ogolosili-imena-3-iz-49-goliv-gromad>).

В. Лозінський упевнено виграв вибори на посаду керівника Підвисоцької ОТГ Голованівського району – за нього проголосувало 80 % виборців.

Нагадаємо, 16 червня 2009 р. поблизу селища Голованівськ тодішній нардеп у компанії прокурора району, начальника поліції та егеря розстріляв з рушниці місцевого жителя В. Олійника.

У квітні 2011 р. Лозінського засудили на 15 років ув’язнення, у зв’язку з чим на свободу він мав вийти у 2025 р. Утім у 2012 р. апеляційний суд пом’якшив вирок до 14 років, а у 2013 р. Вищий спецсуд змінив статтю звинувачення з вбивства на хуліганство, скоротивши термін ув’язнення до 10 років. У підсумку В. Лозінський, відбувши лише чотири роки, вийшов у червні 2014 р. на волю «за станом здоров’я» (URL: <https://www.ugorod.kr.ua/news/2020-10-28-79665.html>).

Також треба зазначити, що в більшості населених пунктів області перемагають діючі мери. Зокрема, за паралельним підрахунком штабу політичної партії «Пропозиція», діючий міський голова Кропивницького А.

Райкович набрав 53,24 % голосів. І таким чином перемагає вже в першому турі, повідомив голова обласного виборчого штабу партії «Пропозиція» Ю. Семенюк (URL: <https://cbn.com.ua/2020/10/26/miskym-golovoju-kropyvnytskogo-znovu-mozhe-staty-andrij-rajkovyh>).

Про паралельний підрахунок голосів і попередні результати виборів на Кіровоградщині наразі розповіли п'ять партій.

«У 15 об'єднаних громадах головами будуть кандидати від нашої політичної сили. Сподіваюся, буде у нас представництво в обласній раді з 15 депутатів і шести в міській», – прогнозує представник партії «Слуга народу» М. Бежан.

За підрахунками штабу партії «Європейська солідарність», організацію в області підтримало більше 12 %. «Ми у всіх громадах перетнули 5-відсотковий бар'єр. Якщо говорити про область та обласний центр – наші представники будуть – 10–13 %. Немає територій, на якій би ми програли ці вибори», – зазначив К. Яриніч, який представляє партію «Європейська солідарність».

Не пододала 5-відсотковий бар'єр у Кропивницькому «Сила і честь». «Від нашої партії перемогли кандидати на посади Суботцівської і Тишківської громад. Пройшли 5-відсотковий бар'єр в Олександрії, Світловодську. Будуть депутати в Бобринецькій, Кетрисанівській, Новомиргородській громадах», – зазначив очільник партії в області О. Склярєвський.

Партія «Рідне місто», за їхніми підрахунками, матиме представництво в міській раді Кропивницького більше 7 %. «У Подільській районній у місті раді – 11 % й у Фортечній – більше 5 %», – уточнила К. Шамардіна, партія «Рідне місто».

Імовірно, найбільша фракція в міськраді Кропивницького буде від партії «Пропозиція». «Наші кандидати отримали найбільшу підтримку серед місцевих організацій партій – понад 18 %. За попередніми підрахунками, матимемо представників і в облраді. Також партія “Пропозиція” висувала кандидата на посаду Олександрівського селищного голови, де він переміг», – зазначив представник «Пропозиції» Ю. Семенюк (URL: <https://pravda-kr.com.ua/golovna/16993-mistsevi-vibori-2020-yak-golosovali-na-kirovogradshchini.html>).

За попередніми підрахунками голосів, вибори до міської ради Кропивницького виграла партія «Пропозиція». Про це повідомило джерело в одній з політичних сил, яка брала участь у місцевих виборах.

Загальна картина виглядає так:

- «Пропозиція» – 19,78 % (дев'ять мандатів);
- «Слуга народу» – 12,37 % (шість мандатів);
- «Європейська солідарність» – 12,15 % (шість мандатів);
- «Перспектива» – 10,85 % (п'ять мандатів);
- «Батьківщина» – 10,03 % (п'ять мандатів);
- «Опозиційна платформа – За життя» – 8,94 % (чотири мандати);

- «Рідне місто» – 6,8 % (чотири мандати);
- «Наш край» – 5,77 % (три мандати) (URL: <https://cbn.com.ua/2020/10/28/za-poperednimy-pidrahunkamy-vyboru-domiskrady-kropyvnytskogo-sered-partij-vygrala-propozytsiya>).

Згідно з паралельним підрахунком голосів, до Кіровоградської обласної ради увійдуть представники семи партій:

- 14 мандатів у «Батьківщини», яку підтримало 20,44 % виборців, що прийшли на дільниці;

- 14 мандатів у «Слуги народу». За партію проголосувало 19,28 % виборців;

- 11 мандатів в «ОПЗЖ». Їх підтримали 14,81 % жителів області, що взяли участь у виборах;

- партія «Європейська солідарність» матиме в новому складі обласної ради дев'ять багнетів. За її представників проголосувало 12,26 % виборців;

- партія «За майбутнє» має шість мандатів (7,02 % голосів);

- партія «Пропозиція» отримала у раді п'ять місць (6,63 % голосів);

- Радикальна партія О. Ляшка, яку підтримали 5,83 % виборців, має таку ж кількість місць – п'ять (URL: <https://cbn.com.ua/2020/11/01/dokirovogradskoyi-oblrady-uvijdut-predstavnyku-7-partij>).

Полтавська область. На виборах мера Полтави в другий тур виходять О. Мамай («За майбутнє») – 30 % та С. Іващенко («Слуга народу») – 17,7 %. Про це повідомляє у фейсбуці політтехнолог О. Постернак, керівник Центру політичної розвідки (URL: <https://ua.news/ua/na-vyborah-mera-poltavy-ozhydaetsya-vtoroj-tur>).

Мер Кременчука В. Малецький, який балотувався на цю посаду повторно від партії «За майбутнє», набрав 52,08 % голосів і переміг у першому турі; такі результати оголосив голова міськтервиборчкому Р. Бушман. Згідно з цими даними, на другому місці з показником 13,04 % депутат нинішньої міськради Г. Іванян, який ішов на вибори мера від «ОПЗЖ», а всього за посаду міського голови боролось 10 кандидатів.

В. Малецький був заступником мера Кременчука О. Бабаєва, якого було вбито в липні 2014 р. У 2015 р. В. Малецькому, який тоді балотувався від очолюваної ним регіональної партії «Поруч», вдалося стати міським головою за результатами другого туру: з результатом 60,8 % він переміг кандидата від БПП «Солідарність» В. Калашника.

Місяць тому В. Малецький заявив, що має намір ініціювати звернення до керівництва України з пропозицією націоналізації АТ «АвтоКрАЗ», що входить у фінансово-промислову групу К. Жеваго, щоб уникнути знищення підприємства.

У першому турі повторно підтвердив свій статус міський голова ще одного великого промислового міста Полтавської області – Горішні Плавні Д. Биков, який ішов на вибори як самовисуванець. На своїй сторінці у фейсбуці він подякував виборцям за перемогу над п'ятьма суперниками (URL:

https://ukrrudprom.com/news/V_Kremenchuge_pobedil_mer_kotoriy_treboval_natsionalizirovat_avt.html).

Полтавська міська рада матиме приблизно такий склад:

- «За майбутнє» – 20 %;
- «Слуга народу» – 19,3 %;
- «Рідне місто» – 11,7 %;
- «Європейська солідарність» – 11,4 %;
- «Опозиційна платформа – За життя» – 7,3 %;
- «Партія простих людей С. Капліна» – 6 %;
- «Свобода» – 5,3 % (URL: <https://ua.news/ua/na-vyborah-mera-poltavy-ozhydaetsya-vtoroj-tur>).

На виборах до Полтавської облради найбільшу кількість голосів набрала партія «Довіра» – 17 %; у «Слуги народу» та «За майбутнє» – 14 % і 13 % відповідно.

Загалом партії-переможці набирають 85 % голосів виборців. Решта – це голоси за інші партії, які не пройшли до облради (URL: <https://poltava.depo.ua/ukr/vybory/vibori-do-poltavskoi-oblradi-iz-17-peremagae-partiya-dovira-202010291237118>).

Що стосується порушень під час виборів, то в Полтаві члени ДВК заповнювали протоколи олівцем і працювали без масок, повідомляє Громадянська мережа «ОПОРА».

Крім того, вдень 25 жовтня на дільниці № 531 192 спостерігачі зафіксували, як виборці голосували на підвіконні. Також тут в одній кабінці одночасно голосували двоє людей. Члени ДВК намагалися вигнати з дільниці спостерігача Громадянської мережі «ОПОРА» (URL: <https://newsyou.info/v-poltave-chleny-uik-zapolnyali-protokoly-karandashom-i-rabotali-bez-masok-video>).

Також «ОПОРА» зафіксувала переписування протоколів ДВК у Горішньоплавнівській міській ТВК. Крім того, у приміщенні Київської районної у м. Полтава ТВК членкиня ДВК витягувала з пакетів протоколи, фотографувала їх і переписувала звідти дані. Спостерігач «ОПОРИ» викликав на місце події поліцію (URL: https://bastion.tv/opora-na-poltavshini-byuleteni-peredayut-u-tvk-u-paketah-dlya-smittya_n37944).

Дніпропетровська область. Згідно з даними Центральної виборчої комісії, на Дніпропетровщині у виборах узяло участь 832 тис. мешканців області. Загалом в області зареєстровано 2,4 млн виборців.

Явка на вибори до місцевих органів самоврядування 25 жовтня 2020 р. становила 34,1 % (URL: <https://dnipro.depo.ua/ukr/dnipro/na-dnipropetrovshchini-na-viborakh-progolosuvali-tretina-vibortsiv-202010261235109>).

За даними ГУ Національної поліції України в Дніпропетровській області, усі виборчі дільниці області завершили роботу без порушень.

Станом на 20:00 25 жовтня до поліції надійшло 398 повідомлень, пов'язаних з порушеннями виборчого законодавства. За результатами їх

розгляду складено 20 адміністративних протоколів та відкрито два кримінальні провадження (URL: <https://dnipro.depo.ua/ukr/dnipro/nadniproperetrovshchini-viborchi-dilnitsi-zavershili-robotu-bez-porushen-202010251234951>).

Вибори в Дніпропетровській області відбулися без істотних порушень, але на деяких ділянках і виборчих округах їх можуть визнати такими, що не відбулися – через неухважність комісій і помилки при друку бюлетенів. Про це повідомляє «Інформатор», посилаючись на Громадянську мережу «ОПОРА» в Дніпропетровській області.

Так, на одній із спецділянок у Кривому Розі було надруковано в бюлетені не ті кандидати, відповідно, вибори на ділянці буде визнано такими, що не відбулися, і буде призначено повторне голосування.

У сільській місцевості фіксувалися випадки, коли виборці намагалися проголосувати без документів, що засвідчують особу. Деякі члени комісій відмовлялися видавати бюлетені виборцям, які показували ID-картки (URL: <https://dp.informator.ua/2020/10/27/narusheniya-yavka-i-nesostoyavshiesya-vybory-opora-oglasila-rezultaty>).

На виборах міського голови Дніпра впевнено перемагає діючий мер Б. Філатов. За даними значної частини опрацьованих бюлетенів, за нього проголосувало понад 50 % виборців.

Експерти зазначають, що саме прихильники Б. Філатова становлять активну більшість виборців Дніпра. І на цих виборах городяни показали, що саме їхня позиція і вибір на користь Б. Філатова повинні визначати долю обласного центру на найближчі п'ять років (URL: <https://dnpr.com.ua/vybory/uverennaja-pobeda-borisa-filatova-na-vyborah-mjera-podderzhali-bolee-100-tysjach-dneprjan-predvaritelnye-itogi-podscheta-golosov>).

Водночас не виключають і проведення другого туру виборів. Головна інтрига, яку обговорюють політичні експерти: хто з інших претендентів вийде у другий тур разом з Б. Філатовим? Згідно з попередніми результатами, високі шанси в О. Вілкула. Він набирає близько 15 % голосів і зможе зайняти друге місце.

О. Вілкул був головою Дніпропетровської ОДА у 2010–2014 рр. і відзначився рядом амбітних проєктів: будівництво Південної об'їзної дороги, ремонт доріг, розвиток інфраструктури в області тощо.

Ще один кандидат на виборах мера – представник партії Президента В. Зеленського, головний лікар обласної лікарні ім. Мечникова С. Риженко. Він майже 10 років очолює медустанову. З початком агресії проти України в лікарні під керівництвом С. Риженка приймали поранених і врятували тисячі життів.

У другий тур виборів мера може «проскочити» і З. Краснов, політик і підприємець із кримінальним минулим. Він почав свою кар'єру в 1990-х роках, перебував в організованому злочинному угрупованні, згодом легалізувався. На цих виборах З. Краснов здобув свій результат украй брудними й нечесними методами. Напередодні виборів люди З. Краснова

розгорнули масовий підкуп виборців: роздавали продуктові набори з інструкціями, як голосувати за З. Краснова та його партію. Крім того, влаштували «сітку» – скуповували голоси людей на користь З. Краснова прямо в месенджерах. У результаті махінації дали змогу З. Краснову залучити чимало голосів.

Як повідомляють оглядачі, З. Краснов витратив мільйони на свою рекламу, а також чорний піар проти конкурентів, насамперед проти мера Б. Філатова (URL: <https://dnpr.com.ua/sobytija/vybory-mjera-v-dnepre-kto-vyhodit-vo-vtoroj-tur>).

Одразу кілька партій звинувачують політика з кримінальним минулим З. Краснова в махінаціях, через які дві політсили не проходять до міської ради. Так, повідомляється, що вкрай серйозні претензії до З. Краснова вже пред'являють в партії А. Шарія, а також в політсилі «Батьківщина» (URL: <https://gorsovet.com.ua/post/v-dnepre-zagid-krasnov-ukral-pobedu-u-partij-shariya-i-timoshenko>).

Крім того, політолог, заступник директора Агентства моделювання ситуацій О. Голобуцький вважає, що в Дніпрі так довго триває підрахунок голосів, оскільки є ті, хто не хоче перемоги нинішнього мера Б. Філатова. І ставлять палки в колеса, щоб другий тур обов'язково відбувся. Хоча, як заявив експерт в ефірі 5-го каналу експерт, вони все одно нічого не зможуть зробити, щоб перешкодити Б. Філатову знову стати міським головою. «Ми бачимо реальне затягування перемоги Філатова, який сильно не подобається нинішній владі та Коломойському, який перебуває біля влади. Екзит-пол С. Шустера показав, що він трохи не дотягнув до перемоги в першому турі, але все одно він виграє у другому турі. Я це говорю як політтехнолог з багаторічним досвідом, що неможливо подолати таку різницю. А тим більше другий кандидат має дуже сумнівний бекграунд. Але все-таки хочуть покусати нерви Філатову, чекаючи, можливо, що якась геніальна ідея прийде в голову “слугам народу”, яка вже була випробувана перед виборами. Пам'ятайте, було зареєстровано постанову з приводу карантину та затягування другого туру, – зазначив він. – Ми розуміємо, що 52 %, які є у Філатова по екзит-полу Комітету виборців України, – це невелика перевага над 50 %. І там можна із застосуванням маніпуляцій забрати у нього якусь певну кількість голосів, для того щоб все-таки провести другий тур і розтягнути це дійство ще на два-три тижні. Але він все одно переможе, у цьому немає сумнівів» (URL: <https://nashemisto.dp.ua/2020/10/29/nevozmozhno-preodolet-takuju-raznicu-politolog-rasskazal-o-bezogovorochnoj-pobede-borisa-filatova>).

У свою чергу керівник Центрального виборчого штабу партії «Пропозиція» Г. Корбан прогнозує, що в другому турі виборів мера Дніпра голоси від інших кандидатів перетікатимуть на користь діючого мера Б. Філатова, тому що він себе «позиціонував як мер всіх городян» (URL: https://sensor.net/ru/news/3228150/korban_o_raspredelenii_golosov_za_mera_dnepra_vo_vtorom_ture_filatovu_budut_peretekat_golosa_potomu).

Що стосується виборів у Кривому Розі, то їх можна вважати одними з найбрудніших в Україні, переконаний політолог В. Фесенко. За його словами, під час кампанії було зафіксовано понад 400 порушень. Опонентам діючого міського голови постійно погрожували. Не виключає політолог і спроб фальсифікацій під час підрахунку голосів. Про що свідчать пошкоджені пакети з бюлетенями та протоколами, що було виявлено при передачі їх до тервиборчкому.

«Понад 400 порушень в одному місті – цей сумний показник Кривого Рогу серед лідерів у всій країні. Велика різниця між результатами екзит-полів і між результатами підрахунків. Вона створює підозри, що є маніпуляція з підрахунком голосів, – стверджує В. Фесенко. – Якщо результати відрізняються на кілька відсотків, то це можна віднести до статистичної похибки. Як це відбувається у Києві, екзит-поли демонстрували, що діючий міський голова В. Кличко набирає 48 %, а за результатами попередніх підрахунків – 50 %. А коли ці показники значно відрізняються, то це свідчить про ймовірні маніпуляції з підрахунком голосів. Таке відчуття, що кампанія діючого мера – Вілкула – намагається зберегти владу у будь-який спосіб» (URL: <https://www.unian.ua/elections/vilkul-namagayetsya-utrimati-vladu-u-krivomu-rozi-politolog-11199704.html>).

Про численні порушення та махінації на дільницях заявили також у штабі «Слуги народу». На думку Є. Ковальова, довіреної особи кандидата на посаду міського голови Д. Шевчика, під час виборів було зафіксовано чимало випадків голосування без встановлення особи виборця, а щонайменше дев'ять дільниць передали пошкоджені документи. На його думку, опоненти, імовірно, намагаються не допустити проведення другого туру і встановлення реальних результатів виборів жителів Кривого Рогу (URL: <https://www.unian.ua/elections/sotni-porushen-ta-ymovirni-mahinaciji-z-pidrahunkom-golosiv-politolog-pro-vibori-u-krivomu-rozi-11199698.html>).

Також можна зазначити, що на Дніпропетровщині більшість обраних на цей час голів сільських та селищних рад пішли на вибори як самовисуванці (URL: <https://dnipro.depo.ua/ukr/dnipro/triumf-samovisuvantsiv-khto-na-dnipropetrovshchini-vigrav-vibori-u-silskikh-i-selishchnikh-radakh-202010301237992>).

Оглядачі зазначають, що у Дніпрі «Пропозиція» виграла вибори до міськради, а «Слуга народу» – до облради.

За попередньою інформацією, після підрахунку 99,71 % бюлетенів, перемогу на виборах до міськради Дніпра здобула партія «Пропозиція», передає «Деро.Дніпро» з посиланням на екзаступника міського голови Дніпра І. Зайцеву.

Партія Б. Філатова набрала 28,78 % голосів, «ОПЗЖ» – 16,94 %, «Слуга народу» – 11,67 %, «Громадська сила» – 9,57 %, «Європейська солідарність» – 7,89 %, «Блок Вілкула» – 6,21 %.

На виборах до Дніпропетровської обласної ради найвищий результат у «Слуги народу» – 22,86 %. Далі «ОПЗЖ» – 20,29 %, «Пропозиція» – 12,62 %,

«Блок Вілкула» – 11,86 %, «Європейська солідарність» – 9,04 %, «Громадська сила» – 5,95 %, «Батьківщина» – 5,14 % (URL: <https://dnipro.depo.ua/ukr/dnipro/u-dnipri-propozitsiya-vigrala-vibori-do-miskradi-slugi-narodu-do-oblradi-202010301237864>).

У Кам'янському беззаперечну перемогу отримує партія діючого міського голови А. Білоусова «Бджола» – 37,78 %. «ОПЗЖ» – 18,45 %, «Слуга народу» – 9,99 %, «Європейська солідарність» – 5,08 %. Поки ще не проходить до міськради «Пропозиція» – 4,47 %, але це ще неофіційні дані.

Сам же міський голова Кам'янського А. Білоусов переміг у першому турі виборів мера (URL: <https://dnipro.depo.ua/ukr/dnipro/u-kamyanskomu-mistseva-partiya-bdzhola-vigrali-vibori-do-miskradi-202010281236574>).

У Павлограді найкращий результат в «ОПЗЖ». У Жовтих Водах вибори до міськради виграла партія «Слуга народу» (URL: <https://dnipro.depo.ua/ukr/dnipro/u-dnipri-propozitsiya-vigrala-vibori-do-miskradi-slugi-narodu-do-oblradi-202010301237864>).

Таким чином, явка виборців на нинішніх місцевих виборах виявилася найнижчою за всю історію їх проведення. Це, у свою чергу, не могло не позначитися на результатах їхніх учасників та певним чином змінило конфігурацію політичного поля як в Україні загалом, так і в столичному регіоні та центрі держави зокрема. І якщо втрата позицій провладною партією «Слуга народу» прогнозувалася, то приємно вразила значна активність ряду регіональних та місцевих політсил.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Попередні підсумки місцевих виборів в Україні (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька області)

Вибори до місцевих органів влади, що відбулися 25 жовтня, продемонстрували розмаїття політичних уподобань як політиків, так і пересічних виборців у різних регіонах України. На цих виборах обрали мерів, голів сільських і селищних рад, депутатів до рад усіх рівнів від громад. Як інформують ЗМІ, явка цього року була рекордно низькою: за даними ЦВК, лише 36,8 % українців проголосували. Це на 10 % менше, ніж на аналогічних виборах у 2015 р. Найактивніше голосували виборці в Тернопільській області (47 %), найменше людей прийшло на дільниці в Донецькій області (32 %).

Уже відома реакція політиків і громадських активістів щодо виборчого процесу в Україні. Зокрема, голова правління громадянської мережі «ОПОРА» О. Айвазовська під час пресконференції «Порушення дня голосування на місцевих виборах 25 жовтня та результати спостереження» заявила, що ці вибори були вкрай конкурентними і відбулися переважно відповідно до законодавства України (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric->

elections/3123864-vibori-buli-konkurentnimi-i-vidbulisa-zgidno-iz-zakonodavstvom-opora.html. 2020. 26.10).

Крім того, члени громадянської мережі «ОПОРА» назвали ряд характерних порушень в усіх регіонах. За словами аналітика «ОПОРИ» О. Ключева, окремі виборчі дільниці допускали порушення. «На 4,5 % дільниць було зафіксовано спроби незаконної видачі або отримання бюлетенів», – зазначив О. Ключев (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/3123508-znacni-porusenna-zafiksuvali-na-mens-niz-1-viborcih-dilnic-opora.html>. 2020. 25.10).

На його думку, необхідно було забезпечити належну просвіту виборців і членів виборчих комісій, а також продовжити роботу з притягненням до відповідальності порушників. «На 2 % дільниць ми зафіксували спроби демонструвати свої виборчі бюлетені, тобто, по суті, порушувати таємницю голосування. Менше ніж на 1 % дільниць ми зафіксували спроби фотографування виборчих бюлетенем. Також на 12 % дільниць зафіксовано незначні порушення, а менше ніж на 1 % дільниць ДВК допускали істотні порушення», – наголосив О. Ключев.

Представники громадянської мережі «ОПОРА» звертають увагу на характерні порушення під час підрахунку голосів на Закарпатті, переважно процедурні: недотримання порядку підрахунку голосів, невчасне погашення бюлетенів та участь у підрахунку голосів кандидатів у депутати. Про це повідомив координатор спостереження мережі «ОПОРА» за виборами в Закарпатській області Я. Гулан. «Протягом ночі підрахунку голосів спостерігачі “ОПОРИ” фіксували деякі процедурні порушення. Наприклад, окремі члени ДВК не дотримувалися порядку підрахунку голосів. Законом визначено, що спочатку рахують голоси в облраду, а вже потім на голів міськрад чи ОТГ, утім деяким комісіям хотілося швидше дізнатися результати виборів саме голів громад», – зазначив Я. Гулан (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/3123832-na-zakarpatti-rahut-golosi-z-porusennami-opora.html>. 2020. 26.10). За його словами, на одній з дільниць Закарпаття спостерігачі «ОПОРИ» виявили, що підрахунок голосів розпочали, не погасивши невикористані бюлетені. «Це теж процедурне порушення, і тут є загроза, що хтось може змішати бюлетені. Про цей факт ми повідомили поліцію», – зазначив координатор ГМ.

Також повідомляється, що на Закарпатті в день голосування на окремих виборчих дільницях члени ДВК видавали виборцям бюлетені без пред'явлення паспорта, у Півдиноградіві виборців імовірно підвезли до двох виборчих дільниць, а окремі ДВК приїхали в приміщення ТВК прихопивши із собою печатки, які мають зберігатися в сейфі. Крім того, Хустська ТВК розпочала повторний підрахунок голосів на одній з дільниць громади.

Експерти відзначають низьку явку виборців на вибори, зокрема й на Закарпатті. Раніше експерти прогнозували, що на цих виборах на Закарпатті активність буде нижчою, ніж минулого року на президентських (47 % у другому турі) та парламентських виборах (41,16 %).

На думку політолога М. Шелемби, головною причиною є пандемія COVID-19. Значна кількість заробітчан не хоче жертвувати роботою, стояти на кордоні, потім робити тести ПЛР, щоб прийти проголосувати. Наступний чинник – великі черги, які спостерігали на дільницях. Люди не могли проголосувати, стояли довго в черзі, а потім розверталися та йшли. Ну, звичайно, є розчарування, бо за останні два роки це вже треті вибори. І люди не помічають, що є значні зміни. Тому і вирішили не йти на виборчі дільниці.

Згідно з попередніми результатами виборів, які оприлюднено в ЗМІ, до Закарпатської обласної ради, до найвищого представницького органу регіону потрапили партії «Рідне Закарпаття» – 18,2 %, «Слуга народу» – 17,6 %, Блок Ю. Тимошенко – з 12,8 %, Команда А. Балоги» – 11 %. Проходять в обласну раду й партії «Європейська солідарність» – 9,2 %, Партія угорців України КМКС – 10,4 %, «За майбутнє» – 9,3 %, ОПЗЖ – 7,7 %.

Ужгородську міську раду мають сформувати сім партій: «Слуга народу» – 18,91 %, «Батьківщина» – 12,21 %, «Рідне Закарпаття» – 8,87 %, «Європейська солідарність» – 7,17 %, «Опозиційна платформа – За життя» – 5,88 %.

До другого туру виборів мера виходить діючий міський голова Б. Андрій (23,8 %), який був членом Партії регіонів, у 2018 р. підозрювався в розкраданні майна, а у 2019 р. балотувався до Верховної Ради від Опозиційного блоку. Його опонентом стане кандидат від «Слуги народу», депутат міськради Ужгорода В. Щадей (22,73 %), який у 2014 р. кілька місяців очолював міськраду (URL: https://zaxid.net/rezultati_viboriv_2020_zahidna_ukrayina_meri_deputati_partiyi_n1509735. 2020. 28.10).

Увагу спостерігачів привертає чергове непорозуміння між Україною та Угорщиною, тепер уже через вибори в Закарпатті. Як інформують ЗМІ, міністр закордонних справ Угорщини П. Сійярто в день виборів закликав угорців Закарпаття підтримати на місцевих виборах політичну силу «КМКС» Партія угорців України.

П. Сійярто також закликав підтримати на виборах мера Берегового діючого міського голову З. Бабяка. «Не випадково багато поглядів прикуто до Берегово, оскільки мер З. Бабяк зробив чудову роботу, було б добре, якби він міг продовжувати», – заявив міністр (URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/10/25/7271150>. 2020. 25.10). За його словами, жителі Закарпаття, які перебувають на території Угорщини, можуть перетнути кордон для голосування й повернутися назад без зобов'язання проходити 14-денний карантин.

У свою чергу, у МЗС України заявили, що це втручання у внутрішні справи України. «У день голосування на місцевих виборах в Україні угорська сторона вдалася до прямої агітації за партію угорців – Товариство угорської культури Закарпаття. МЗС України глибоко засмучене, що в такий спосіб офіційний Будапешт нахабно підтвердив своє пряме втручання у внутрішні справи України та завдав підступного удару послідовним зусиллям України

конструктивно вирішити наявні в українсько-угорських відносинах проблеми», – зазначили в зовнішньополітичному відомстві.

У МЗС також констатували ігнорування Будапештом неодноразових закликів Києва припинити нехтувати принципами верховенства права й добросусідських відносин та з повагою ставитися до законів України (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/3123548-kiiv-zorstko-reaguvati-na-agitaciu-ugorskih-cinovnikiv-na-miscevih-viborah-mzs.html>. 2020. 25.10). При цьому Україна заборонила в'їзд двом високопоставленим особам з Угорщини через агітацію в Закарпатській області під час виборчого процесу на минулих у країні місцевих виборах.

У відповідь на це міністр закордонних справ Угорщини П. Сійярто назвав рішення України заборонити в'їзд двом угорським урядовцям через втручання в місцеві вибори «жалюгідним і нісенітницею».

Натомість Європейський Союз не має наміру втручатися в цей конфлікт. Там запевнили, що ЄС не змінить позиції щодо Києва у зв'язку з конфліктом між Україною та Угорщиною. Такий конфлікт у ЄС назвали питанням двосторонніх відносин між країнами.

Тим часом 27 жовтня Науково-дослідний інститут національної політики Угорщини організував у Будапешті нараду з оцінювання результатів місцевих виборів в Україні, на якій своїми думками поділилися державний секретар з питань національної політики Я. Потапі та голова Товариства угорської культури Закарпаття (ТУКЗ-КМКС) В. Брензович.

Під час вступного слова директор Науково-дослідного інституту національної політики З. Кантор наголосив, що з 2017 р. антиугорські прояви в Україні почастишали, незважаючи на те що «КМКС» Партія угорців України досягла надзвичайно хороших результатів на цих виборах. У своїй промові Я. Потапі привітав ГО «ТУКЗ-КМКС», його кандидатів та всіх, «хто наполегливо працював останнім часом, із чудовими результатами, досягнутими на місцевих виборах», і підкреслив, що «найкраща передвиборна кампанія – це робота; так сталося і на Закарпатті у випадку Товариства угорської культури Закарпаття (“КМКС”), оскільки загальний досвід показує що там, де угорці гуртуються, досягнуто успіху. Це той випадок, коли угорці бачать, що політична сила працює у їхніх інтересах, установлює цілі в союзі та домовленості з ними й навіть формулює цілі вертикально знизу вверх (дослухаючись до думки простих людей), у яких угорці бачать життєву силу й підтримують її» (URL: <https://zakarpatty.net.ua/News/206839-Analizuiuchy-rezultaty-vyboriv-Brenzovych-v-Uhorshchyni-hovoryv-pro-antyuhorsku-kampaniiu-na-Zakarpatti-i-zaliakuvannia>. 2020. 30.10).

Я. Потапі зазначив, що явка на загальнодержавному рівні в Україні була досить низькою, трохи більше 37 %, натомість на Закарпатті становила 41,25 %. «Причину цього я вбачаю в тому, що Закарпаття – багатонаціональний край, а ТУКЗ-КМКС провело гарну мобілізаційну роботу», – підкреслив він.

За його словами, результати, які надходять, показують, що до обласної ради потрапили вісім із десяти партій, зокрема й «КМКС» Партія угорців України, яку буде представлено, за попередніми підрахунками, вісьмома депутатами. Вони змогли повторити історичну перемогу, здобуту 2015 р., зазначив держсекретар Я. Потапі та окремо привітав З. Бабяка, який здобув 76,44 % голосів (дані ЦВК), як кандидат на посаду очільника Берегівської ОТГ. «ТУКЗ-КМКС – союзник угорського уряду, разом ми робитимемо все, що від нас залежить, щоб угорці могли процвітати на своїй батьківщині. Ми раді, що наші побратими здійснили цей подвиг, і, звичайно, сподіваючись на подальшу співпрацю, запевняю ТУКЗ-КМКС та закарпатських угорців у всебічній підтримці», – зазначив Я. Потапі.

У свою чергу В. Брензович підкреслив, що, незважаючи на сильний «зустрічний вітер», засноване в 1989 р. Товариство угорської культури Закарпаття, яке є найстарішою представницькою організацією в Карпатському басейні з часів Другої світової війни, досягло значного успіху на місцевих виборах. Політик вважає, що вибори відбулися в процесі адміністративної реформи, яка негативно вплинула на угорців Закарпаття, адже частка угорців у закарпатських виборчих округах зменшилася, немає району, де вони були б більшістю, усе це ускладнилося новим виборчим кодексом. «Крім того, округи було створено таким чином, що їхня компетенція ще невідома, оскільки вони вже зосереджені в ОТГ та області. До цього додався новий виборчий кодекс, який є надзвичайно складним і призвів до того, що 10 % поданих голосів були визнані недійсними», – заявив голова Товариства угорської культури Закарпаття.

У Львівській області вибори відбулися своєчасно, але активність виборців була невисокою. Явка по Львову була меншою ніж 40 %, а по Львівщині – 43,8 %. Усі дільниці у Львові зачинилися вчасно. Голова Львівської міської виборчої комісії І. Сліпецький заявив, що пандемія та черги вплинули на явку виборців (URL: <https://zaxid.net/news.2020.29.10>).

За інформацією ЗМІ, голову Львівської ОТГ обиратимуть у другому турі. Міська територіальна виборча комісія оголосила результати першого туру виборів мера Львова. Як очікувалося, у другий тур виходять А. Садовий та О. Синютка. Згідно з остаточними результатами першого туру, А. Садовий набрав 40,09 % голосів виборців (91 тис. 131 голос), а О. Синютка – 31,1 % (70 тис. 682). Міська територіально-виборча комісія призначила другий тур виборів мера Львова на 22 листопада.

Відомі деякі й інші переможці, які очолять громади: Рава-Руська (Львівська область) – І. Івануса (46,66 %), самовисуванець; Самбір (Львівська область) – діючий мер І. Трухим (55,07 %), самовисуванець; Новий Розділ (Львівська область) – Я. Яценко (23,47 %), кандидат від «Європейської солідарності».

Діючий міський голова А. Садовий зазначив, що то була важка виборча кампанія, другий тур був для нього прогнозований. Він заявив, що готовий до другого туру виборів голови Львівської ОТГ, але хоче, щоб це були дебати

планів та стратегій. Він також сказав, що для «Самопоміч» близькою є партія «Голос», яка також проходить до ради Львівської ОТГ (URL: http://tvomisto.tv/news/pidsumky_mistsevyh_vyboriv_na_lvivshchyni_shcho_vid_omo_pro_peremozhtsiv_114428.html. 2020. 26.10).

Кандидат на посаду міського голови О. Синютка наголосив, що ті сили, які на сьогодні на центральному рівні відстоюють неукраїнські інтереси, не отримали у Львові жодної підтримки. І це головний висновок місцевих виборів. Другий висновок – львів'янам ще раз доведеться прийти на виборчі дільниці.

Він також прокоментував, що місцева влада не підготувала вибори належним чином: не забезпечила приміщення належною кількістю кабінок, комунпослугами, через що львів'яни стояли в черзі.

Лідерка партії «Європейська солідарність» на Львівщині І. Гримак заявила, що в Україні в день виборів зафіксували кілька тисяч правопорушень, ряд з яких стався на голосуванні у Львові та на Львівщині загалом.

Також І. Гримак додала, що працівники соціологічних центрів не могли якісно провести екзит-поли, оскільки виборці їх сприймали як опитувачів від Президента В. Зеленського із п'ятьома запитаннями. Це, на думку лідерки «ЄС», спотворило попередні результати і у Львівській області зокрема.

Разом з тим, як інформують ЗМІ, у Львівську міську раду нового скликання точно проходять п'ять партій. Найбільше депутатських мандатів отримає «Європейська солідарність», на другому місці – «Самопоміч». Українська галицька партія таки не пододала прохідний бар'єр. Про це свідчать дані паралельних підрахунків голосів виборців від кількох партій.

Станом на 27 жовтня штаби політичних партій мають дані про 99,7 % опрацьованих протоколів. Судячи із цих результатів, 5-відсотковий бар'єр подолали п'ять партій із 19.

Зокрема, за даними паралельного підрахунку, 64 депутатські мандати у Львівській міській раді між партіями поділять таким чином: «ЄС» – 26 депутатів (30,9 % голосів виборців), «Самопоміч» – 17 депутатів (19,6 %), «Голос» – вісім депутатів (8,9 %), «Варта» – сім депутатів (7 %), «Свобода» – шість депутатів (6,8 %) (URL: <https://zaxid.net/news>. 2020. 27.10).

До Львівської облради мають пройти дев'ять партій: «Європейська солідарність» – 30,6 %, «Слуга народу» – 9,6 %, «Самопоміч» – 8,6 %, «Батьківщина» – 7,5 %, «Голос» – 6,6 %, «Свобода» – 6 %, «Народний рух України» – 5,7 %, Українська галицька партія – 5,6 %, «За майбутнє» – 5,2 %.

Коментуючи результати виборів, О. Синютка зазначив, що люди довірилися «Європейській солідарності» і новообрані депутати виправдають цю довіру. «У новообраній раді Львівської ОТГ, як і у всіх інших радах – районній і обласній, «Європейська солідарність» матиме найбільшу фракцію. Ми повинні об'єднатися абсолютно всі: «Європейська солідарність», «Самопоміч», «Свобода», «Голос», «Варта». Ці політичні сили повинні об'єднатися довкола інтересів львів'ян, їхнього добробуту. Хотів би чесно і

відверто сказати нашим виборцям: ви не помилилися у своєму виборі», – заявив О. Синютка.

В Івано-Франківській області вибори також відбулися спокійно без значних порушень, проте спостерігачі зафіксували ряд дрібних порушень. Як інформують ЗМІ, більшість дільниць Івано-Франківщини відкрилися вчасно – о 8:00. Лише в с. Стецева Снятинського району виникла затримка: члени комісії, замість бюлетенів з помилкою, які напередодні переддрукували, випадково погасили нові бюлетені. Тож виборцям довелося чекати до 11:00, доки друкували чергову партію нових бюлетенів. Інші 1 тис. 026 дільниць в області розпочали роботу вчасно.

На Рожнятівщині спостерігачів намагалися вигнати з дільниці. Представники ДВК при цьому посилалися на вигадану постанову.

У Верховинському районі спостерігачі від «ОПОРИ» виявили кілька типових порушень. Значна кількість виборців приходила на дільницю без паспортів. Було зафіксовано випадки, коли люди голосували поза кабінкою для голосування. Також часто на бюлетенях ставили лише печатки комісії і не вказували номер дільниці.

На Богородчанщині на дільниці затримали спостерігача з ножем.

На Калушині було два порушення, які зафіксувала поліція. 55-річний чоловік у с. Сівка-Войнилівська прийшов на голосування в стані алкогольного сп'яніння, лаявся та порушував громадський порядок. Ще один, 36-річний мешканець Калуського району, теж перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, близько 4:00 прийшов до виборчої дільниці, що в с. Довпотів. Він порушував громадський спокій і каменем розбив вікно в приміщенні. На обох порушників склали відповідні адмінпротоколи.

Крім того, голова однієї з дільничних комісій прийшла на ранкове засідання з діагнозом COVID-19.

Утім, за словами правоохоронців, спостерігачів та членів виборчих комісій, вибори відбулися без серйозних і масштабних порушень на кшталт фальсифікацій, вкидання значної кількості бюлетенів, «каруселей» і тому подібних явищ. Явка в Івано-Франківській області становила 41,18 % виборців – досить низький показник. Утім він виявився шостим в Україні, де середня явка загалом становила 36,88 % (URL: <https://gk-press.if.ua/mistsevi-vybory-2020-hto-ocholyt-mista-i-gromady-prykarpatya>. 2020. 30.10).

Щодо результатів голосування, то, за попередньою інформацією, міський голова – 40-річний Р. Марцінків (член ВО «Свобода») має понад 80 % підтримки виборців. Колишній депутат Верховної Ради сьомого скликання очолив місто у 2015 р.

Відомі переможці в деяких населених пунктах: Бурштин (Івано-Франківська область) – В. Андрієшин (22,99 %), кандидат від «Європейської солідарності»; Калуш (Івано-Франківська область) – А. Найда (45,07 %), кандидат від «Свободи»; Городенка (Івано-Франківська область) – Б. Кобилянський (24,46 %), кандидат від ВО «Платформа громад» (дані ЦВК).

Івано-Франківську міську раду мають сформувати три партії: «Свобода» – 50,8 %, «Європейська солідарність» – 16,6 %, «Батьківщина» – 5,06 %.

До Івано-Франківської обласної ради мають увійти шість партій: «Свобода» – 23,45 %, «За майбутнє» – 17,75 %, «Європейська солідарність» – 15,52 %, «Батьківщина» – 13,67 %, «Слуга народу» – 12,37 %, «Платформа громад» – 5,6 %.

За інформацією ЗМІ, керівники багатьох ОТГ Івано-Франківщини залишилися на своїх посадах. Багатьох з них обрали лише два-три роки тому. Разом з тим в інших громадах головами обрали нових людей.

У Тернопільській області було зафіксовано найвищу явку виборців – 44,68 %, порівняно з іншими регіонами. Проте й тут не обійшлося без дрібних порушень. Серед порушень, які фіксували спостерігачі, проведення незаконних опитувань й агітації, знищення, зникнення та фотографування бюлетенів, порушення карантинних норм, відсутність у списках виборців. Як повідомив очільник поліції Заліщицького району, на одній з ДВК зникло 50 бюлетенів і голова комісії звернувся до поліції. За фактами порушень правоохоронці Тернопільщини відкрили три кримінальні провадження: два згідно із ст. 158-1 ККУ «Надання неправдивих відомостей до Державного реєстру виборців» та одне із ст. 345 ч 2 ККУ «Заподіяння тілесних ушкоджень працівнику поліції» (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vibori-2020-u-ternopoli-poperedni-rezultati-golosuvannya-yavka-ta-porushennya-1654979.html>. 2020. 30.10).

За попередніми даними ТВК, до Тернопільської обласної ради мають увійти шість партій: «Європейська солідарність» – 20 %, «За майбутнє» – 15 %, «Свобода» – 15 %, «Слуга народу» – 8 %, «Батьківщина» – 7 %, «Довіра» – 6 %.

Стало відомо, що Тернопіль очолить діючий мер, представник «Свободи» С. Надал. Це буде його третя каденція на посаді міського голови Тернополя. Про це повідомила голова міської територіальної виборчої комісії 30 жовтня під час засідання. Загалом за посаду міського голови Тернополя боролося 10 кандидатів.

За інформацією ЗМІ, до складу Тернопільської міськради увійшло 42 депутати: 18 депутатів – від ВО «Свобода»; дев'ять – від партії «Європейська солідарність»; п'ять – від Тернопільської обласної організації «Порядок. Відповідальність. Справедливість»; чотири – від політпартії «Сила людей»; три – від партії «За майбутнє»; три – від «Слуги народу».

Проте говорити про політичну розстановку в місті, як і в обласній раді зарано. Адже можливі несподівані блокування. Як зазначають спостерігачі, до складу ідеологічно різних фракцій можуть входити люди з однаковими поглядами. Як зазначають спостерігачі, С. Надала може підтримувати партія «Порядок. Відповідальність. Справедливість», яку нібито фінансує діючий нардеп І. Чайківський, який сам став обличчям партії «За майбутнє». Зокрема, на це вказує наявність у прохідній частині ПВС людей, пов'язаних із І. Чайківським, наприклад кандидат № 6 І. Яворський. Це колишній

керівник Зборівської райдержадміністрації, який керує підприємством, 60 % якого належить родинному бізнесу Чайківських. Про домовленості С. Надала та І. Чайківського непрямо свідчив відеоролик, записаний в авральному порядку, у якому мер і нардеп підтримують один одного перед виборами.

При цьому опоненти (голова обласної «Батьківщини») заявляють про купівлю голосів та штучно додані партії «За майбутнє» 1,5 %. Крім того, є свідчення, що в ніч на 29 жовтня на Тернопільській ТВК члени виборчої комісії виявили печатки всіх дільничних комісій у загальнодоступному місці (URL: https://vybory.24tv.ua/vibori-mera-ternopolya-2020-rezultati-svizhi-novini-ternopolya_n1447932. 2020. 30.10).

Вибори на Буковині також відбулися з деякими порушеннями, остаточні підсумки ще попереду. Повідомляється, що явка по Чернівцях становила лише 32,13 % виборців, Чернівецькій області – 34,84 % (офіційні дані ЦВК).

Порушення зафіксовано на багатьох дільницях. Зокрема, на одній з виборчих дільниць у Чернівцях члени комісії залишили без нагляду підраховані виборчі бюлетені. Крім того, голова комісії не реагувала на зауваження представниці правоохоронних органів про припинення протиправних дій і грубо висловлювалася щодо поліцейської.

За інформацією Чернівецького обласного штабу партії «За майбутнє», який здійснював паралельний підрахунок голосів, отримуючи інформацію від членів комісій, спостерігачів та народних депутатів, які були присутні при підрахунку, партія «За майбутнє» отримала 9,8 % підтримки на виборах до Чернівецької обласної ради. Однак, як заявляють у партії, відбуваються спроби фальсифікувати результати виборів. Про це повідомляється на сайті політсили.

У Чернівцях група осіб увірвалася до територіальної виборчої комісії та влаштувала скандал. Серед згаданих осіб є кандидати на посаду міського голови Чернівців Ю. Ковалець і С. Качмарський, а також представники партії «ОПЗЖ».

Крім того, на Буковині слідчі поліції розпочали кримінальне провадження за фактом зникнення виборчих бюлетенів. Про це повідомляє пресслужба Головного управління Національної поліції в Чернівецькій області.

Під час здачі бюлетенів до Кіцманської ТВК голова дільничної виборчої комісії виявила відсутність декількох бюлетенів з виборів депутатів обласної ради. За такі дії винним особам загрожує до семи років позбавлення волі.

Виходячи з того що було зафіксовано ряд порушень, відбувся процес перерахунку голосів. У партії «За майбутнє», зазначають, ідеться про десятки не порахованих голосів. Із цього приводу політики написали заяву. Вимагають повторно перерахувати бюлетені на всіх дільницях (URL: https://molbuk.ua/chernovtsy_news/211637-u-chernivcyakh-na-15-dilnycyakh-vidbudetsya-pererakhunok-golosiv.html. 2020. 1.11).

Натомість у штабі партії «Європейська солідарність» та деяких інших оголосили результати паралельного підрахунку голосів по виборах Чернівецької міськради при 100 % оброблених протоколів.

За попередніми даними, до Чернівецької обласної ради мають пройти вісім партій: «Слуга народу» – 14,8 %, «Європейська солідарність» – 11 %, «Батьківщина» – 11 %, «Єдина альтернатива» – 11 %, Аграрна партія України – 7,1 %, «Опозиційна платформа – За життя» – 6,8 %, «Народний контроль» – 6,4 %, «За майбутнє» – 5,8 %.

Чернівецьку міську раду мають сформувати сім партій: «Єдина альтернатива» – 20,1 %, «Команда Михайлішина» – 11,5 %, «Європейська солідарність» – 10,4 %, «Пропозиція» – 9,8 %, «Слуга народу» – 8,9 %, «Народний контроль» – 7,9 %, «Рідне місто» – 5,2 % (URL: https://zaxid.net/statti_tag50974.2020.1.11).

Повідомляється також, що в другий тур виборів мера Чернівців виходять 47-річний місцевий бізнесмен Р. Клічук, що балотувався від місцевої партії «Єдина альтернатива», та 47-річний лідер «Команди Михайлішина» В. Михайлішин, який у 2019 р. балотувався до Верховної Ради від партії «Опозиційна платформа – За життя».

За інформацією ЗМІ, громадами області керуватимуть переважно самовисуванці. Отже, з 51 обраного голови, більшість – 30 осіб – обрано як самовисуванці, 15 є представниками партії «Слуга народу», два представники партії «Батьківщина» по одному – від Аграрної партії, партій «За майбутнє», «Наш край», «Єдина альтернатива». Громади області очолили чотири жінки та 47 чоловіків.

Отже, як зазначають спостерігачі, за попередніми даними, на Луцьк, Львів, Ужгород, Рівне та Чернівці чекає другий тур виборів мера, тоді як в Івано-Франківську та Тернополі міськими головами лишаться «свободівці» Р. Марцінків і С. Надал. «Європейська солідарність» – єдина партія, яка проходить у всі міські та обласні ради. Майже в усіх радах будуть представники локальних партій, наприклад «Варта» – у Львові, «Платформа громад» – на Прикарпатті, «Рівне разом» – у Рівному, «Єдина альтернатива» – на Буковині. Президентська партія «Слуга народу» не знайшла підтримки у виборців Івано-Франківська, Львова й Тернополя. Явка виборців, з огляду на поточну ситуацію, виявилася прогнозовано низькою.

О. Симоненко, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Місцеві вибори-2020 і довибори до ВР: попередні результати (Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська, Сумська, Харківська області)

На всій території України, крім анексованого Криму та окупованих районів Донецької та Луганської областей, 25 жовтня відбулися місцеві вибори. Громадяни України обирали міських, сільських та селищних голів, а також депутатів обласних, районних, міських, сільських і селищних рад.

Вибори вперше провели згідно з новим Виборчим кодексом – за пропорційною системою з відкритими списками.

До того ж, у зв'язку зі зміною в адміністративно-територіальному устрої, у цьому році разом із черговими виборами було призначено перші вибори депутатів до рад новоутворених районів (відбулося укрупнення 490 районів до 136).

Явка цього року була рекордно низькою: за даними ЦВК, лише 36,8 % українців прийшли на дільниці та проголосували. Це на 10 % менше, ніж на аналогічних виборах у 2015 р. Як свідчать результати електорально-поведінкового дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», найактивнішими на місцевих виборах-2020 були виборці старше 50-ти років.

Як повідомляє пресслужба ЦВК, Волинська область ввійшла до переліку, де зафіксовано найбільшу явку виборців, що перевищила 40 %. При цьому в секретаріаті ЦВК наголосили, що наведена інформація не має офіційного характеру, оскільки відповідно до постанови ЦВК від 20 жовтня 2020 р. № 404 зазначені відомості надходять до комісії від органів ведення Державного реєстру виборців, які у свою чергу отримують ці дані від територіальних виборчих комісій будь-якими засобами зв'язку, зокрема телефоном або електронною поштою (URL: https://lb.ua/news/2020/10/26/469047_naybilsha_yavka_vibortsiv_zafiksovana.html).

Серед лідерів на виборах до Волинської обласної ради партія «За майбутнє». Також п'ятивідсотковий бар'єр наразі долають «Європейська солідарність», «Батьківщина», «Слуга народу», «Свобода», «Аграрна партія України», «Сила і честь». Виборчі перегони до облради очолює партія «За майбутнє» – з рейтингом 31,18 %. Кандидати саме від цієї політичної сили отримують найбільшу кількість мандатів у новій обласній раді. На другому місці – «Європейська солідарність», яка отримує 12,43 %. На третьому – «Батьківщина» з 11,59 %, передає «Волиньпост». Крім того, п'ятивідсотковий бар'єр долають такі політичні сили: «Слуга народу» (9,62 %), «Свобода» (8,57 %), «Аграрна партія України» (6,14 %), «Сила і честь» (5,12 %)» (URL: <http://bug.org.ua/news/na-vyborakh-do-volyns-koi-oblasnoi-rady-lidyrui-partiia-za-maybutnie-481842>).

Зауважимо, що результати – не остаточні й презентують дані паралельного підрахунку голосів із приблизно 95 % протоколів.

У свою чергу, Луцька міська територіальна виборча комісія провела підсумкове засідання 29 жовтня, на якому оголосила результати виборів Луцького міського голови. Згідно з підсумками голосування, другий тур виборів таки відбудеться. У ньому змагатимуться І. Поліщук та Б. Шиба. На сьогодні голоси розділилися таким чином: І. Поліщук – 32,18 %; Б. Шиба – 12,97 % (URL: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/mistsevi-vybory-den-druhi-shcho-vidomo-pro-rezultaty-holosuvannia-554979.html>. 2.11. 2020).

Встановивши результати голосування, керуючись нормами чинного законодавства і враховуючи те, що жоден з кандидатів не набирає понад 50 %

голосів, Луцька міська ТВК постановила призначити повторне голосування. Другий тур виборів Луцького міського голови призначено на 15 листопада.

Водночас варто зауважити, що на Волині безпосередньо день виборів минув без істотних порушень, які могли б вплинути на результати волевиявлення громадян. Було зафіксовано окремі випадки порушень виборчого законодавства, які не носили масового характеру. Наприклад, поширеним порушенням на дільницях були випадки голосування виборців за межами кабінки для голосування чи інший спосіб розголошення волевиявлення.

Загалом поліція Волині зареєструвала понад 40 повідомлень, пов'язаних з порушенням виборчого процесу. Про це під час брифінгу повідомив начальник Головного управління Національної поліції у Волинській області Ю. Крошко. Найбільше повідомлень зареєстровано в містах Луцьку, Ковелі, Нововолинську.

На всі факти можливого порушення виборчого законодавства забезпечено оперативне реагування нарядів поліції. За результатами перевірок по 28 випадках факт порушення виборчого законодавства не підтвердився (URL: http://prokovel.com/kovel_2020/1861-.html).

Активність виборців у Житомирській області становила 37,47 %. Водночас, за попередніми підрахунками явки виборців, які проводили в штабі політичної партії «Слуга народу», явка виборців у Житомирській області становила 36,92 %. При цьому найвищу явку зафіксовано в Новоград-Волинському районі – 40,07 %, у Коростенському – 39,43 %, Бердичівському – 35,47 %, Житомирському – 35,40 %, найнижча явка у м. Житомир – 27,91 % (URL: https://www.zhitomir.info/news_195863.html).

За даними 82 % протоколів, до Житомирської обласної ради проходять кандидати від дев'яти партій. Такі дані 29 жовтня Житомир.info надали у виборчому штабі партії «Слуга народу», де ведуть паралельний підрахунок голосів.

Також визначено кількість депутатів, які, за результатами 82,07 % протоколів, може завести до облради кожна з дев'яти партій, що подолали прохідний бар'єр у 5 %: «Слуга народу» – 11, «Наш край» і «Європейська солідарність» – по дев'ять, «Опозиційна платформа – За життя» та «Пропозиція» – по сім, «За майбутнє» і ВО «Батьківщина» – по шість, Радикальна партія Ляшка – п'ять, «Сила і честь» – чотири. Нагадаємо, очолює список партії «Слуга народу» перший заступник голови ОДА В. Федоренко (URL: https://www.zhitomir.info/news_195948.html).

Водночас варто зауважити, що, за попередніми підрахунками, які проводять штаби політичних партій, на місцевих виборах 25 жовтня 2020 р. у більшості міст Житомирської області нинішні мери вибори програли: з 12 лише п'ять зберігають свою посаду.

У самому Житомирі, за попередніми даними підрахунку 100 % протоколів штабу партії «Пропозиція», у першому турі їхній кандидат С. Сухомлин отримав 52,02 % голосів житомирян. Найближчий

«переслідувач», ректор Житомирської політехніки В. Євдокимов, кандидат від партії «Слуга народу», отримав 12,65 % голосів. Таким чином, другого туру виборів мера Житомира не буде (URL: <https://m.tyzhden.ua/publication/249149>).

Водночас, як інформує Житомир.info, 28 жовтня поліція Житомирської області повідомила про розпочаті досудові розслідування в чотирьох кримінальних провадженнях. Обласна прокуратура 29 жовтня поінформувала, що взято на контроль перебіг розслідування кримінального провадження за фактом порушення виборчого законодавства у Ємельчинському районі. Зокрема, шість партій на Житомирщині звернулися до правоохоронних органів, міжнародних спостерігачів, представників громадськості щодо фальсифікацій на виборчій дільниці № 180271 у с. Рудня Іванівська Новоград-Волинського району (колишній Ємельчинський район), де підозрюють вкид бюлетенів.

Відкрите звернення до правоохоронців підписали «Пропозиція», Радикальна партія О. Ляшка, «Європейська солідарність», ВО «Свобода», ВО «Батьківщина» та «Голос», інформує 1.zt.ua.

«Представниками партії “Наш край” було цинічно спотворено волевиявлення громадян громади та сфальсифіковано результати голосування. Кричуще порушення виборчого законодавства має бути оперативно, прозоро та всебічно розслідувано правоохоронними органами під контролем громадськості та міжнародних спостерігачів. Вимагаємо невідкладно провести перевірку, зареєструвати кримінальне провадження по вказаній інформації та проінформувати нас і громадськість про результати розслідування. Просимо вважати це публічне звернення нашою заявою про злочин до правоохоронних органів», – ідеться у зверненні (URL: <http://news.dks.com.ua/index.php/news/politika/61306>).

Як наслідок правоохоронці розпочали досудові розслідування.

До того ж перевірки за повідомленнями про можливі порушення, пов'язані з виборчим процесом, наразі тривають, зазначає відділ комунікації Нацполіції в Житомирській області.

У Рівненській області на місцевих виборах проголосувало 331 тис. 616 мешканців. Таким чином, явка становила 39,34 %, повідомили в ЦВК (URL: <https://www.rv.gov.ua/news/na-rivnenshchini-yavka-viborciv-na-miscevih-viborah-sklala-ponad-39>).

Кандидати від «Європейської солідарності» впевнено перемагають на виборах до Рівненської обласної ради, набравши майже 19 % голосів виборців. Про це зазначив на брифінгу керівник секретаріату обласного осередку партії С. Кондрачук. «Ми дуже впевнено перемогли на цих виборах до Рівненської обласної ради, набравши майже 19 % голосів виборців. І сьогодні говоримо про те, що в наступній обласній раді нашу політичну силу представлятимуть 14 кандидатів», – зазначив він (URL: <https://rivne.eurosolidarity.org/2020/10/28/kandydaty-vid-yevropejskoyi->

solidarnosti-vpevnenno-peremogly-na-vyborah-do-rivnenskoyi-oblrady-nabravshy-majzhe-19-golosiv-vyborcziv-sergij-kondrachuk).

На посаду міського голови Рівного лідирує В. Шакирзян, голова політичної партії «Рівне разом». За нього віддали свої голоси трохи більше 20 % виборців. За ним – О. Третяк, представник «Європейської солідарності», з майже 18 %. Третій – В. Коваль, за якого проголосувало більше 13,5 % виборців.

Відтак попередньо до другого туру проходять В. Шакирзян та О. Третяк.

За попередніми підрахунками до Рівненської обласної ради, поки що не офіційно, увійдуть такі партії: «Європейська солідарність» – 17,32 %, «Слуга народу» – 15,29 %, «За майбутнє» – 12,74 %, «Батьківщина» – 11,63 %, «Сила і честь» – 10,35 %, Радикальна партія О. Ляшка – 9,11 %, ВО «Свобода» – 6,85 % (URL: <https://rivne1.tv/news/118039-rezultati-viboriv-u-rivnomu-majzhe-hotovi>).

У свою чергу, вибори на Рівненщині відбулися без значних порушень виборчого законодавства, які могли б вплинути на встановлення результатів. Однак не обійшлося й без надзвичайних ситуацій – виклику ДСНС для відкриття сейфа з бюлетенями, відсутність зареєстрованого кандидата у виборчому бюлетені, підписання протоколів про підрахунок голосів ще під час проведення голосування та ймовірного фотографування бюлетеня. Про це розповіли представники «ОПОРИ» 26 жовтня під час пресконференції «Підсумки дня голосування на Рівненщині» (URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/21984-den-golosuvannia-na-rivnenshchini-biuleten-bez-kandidata-zavchasno-pidpisaniprotokoli-pro-pidrakhunok-ta-nezakonna-agitatsiia).

Міський голова Рівного В. Хомко прокоментував місцеві вибори таким чином: «Дещо мене здивувало. Є певні небезпеки. Низька явка – це велика загроза. Це стан суспільства, він небезпечний з усіх точок зору. Він спотворює вибори і делегітимізує того, хто буде обраний. Це проблема не рівненська, а українська. Я не балотувався (на міського голову. – Прим. ред.), тому цю ніч спав спокійно» (URL: <https://7dniv.rv.ua/suspilstvo/volodymyr-khomko-nyuz-ka-iavka-vyborstv-spotvoriuie-vybory>).

Конституційним правом волевиявлення на Чернігівщині скористалося трохи більше 41 % виборців. В обласному центрі проголосувало орієнтовно 35 % виборців (URL: <http://www.che.cn.ua/index.php/all-news/item/4388-yak-proholosuvala-chernihivshchyna>).

За попередніми результатами, Чернігів очолить діючий голова В. Атрошенко. Також на виборах переобрано на наступний термін міського голову Новгород-Сіверського О. Бондаренко. Обидва балотувалися від партії «Рідний дім».

Проте, як повідомляє «Суспільне», міський голова Новгород-Сіверського О. Бондаренко помер 29 жовтня в Чернігівській обласній лікарні від коронавірусної хвороби (URL:

https://zik.ua/news/ludyna/na_chernihivshchyni_vid_covid_19_pomer_mer_novho_rod_a_siverskoho_iakui_peremih_na_mistsevykh_vyborakh_985473).

Крім загальнодержавних місцевих виборів, у Чернігівській області обирали й депутата до Верховної Ради.

Участь у довиборах до Верховної Ради по 208 округі взяло понад 50 % виборців. Такі дані оприлюднила Центральна виборча комісія станом на 20:00 25 жовтня. До складу округу входять Бахмацький, Борзнянський, Куликівський, Менський і Талалаївський райони та частина Ічнянського району.

За попередніми підрахунками, основна боротьба, як і передбачалося, розгорнулася між радикалом О. Ляшком, «службою народу» А. Гуньком і вдовою нардепа В. Давиденка Л. Давиденко (URL: <http://www.che.cn.ua/index.php/all-news/item/4388-yak-proholosuvala-chernihivshchyna>).

ЦВК прийняла протокол з мокрою печаткою, який засвідчив перемогу кандидата від партії «Слуга народу» А. Гунько. Згідно з офіційними результатами, які оприлюднили на сайті ЦВК, після опрацювання 100 % бюлетенів різниця між О. Ляшком та А. Гуньком становить 2,32 %, або 1 тис. 446 голосів.

Наблизилися до двох лідерів і самовисуванка Л. Давиденко – дружина екснардепа В. Давиденка, через загибель якого на округі й проходять довибори. Вона відстала від другого місця на 5,1 %.

Результати проміжних виборів народного депутата в одномандатному виборчому округі № 208 (Чернігівська область) після підрахунку 100 % голосів такі: А. Гунько – 34,10 %; О. Ляшко – 31,78 %; Л. Давиденко – 26,68 %.

На засіданні 29 жовтня Центральна виборча комісія прийняла протокол з мокрою печаткою від окружної виборчої комісії.

На засіданні ЦВК представник окружної комісії розповів, що один з кандидатів скаржився на явку й результати виборів. Мовляв, він побував на 20 дільницях і бачив, що явка перевищувала 65 %. Утім комісія не стала брати до уваги цю скаргу, оскільки не повірила, що одна людина могла одночасно побувати у 20 різних місцях (URL: https://vybory.24tv.ua/vibori-u-radu-2020-chernigivska-oblast-rezultat-208-okrug_n1438684).

У свою чергу поліція в Чернігівській області поінформувала, що в день голосування інформації про істотні порушення, які могли вплинути на виборчий процес, до поліції не надходило. Станом на 20:00 25 жовтня до поліції Чернігівської області надійшло 93 повідомлення про ймовірні порушення виборчого законодавства (URL: <http://www.che.cn.ua/index.php/all-news/item/4388-yak-proholosuvala-chernihivshchyna>).

Зазначимо, що 26 жовтня А. Гунько від «Слуги народу» повідомив, що згідно з проведеним його штабом підрахунком голосів він переміг на виборах з різницею в 1 тис. 442 голоси. У відповідь на це О. Ляшко заявив, що звернувся до правоохоронців з вимогою розслідувати можливий підкуп

виборців (URL: <https://www.dw.com/uk/oleh-liashko-prohrav-dovybory-kandydatu-vid-sluhy-narodu/a-55417575>). До того ж О. Ляшко буквально в першу хвилину з моменту закриття дільниць оголосив себе переможцем, проте вже вранці наступного дня заявив, що вибори виграв, але «програв підкупу та корупції влади».

Загалом за період передвиборної кампанії до Головного управління Національної поліції в Чернігівській області надійшло 26 повідомлень, пов'язаних з порушенням виборчого законодавства. Відкрито шість кримінальних проваджень (URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/anton-gerashchenko-strukturi-mvs-vikonali-zavdannya-iz-zabezpechennya-zakonnosti-ta-pravorogyadku-na-miscevih-viborah>).

Харківщина увійшла до переліку областей, у яких зафіксовано найнижчу явку по країні – 32,33 %, 648 тис. 458 з 1 млн 5 тис. 457.

За попередніми підрахунками, до Харківської обласної ради проходить п'ять політичних сил: «Блок Кернеса – Успішний Харків», «Слуга народу», «ОПЗЖ», «Блок Світличної – Разом» і «ЄС». Про це повідомив член обласного виборчого штабу партії «Слуга народу», кандидат у депутати Р. Семенуха. «Понад 90 % голосів підраховано паралельно нашим штабом. Станом на сьогодні в Харківську обласну раду проходить п'ять партій. Близько 35 % отримує “Блок Кернеса – Успішний Харків”, близько 21 % набирає “ОПЗЖ”, близько 13 % – “Слуга народу”, близько 12 % – “Блок Світличної – Разом” і близько 8 % набирає “ЄС”. Підкреслюю, це підтверджено паралельним підрахунком голосів і вже ми отримуємо проколи з мокрими печатками», – заявив Р. Семенуха.

До того ж він зазначив, що дані, оприлюднені напередодні членкинею ОВК від «ОПЗЖ» І. Іщенко, не відповідають дійсності. «Інформація, яка напередодні озвучена представником “ОПЗЖ”, щодо партійних рейтингів не відповідає дійсності. Я вважаю, що “ОПЗЖ” з її сателітами намагаються викривити інформацію з метою тиску на членів виборчих комісій. Це відбувається на фоні навмисного затягування підрахунку голосів їхніми представниками в ДВК та передачі протоколів в окружну виборчу комісію. Усе це робиться з однією метою – вплинути на підрахунок голосів, щоб викривити реальні результати голосування, а також створити викривлену інформаційну картинку в центральних ЗМІ», – зазначив політик.

Слова Р. Семенухи підтверджує голова Харківської обласної ТВК В. Копоруліна та закликає дочекатися офіційних даних. «Поки не буде опрацьовано всі протоколи, зарано говорити про якісь результати. Дезінформація у соціальних мережах, публікації у ЗМІ – це усе спекуляції. Тому не піддавайтеся на провокації – довіряйте лише офіційним джерелам інформації», – зазначила голова ТВК (URL: https://censor.net/ua/news/3228267/u_harkivsku_oblasnu_radu_prohodyat_pyat_partiya_paralelnyyi_pidrahunok_golosiv).

Крім того, уже за першими результатами екзит-полів стало зрозуміло, що другого туру в Харкові не буде. На посаду міського голови харків'яни

знову обрали Г. Кернеса, що підтверджують дані двох паралельних підрахунків голосів.

Г. Кернеса вибрали заочно, адже він ще з вересня перебуває на лікуванні в німецькій клініці «Шаріте». Але попри фізичну відсутність його команда зуміла мобілізувати електорат та перемогти. «Поряд кордон, а з нього може прийти щось погане. І, фактично, у нас досі є психологія такої башти посеред степу. І саме через це харків'яни дуже неохоче змінюють керівництво міста», – пояснює кандидатка політичних наук, експертка позаполітичного проекту «Виборча рада UA» Ю. Біденко (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54747760.amp>).

«Він не викликає ніяких вагань у нас та лікарів, ніякої загрози життю немає, ніякої загрози працездатності, як казали в період брудної передвиборної кампанії, теж не існує», – інформував у день виборів заступник Г. Кернеса І. Терехов. Він запевнив, що харків'яни дуже скоро побачать свого старого мера. Він повернеться в Харків вже як новообраний.

Основним опонентом Г. Кернеса на цих виборах став впливовий у місті політик і бізнесмен О. Фельдман. За результатами екзит-полу та паралельного підрахунку, він посів друге місце в перегонах за мерське крісло. Нинішній мер Г. Кернес набрав 60,1 % голосів виборців, О. Фельдман (народний депутат, висуванець «ОПЗЖ») – 14,44 % (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54747760.amp>).

Між тим важливо звернути увагу на те, що в Харківському міському виборчому штабі партії «Опозиційна платформа – За життя» заявили про фальсифікацію виборів до міськради. Про це йдеться в опублікованому 30 жовтня повідомленні на офіційному сайті політичної сили. «Вибори у Харкові пройшли з грубими порушеннями. На багатьох дільницях бюлетені, які за всіма вимогами законодавства повинні вважатися зіпсованими й недійсними, зараховувалися на користь Блоку [Геннадія] Кернеса “Успішний Харків”. Голоси і протоколи “губилися”, “зникали” члени комісій. Усі ці порушення були нами зафіксовані. Однак, усупереч закону, представникам нашої партії було відмовлено в можливості опротестувати ці підтасовки в суді», – указано в заяві.

У встановлені законом терміни, 27 жовтня, було підготовлено позови до судів на основі зафіксованих фактів, проте, як повідомили в «ОПЗЖ», «ситуація зовсім вийшла за правові рамки. Це прямо вказує на наявність у діях судових чиновників злочинного наміру». Вони заявили, що звернуться до ДБР зі скаргою на дії судів. «Ми доб'ємося справедливості й захистимо голоси наших виборців! Винні у підтасовках і штучному паралічі судів понесуть заслужене покарання!» – підсумували в політичній силі (URL: <https://gordonua.com/ukr/news/politics/u-otzzh-zajavili-shcho-dob-jutsja-pokaranja-dlja-falsifikatoriv-vivoriv-v-harkovi-1525397.html>).

Зі свого боку, Харківська міська рада опублікувала 30 жовтня подібну заяву у зв'язку з підрахунком голосів. «Політичні сили, які вели брудну виборчу кампанію проти Г. Кернеса і Блоку “Успішний Харків”,

продовжують використовувати свої нечистоплотні методи і в період підрахунку голосів. Так, ряд ЗМІ з посиланням на члена обласної виборчої комісії від «ОПЗЖ» заявили про те, що Блок Кернеса набрав 30 % голосів до Харківської обласної ради. До цієї заяви треба ставитися як до передчасної та політично ангажованої, оскільки «ОПЗЖ» вважала і вважає Харків та область базовим для себе регіоном і намагається всіляко занизити результати переможця виборів.

За результатами паралельного підрахунку голосів, лідером виборів до обласної ради дійсно є «Блок Кернеса – Успішний Харків», але з результатом не в 30 %, а майже в 35 %. Результати «ОПЗЖ», згідно із цим же підрахунком, значно зменшаться – з 24 до 21 %. Також до облради проходять «Слуга народу» – з 12,7 %, «Блок Світличної – Разом!» – з 12,34 %, «Європейська солідарність» – з 8,02 %.

Також паралельний підрахунок голосів говорить про те, що переможцем виборів до Харківської міської ради є блок діючого мера з результатом у 38 %, «ОПЗЖ» – на другому місці (20,96 %). Далі йдуть «Європейська солідарність» – 8,99 %, «Слуга народу» – 8,76 %, Партія Шарія – 6,56 % і «Блок Світличної – Разом!» – 6,14 %.

Харківська міська рада розуміє, з якою метою політичні опоненти Г. Кернеса почали вкидати в інформаційний простір цифри, що не відповідають результатам волевиявлення у місті та області. І відповідально заявляє, що «подібні маніпуляції не допоможуть скоригувати справжні результати виборів в потрібну їм сторону» (URL: <https://city.kharkov.ua/uk/news/-45958.html>).

Зауважимо, що Харківська міська ТВК почала приймати протоколи з виборів мера Харкова та депутатів міськради 30 жовтня. Підсумки голосування мають підбити до 3 листопада, оголосити результати – до 6 листопада.

У свою чергу, пресслужба Сумської обласної державної адміністрації повідомляє, що явка на місцевих виборах у регіоні становила 35,4 % виборців.

Також повідомляється, що поліція зареєструвала 119 заяв про можливі порушення виборчого законодавства (URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/miscievi-vibori-v-sumskiy-oblasti-vidvidali-35-4-novini-sum-50119943.html>).

Громадянська мережа «ОПОРА» назвала найзухваліші порушення в Сумській області в день місцевих виборів 25 жовтня. Серед них – фейкова дільниця, загублені бюлетені та підвезення ромів на голосування (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/mayzhe-400-viborciv-progolosovali-na-psevdodilnici-v-sumskiy-oblasti-u-byuletenyah-bulo-po-odnomu-kandidatu-1654424.html>).

У свою чергу, як повідомив відділ комунікації ГУНП у Сумській області, у день виборів у Сумах до поліції надійшло 30 повідомлень про можливі порушення. З них найбільше – 17 – стосувалося п'ять запитань Президента, п'ять – начебто незаконної агітації.

За словами начальника відділу комунікації обласної поліції В. Крупецьких, ні протоколів про адміністративні правопорушення, ні кримінальних проваджень за результатами перевірки цих звернень не було (URL: <https://sumypost.com/sumynews/suspilstvo/u-sumah-vybory-projshly-bezporushen>).

Загалом спостерігачі Міжнародної місії зі спостереження за місцевими виборами в Україні ЕНМО позитивно оцінили процес голосування 25 жовтня й зауважили, що зафіксовані порушення не вплинули на вибори (URL: https://tsn.ua/politika/mizhnarodni-sposteregachi-nazvali-miscevi-vibori-v-ukrayini-vilnimi-ta-konkurentnimi-1654370.html?utm_source=page&utm_medium=readmore).

За підсумками підрахунку голосів до Сумської обласної ради проходять шість партій, які здолали 5-відсотковий бар'єр. Наразі опрацьовано 91,3 % протоколів ЦВК, згідно з ними партії мають такі результати: «Слуга народу» – 19,15 %, «Опозиційна платформа – За життя» – 17,2 %, «Батьківщина» – 11,82 %, «Європейська солідарність» – 11,23 %, «Наш край» – 9,87 %, «За майбутнє» – 7,62 % (URL: <https://azimuth.sumy.ua/news/vibori-do-sumskoyi-oblradi-oprilyudnili-onovleni-rezultati-golosuvannya.html>).

Крім того, за отриманими даними, діючий голова Сумської міської ради О. Лисенко («Батьківщина») отримав 44,4 % голосів сумчан, за ним з результатом 14,32 % йде В. Акперов, кандидат від «Європейської солідарності». Саме вони і виходять у другий тур, який, попередньо, буде 15 листопада (URL: <http://debaty.sumy.ua/news/politics/sumchani-obiratimut-mera-vdruge>).

Як бачимо, вибори не закінчилися – другий тур виборів мерів відбудеться там, де кандидати набрали менше 50 % голосів виборців. В Офісі Президента спрогнозували, що другий тур виборів відбудеться в багатьох містах.

У Центральній виборчій комісії допускають, що у зв'язку з можливими судовими розглядами другий тур може відбутися в грудні.

Те, що на виборчі дільниці в неділю, 25 жовтня, не прийшли понад 60 % українців, директор Агентства моделювання ситуацій В. Бала вважає сигналом: країна потребує нових лідерів, створення нових полісил, формування нових ідей і смислів. Бо нинішня низька явка, за висновками політолога, попри всі поправки «на коронавірус і погоду» свідчить насамперед про розчарування суспільства як у діючій владі, так і в опозиції (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3127011-miscevi-vibori-ukraina-pragne-novogo-politcnogo-landsaftu.html>).

Підсумки виборів до місцевих органів влади в південних регіонах і на Сході України

У південних та східних областях України місцеві вибори, як і загалом по країні, відбулися за низької явки виборців. На Одещині участь у виборах взяло 609 тис. 634 людини із загальної кількості виборців у регіоні, яка становить 1 млн 794 тис. осіб. Тобто на виборчі дільниці в Одеській області прийшло 35,46 % громадян, що мають право голосу, в Одесі – 29,82 %. Причина низької явки виборців, за оцінками спостерігачів, – критична ситуація із захворюванням на коронавірус, яка склалася в регіоні.

На посаду міського голови Одеси претендувало 23 кандидати. За даними екзит-полу «Студії Савіка Шустера» та телеканалу «Україна 24», перше місце за рівнем підтримки одеситів займає діючий міський голова Г. Труханов, за якого проголосувало 34,40 % виборців. Другим за кількістю отриманих голосів став представник «ОПЗЖ» М. Скорик, він набрав 17,93 % голосів. Трійку лідерів, згідно з екзит-полом, замикає кандидат від «Слуги народу» народний артист О. Філімонов, який отримав 13,75 %. Четверте місце посідає програміст та активіст П. Обухов від «Європейської солідарності» з 12,52 %. П'яте – у президента Одеської юридичної академії, лідера Української морської партії С. Ківалова – 5,44 % голосів. Похибка цього екзит-полу не перевищує 1,9 % (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vibori-2020-v-odesi-poperedni-rezultati-golosuvannya-yavka-ta-porushennya-1654355.html>; <https://vybory.rbc.ua/ukr/2020/rezultaty-mestnyh-vyborov-odesse-1603556513.html>).

Паралельний підрахунок голосів на 93 з 355 дільниць, який провів штаб «Європейської солідарності», показав такі результати: Г. Труханов – 36,7 %, М. Скорик – 19,1 %, П. Обухов – 11,9 %, О. Філімонов – 10,8 % (URL: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/mistsevi-vybory-den-druhi-shcho-vidomo-pro-rezultaty-holosuvannia-554979.html>).

Що стосується Одеської міської ради, то, згідно з екзит-полом, перший результат отримала партія «Довіряй ділам» Г. Труханова – 23,77 %. З невеликим відривом від неї йде «ОПЗЖ» – 22,38 %. Третє місце у «Слуги народу», яку підтримало 15,95 % виборців. Четвертий результат – 12,72 % – отримала «Європейська солідарність». Депутатські мандати отримає також Партія Шарія, яка «взяла» п'ятий результат – 7,63 % голосів. Може зайти до міськради Українська морська партія Ківалова, яка в екзит-полі не дотягує до п'ятивідсоткового бар'єра. Вона отримує 4,16 % голосів.

Отже, за даними екзит-полів, до міської ради попередньо проходять п'ять партій. У свою чергу, щоб обрати мера, виборцям доведеться голосувати ще раз. Боротьбу в другому турі, згідно з екзит-полами, продовжать діючий міський голова Г. Труханов і кандидат від «ОПЗЖ»

М. Скорик (URL: <https://vybory.rbc.ua/ukr/2020/rezultaty-mestnyh-vyborov-odesse-1603556513.html>).

У день виборів поліція Одещини отримала 293 звернення, пов'язаних з виборчим процесом, розпочали дев'ять кримінальних проваджень та склали 19 адміністративних протоколів за фактами виявлених порушень виборчого законодавства. Більшість зафіксованих порушень стосувалася пошкодження бюлетенів і підкупу виборців. Також було кілька повідомлень про мінування діляниць, жодне з яких не підтвердилося.

Громадянська мережа «ОПОРА» за результатами спостереження констатувала високо конкурентний характер місцевих виборів, які в цілому відповідали законодавству України. Однак спостерігачі мережі зафіксували достатньо масові порушення процедур організації виборів і проведення кампаній, інциденти з недотримання порядку ведення передвиборної агітації та щодо спроб підкупу виборців, зловживання адміністративними ресурсами, спотворення процедури зміни виборчої адреси. Про це повідомили представники Громадянської мережі «ОПОРА» на пресконференції в Одесі 26 жовтня (URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/21986-iaak-proishov-den-golosuvannia-na-mistsevikh-viborakh-25-zhovtnia-v-odeskii-oblasti).

Як повідомив експерт «ОПОРИ» в Одеській області А. Бойко, зафіксовані спостерігачами порушення могли істотно вплинути на результати волевиявлення в конкретних територіальних громадах, але причини їх появи були різними, відповідальність за них розподіляється між різними суб'єктами виборчого процесу і вони не були централізовано спланованими в межах усієї країни.

За інформацією А. Матвієнко, координаторки спостереження Громадянської мережі «ОПОРА» за виборами в Одеській області, на рівні ТВК і ДВК проявилися традиційні проблеми адміністрування виборів в Україні, пов'язані з їхнім нестабільним складом і, відповідно, з дефіцитом часу для їх якісного навчання, низьким рівнем офіційних виплат за роботу членів комісій та збереженням практики політично вмотивованого й тіньового характеру фінансування їхньої роботи. Ці проблеми вчергове демонструють необхідність нових підходів до адміністрування виборів в Україні, які можуть бути сформовані за результатами всебічної та неполітизованої дискусії на рівні профільного комітету парламенту із залученням ЦВК, національних і міжнародних експертів.

Прямий та непрямий підкуп виборців залишався викликом для чесних виборів в окремих громадах, але зміни до Кримінального кодексу України й достатньо активна діяльність Національної поліції України та інших правоохоронних органів в Україні були стримуючим фактором для потенційних зловживань і недобросовісних кандидатів. «ОПОРА» звертає увагу правоохоронних органів на необхідність системного розслідування фактів зловживань процедурами зміни виборчої адреси, які могли вплинути на результати виборів в окремих територіальних громадах.

Так, в Одеській області конфліктні ситуації на цьому ґрунті виникали і напередодні дня голосування, і в день голосування в Кароліно-Бугазькій сільській та Таїровській селищній громадах. Зокрема, 25 жовтня в селищі Затока ДВК отримала ряд актів від виборців, які скаржилися на те, що напередодні дня голосування їх виключили зі списку виборців на підставі рішення суду. У цьому ж населеному пункті в день голосування спостерігачка «ОПОРИ» виявила автобус, яким підвозили виборців на дільницю.

У Кароліно-Бугазькій сільській об'єднаній громаді Білгород-Дністровського району кандидати, які брали участь у місцевих виборах 27 жовтня самочинно оголосили, що були обрані депутатами, терміново провели першу сесію, присягу глави ОТГ зачитав А. Апанасенко. Напередодні він лідував за кількістю голосів у Затоківській ОТГ.

Тим часом у Комітеті виборців України повідомили, що в Затоці ще триває підрахунок голосів, тому такі факти, як мінімум, викликають подив. «Якщо вони дійсно провели сесію і назвали себе переможцями, то ці дії точно неправомірні. Перед цим результати виборів повинні бути оприлюднені. Швидше за все, там будуть судові розгляди. Це зроблено, щоб максимально “застовпити” за собою перемогу. Такий поспіх свідчить виключно про бажання обійти закон. Особливо в такій ситуації, яка була в Затоці. Нашим спостерігачам відмовлялися видавати там протоколи», – поінформував голова обласної організації КВУ А. Бойко (URL: <http://silahromad.com.ua/2020/10/27/samoproholosheni-v-zatoci-terminovo-proveli-pershu-sesiyu-mer-sklav-prisyagu-video>).

Одеський окружний адміністративний суд 30 жовтня визнав протиправною та скасував постанову Кароліно-Бугазької сільської ТВК про визнання А. Апанасенка кароліно-бугазьким сільським головою. Також суд зобов'язав сільську ТВК прийняти рішення про визнання виборів у єдиному одномандатному сільському виборчому окрузі з виборів кароліно-бугазького сільського голови такими, що не відбулися, та призначити у зв'язку із цим повторні вибори в цьому окрузі.

Позивачем до Кароліно-Бугазької сільської ТВК став кандидат на посаду сільського голови Ю. Чередниченко. Суд погодився з доводами позивача про те, що раніше Одеський окружний адміністративний суд двічі визнавав протиправними та скасовував постанови Кароліно-Бугазької ТВК про скасування реєстрації кандидата на посаду сільського голови, однак виборча комісія так і не зареєструвала його кандидатом.

«Таке порушення призвело до спотворення результатів голосування, що є підставою для визнання протиправною та скасування постанови Кароліно-Бугазької сільської ТВК № 221 від 27 жовтня 2020 р. “Про визнання Апанасенка Андрія Володимировича обраним сільським головою Білгород-Дністровського району Одеської області на перших виборах 25 жовтня 2020 року Кароліно-Бугазького сільського голови Білгород-Дністровського району Одеської області”», – зазначено в рішенні суду (URL:

https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/22115-sudskasuvav-postanovu-karolino-bugazkoyi-sils-koyi-tvk-pro-viznannia-kandidata-obranim-sils-kim-golovoiu).

В Ізмаїлі зафіксовано намагання фальсифікувати вибори через організацію «каруселей» громадянином Російської Федерації, який формував екіпажі з охочих узяти участь за 1 тис. грн. Три автобуси російський фальсифікатор планував відправити до Білгорода-Дністровського (URL: <http://www.golos.com.ua/article/337487>).

У Біляївському районі правоохоронці виявили три автобуси з людьми, які приїхали голосувати з Роздільнянського району. За свої голоси 38 громадян мали отримати грошову винагороду, повідомляє поліція Одеської області. Крім того, виборців перевозили на автобусах з технічними несправностями, один з водіїв сів за кермо в стані алкогольного сп'яніння, а ще один – без необхідних документів (URL: <https://politics.segodnya.ua/ua/politics/vybory-na-odeshchine-prodazhnye-golosa-netrezvuy-voditel-neispravnye-avtobusy-1484813.html>).

У с. Сухий Лиман Таїровської селищної громади суб'єкти виборчого процесу викликали поліцію через голосування виборців, які зареєструвалися у селі перед виборами. За словами голови ДВК, за однією з адрес напередодні виборів зареєструвалося понад 60 виборців, за іншою – понад 70. Утім комісія не мала повноважень не видавати таким виборцям бюлетені згідно із законодавством (URL: <https://ua.112.ua/vybory/mistsevi-vybory-2020-v-odeskii-oblasti-zafiksuvaly-masovu-zminu-vyborchikh-adres-554924.html>).

У м. Одеса на виборчій дільниці № 511268 (вул. Льва Толстого, 1) «ОПОРА» фіксувала значні черги виборців, переважна більшість яких студенти Національного університету «Одеська юридична академія». При цьому навчальний заклад з 15 жовтня не перейшов на дистанційну форму навчання, як це було рекомендовано. Процес голосування виборців на цій дільниці затягнувся й тривав після 20 год. Крім того, були опубліковані списки студентів С. Ківалова, у яких керівництво університету фіксувало хто з студентів проголосував, а хто – ні.

На одній із дільниць Одеси була вивішена пам'ятка як необхідно голосувати та заповнювати бюлетені, яка була позначена символікою «Зел'команди», що порушує правила агітації. На двох дільницях (№ 511345 і № 511360) знайшли близько ста бюлетенів, захованих у сейфах. Головами комісій на зазначених дільницях були представники «ОПЗЖ» (URL: <https://nationalcorps.org/miscevi-vibori-2020-v-odesi-cherghi-zi-studentiv-kivalova-ta-masovi-porushennya-na-viborchih-dilnicyah>).

Згідно з даними спостерігачів «ОПОРИ», одним з видів порушень у день голосування були спроби незаконного отримання виборцем і видачі дільничною виборчою комісією бюлетенів для голосування. Такі факти не носили масового характеру. Також в Одеській області були зафіксовані випадки голосування виборців за межами кабінки для голосування та інша

неправомірна поведінка, наслідком якої було розголошення виборцем результатів волевиявлення (наприклад, демонстрація бюлетеня).

На Миколаївщині всі дільниці вчасно відкрилися та почали свою роботу. Однак явка виборців у регіоні виявилася низькою – лише 32 %.

Як показав екзит-пол «Студії С. Шустера» й телеканалу «Україна 24», на виборах міського голови Миколаєва з показником 40,78 % лідирують кандидат від партії «Пропозиція» та діючий мер О. Сенкевич. На другому місці – кандидат від «ОПЗЖ» В. Чайка (26,77 %), на третьому – представниця «Слуги народу» Т. Домбровська з 16,81 % голосів. Таким чином, у Миколаєві в другий тур виборів мера виходять О. Сенкевич та В. Чайка (URL: https://lb.ua/news/2020/10/25/469000_viborah_mera_mikolaieva_lidruie.html).

За даними дослідження, до міської ради Миколаєва проходять «ОПЗЖ» (26,74 %), «Пропозиція» (23,79 %), «Слуга народу» (19,62 %), «Європейська солідарність» (6,87 %), Партія Шарія (5,48 %), «Наш край» (5,37 %).

Результати паралельного підрахунку голосів партією «Європейська солідарність» показали, що на виборах до Миколаївської обласної ради партія отримує 10,4 % голосів, а в деяких громадах на Миколаївщині результат ще кращий:

- Баштанська міська рада – 19,3 %;
- Вознесенська міська рада – 14 %;
- Врадіївська селищна рада – 14,4 %;
- Очаківська міська рада – 10,4 %;
- Первомайська міська рада – 17,1 %;
- Южноукраїнська міська рада – 15,37 %.

При цьому в Баштанській міській раді команда кандидатів від «Європейської солідарності» обійшла за результатами «ОПЗЖ», які займають лідируючі позиції по області. Також показова перемога команди «Європейської солідарності» до Первомайської міської ради, яка отримала більшу підтримку, ніж партія «Слуга народу», стверджують у «Європейській солідарності» (URL: <https://eurosolidarity.org/2020/10/28/rezultaty-miscevyh-vyboriv-na-mykolayivshhyni-yevropejska-solidarnist-vpevnenno-zbilshuye-pidtrymku>).

Порушення під час здійснення виборчого процесу на Миколаївщині Громадянська мережа «ОПОРА» почала фіксувати ще у «день тиші». «ОПОРА» помітила 24 жовтня не зняті листівки, приховану агітацію на бігбордах, а також зафіксувала зустріч одного з кандидатів із виборцями. Так, у Миколаєві були помічені листівки партій «Опозиційна платформа – За життя», «Слуга народу». На бігбордах по Миколаєву та Вознесенську «ОПОРА» зафіксувала приховану агітацію з таки написами: «ПРОголосуй», «Зробимо місто кращим» з логотипом партії «ОПЗЖ», «YES», «Приходь та вирішуй».

Також «ОПОРА» стало відомо про зустріч кандидата в депутати Миколаївської міської ради від партії «Миколаївці» В. Єнтіна з виборцями поблизу будинку на вулиці І. Самойловича (URL:

https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/21937-opora-zafiksuvala-porushennia-dnia-tishi-na-mikolayivshchini).

У день голосування серед порушень, зафіксованих «ОПОРОЮ», – здійснення волевиявлення без паспорта, напіввідкриті кабінки для голосування, бюлетені без печатки комісії та номера виборчої дільниці (URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/21858-na-mikolayivshchini-opora-prodovzhuie-fiksuvati-porushennia).

Так, на дільниці № 480185 у с. Штукар був зафіксований випадок голосування без паспорта, тож спостерігачем «ОПОРИ» був складений акт. На дільницях № 480406, № 480916 у м. Миколаїв та № 480401 у с. Мала Мечетня були відсутні бланки протоколів.

У м. Вознесенськ, на дільниці № 480650, спостерігач зафіксував кабінки для голосування з піднятими передніми шторками, а на дільниці № 480645, що у Вознесенську, не пропечатали бюлетені на виборах до облради. На місце виїхав член Вознесенської міської комісії. Був складений акт, комісія пропечатала ці 18 бюлетенів. Як пояснив спостерігачеві «ОПОРИ» представник міської комісії, напередодні довго не могли порухувати бюлетені, перекладали їх, можливо, заплутались та не пропечатали.

«Ці бюлетені будуть вважатись недійними, адже відповідно до п. 1а ч. 29 ст. 250 Виборчого кодексу України недійсними вважаються виборчі бюлетені, на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії», – прокоментував координатор спостереження Громадянської мережі «ОПОРА» за виборами в Миколаївській області Д. Баштовий.

Як повідомила спостерігачеві «ОПОРИ» голова ДВК О. Сафронова, на дільниці № 480173 у с. Бондарівка двічі був зафіксований випадок підвозу виборців, який здійснювався кандидаткою А. Рахнянською. Разом з правоохоронцем, який чергував на дільниці, голова попередила подальше порушення законодавства.

Крім того, у Миколаєві на дільниці № 480764, спостерігач дізнався, що приблизно до 15 год. виборцям видавали бюлетені без вказаного номера виборчої дільниці. Це підтвердила голова комісії.

Також, за інформацією спостерігача «ОПОРИ», у Миколаєві на дільниці № 480877 був відсутній інформаційний плакат про кандидатів від місцевого осередку партії «Наш край», а на дільниці № 480793 – інформаційний плакат про кандидатів від місцевого осередку партії «Миколаївці».

Як повідомляють спостерігачі «ОПОРИ», у виборчих бюлетенях кандидатів до Первомайської районної ради по одному з територіальних округів була зафіксована відсутність кандидата від місцевого осередку партії «Батьківщина». Як з'ясувала Первомайська районна ТВК, це була провина друкарні. Тому 24 жовтня друкарня передрукувала 29 513 бюлетенів. Станом на 22:00 24 жовтня ці бюлетені були повторно роздані на виборчі дільниці.

Так само бюлетені з неповними даними були відправлені до комісії та погашені.

У м. Первомайськ на ділянці № 480696 під час прийому бюлетенів на ДВК комісія не дорахувалася близько 100 бюлетенів. Тобто кількість бюлетенів не збігалася з протоколом (URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/21809-u-pervomaiskomu-raioni-mikolayivskoyi-oblasti-opora-zafixsuvala-odrazu-kilka-porushen).

У с. Чаусове-2 Миколаївської області, за інформацією «ОПОРИ», було організовано фейкову виборчу ділянку. На ній обирали сільського голову й депутатів сільради всупереч законодавству. Згідно з територіальними змінами, Чаусове-2 входить у Первомайську територіальну громаду, а тому не обирає сільського голову і депутатів сільради. Обираються тільки міський голова Первомайська, депутати Первомайської міськради, Первомайської райради та Миколаївської облради.

За оцінками юристів «ОПОРИ», цей інцидент має ознаки кримінального порушення за ст. 353 – самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи – члени комісії; ст. 110 – посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (URL: <https://vybory.rbc.ua/ukr/2020/sele-nikolaevskoy-oblasti-rabotaet-samoprovozglashennyu-1603634584.html>).

У Запорізькій області в списки для голосування було внесено 1 млн 327 тис. виборців, у ТВК, які подали відомості щодо явки, – 1 млн 306 тис. виборців. З них бюлетені отримали 441,9 тис. осіб, отже, явка становила 33,83 %, – повідомляє сайт телеканалу «Z». За даними ЦВК, явка виборців у Запорізькій області становила 33,93 %, у м. Запоріжжя – 30 % виборців.

За посаду міського голови Запоріжжя змагалися 10 кандидатів. За даними екзит-полу на замовлення телеканалу «Z», найбільшу підтримку виборці висловили діючому меру міста В. Буряку. Він набрав 60,6 % голосів. На другому місці – В. Тишечко («Слуга народу»), за якого проголосувало 14,8 % запоріжців. Третій – В. Прозапас («Європейська солідарність») – 11,4 %, далі – В. Рябцев («Батьківщина») – 3,6 %, О. Крамаренко («За майбутнє») – 2,7 % голосів. Отже, діючий мер Запоріжжя В. Буряк перемагає в першому турі виборів голови міста (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vibori-2020-u-zaporizhzhji-poperedni-rezultati-golosuvannya-yavka-ta-porushennya-1654175.html>).

На виборах до міської ради найбільше, згідно з опитуванням, може набрати партія Володимира Буряка «Єднання» – 25,2 %; «Слуга народу» – 18,9 %; «ОПЗЖ» – 14,8 %; «Європейська солідарність» – 13,4 %; партія «Нова політика» – 4,5 %; Партія Шарія – 4,3 %.

За даними паралельного підрахунку голосів до Запорізької обласної ради, проведеного партією «Європейська солідарність», трійка партій-лідерів у виборчих перегонках така: «ОПЗЖ» – 22,4 %, «Слуга народу» – 18,5 %, «Європейська солідарність» – 10,1 %. Інші політичні сили, які увійшли до

обласної ради, хоч і подолали прохідний бар'єр, але набрали значно меншу кількість голосів (до 8 %) (URL: <https://zaporizhia.eurosolidarity.org/2020/10/29/yevropejska-solidarnist-uvijshla-do-trijky-lideriv-u-zaporizkij-oblasti>).

У Кривому Розі, за даними екзит-полу громадської спілки «Фонд інноваційних проєктів», серед кандидатів на посаду міського голови найбільшу кількість голосів отримав діючий мер Ю. Вілкул (Блок Вілкула «Українська перспектива») – 51,82 %. Друге місце посів Д. Шевчик («Слуга народу») – 24,36 %. Наступні за рівнем підтримки: К. Павлов («ОПЗЖ») – 8,32 %, О. Бабенко («Батьківщина») – 4,63 %, Ю. Милобог («Сила людей») – 4,42 %, П. Сухоцький (самовисуванець) – 2,41 %, Ю. Яровий («Європейська солідарність») – 2,19 %.

Дані екзит-полу на замовлення «Студії С. Шустера» дещо відмінні. Тут Ю. Вілкул набирає 42,8 %, Д. Шевчик – 31,01 %, К. Павлов – 7,91 %, Ю. Милобог – 6,05 %, П. Сухоцький – 3,69 %.

Відповідно до даних екзит-полів, другий тур виборів міського голови Кривого Рогу є малоімовірним, оскільки Ю. Вілкул має хороші шанси подолати 50 %. Якщо ж другий тур усе ж відбудеться, то Ю. Вілкул конкуруватиме з Д. Шевчиком.

Результати виборів до Криворізької міськради, за даними екзит-полу громадської спілки «Фонд інноваційних проєктів», показують лідерство Блоку Вілкула «Українська перспектива» з 36,56 % підтримки. «Слуга народу» отримує 26,72 %, «ОПЗЖ» – 15,82 %, «Європейська солідарність» – 5,32 %, «Батьківщина» – 5,12 %, «Сила людей» – 4,02 %, Партія Шарія – 2,08 %, «Наш край» – 1,89 %, «За майбутнє» – 1,48 %, «Пропозиція» – 0,99 %.

Екзит-пол на замовлення «Студії С. Шустера» показав такі результати: «Слуга народу» – 32,9 %, Блок Вілкула «Українська перспектива» – 31,22 %, «ОПЗЖ» – 12,27 %, «Сила людей» – 6,96 %. Решта партій – менше 5 %. Таким чином, до Криворізької міської ради проходять чотири або п'ять партій (URL: https://vybory.24tv.ua/mistsevi-vibori-2020-rezultati-ekzitpoliv-golosuvannya_n1438703).

У день голосування до охорони громадського порядку на виборчих дільницях області залучили понад 3 тис. 500 співробітників поліції. Під час волевиявлення було зареєстровано 229 повідомлень щодо порушень виборчого законодавства, відкрито п'ять кримінальних проваджень та складено 28 адміністративних протоколів (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vibori-2020-u-zaporizhzhii-poperedni-rezultati-golosuvannya-yavka-ta-porushennya-1654175.html>).

На одній із дільниць у Запоріжжі зі столу зникли 40 бюлетенів. Про це повідомила пресслужба поліції області. «Близько 10:30 до Вознесенівського відділення поліції ГУНП в Запорізькій області надійшло повідомлення від члена виборчої комісії про те, що зі столу пропали 40 бюлетенів», – ідеться в повідомленні. Згодом співробітники поліції розшукали і повернули виборчій комісії вкрадені бюлетені. Зловмисником виявився житель Запоріжжя. Йому

повідомлено про підозру за ч. 2 ст. 158-1 (викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня для голосування на референдумі) Кримінального кодексу України (URL: <https://www.5.ua/regiony/u-zaporizhzhzi-zi-stolu-chlena-vyborchkomu-vkraly-40-biuleteniv-natspolitsiia-227492.html>).

У смт Михайлівка Василівського району Запорізької області голова та члени територіальної виборчої комісії підписали протокол про підсумки виборів до того, як його було заповнено. Про це повідомляє пресслужба Міністерства внутрішніх справ України.

За цим фактом відкрито кримінальне провадження за ознаками ч. 4 ст. 158-3 (фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму) ККУ. Санкція за цією статтею передбачає позбавлення волі на строк від семи до десяти років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на п'ять років (URL: <https://ua.112.ua/vybory/v-zaporizkii-oblasti-holova-ta-chleny-tvk-pidpysaly-protokol-vyboriv-do-ioho-zapovnennia-555444.html>).

У смт Веселе внаслідок падіння електроопори були знеструмлені дві виборчі дільниці та територіальна виборча комісія. Підрозділами ДСНС на одній з дільниць було підключено електрогенератор, на іншій – встановлено освітлювальну вежу. Додатково направлено чотири електрогенератори для забезпечення роботи територіальної виборчої комісії та дільниць. Згодом аварійні бригади райенерго відновили електропостачання на об'єктах.

Громадянська мережа «ОПОРА» 25 жовтня фіксувала в містах Запоріжжя та Оріхів звернення щодо можливих ознак порушення виборчого права. Більшість таких випадків пов'язані з особами із захворюванням на COVID-19, які не змогли виконати свій громадянський обов'язок. Виборці зверталися зі скаргами й на організацію процесу голосування у Запорізькій області та діяльність членів виборчих комісій.

Мешканець Запоріжжя А. Горбенко повідомив, що оскільки хворіє на COVID-19, то завчасно підготував заяву та довідку з медичного закладу, щоб проголосувати вдома, але не за місцем прописки, а там, де перебуває на самоізоляції. Як він запевнив, ці документи передали в дільницю № 231097, що розташована в загальноосвітній школі № 95. Проте в день голосування до нього ніхто не завітав аби він скористався своїм громадянським правом. За його словами, додзвонитися до дільниці у нього не вийшло – там не відповідали на дзвінки.

Також А. Горбенко зазначив, що наразі в Запорізькій міській лікарні № 1 за адресою вул. Чумаченка, 21, перебуває його дружина. Як запевнив пан Андрій, у цьому медичному закладі не відкрили спецдільницю і дружина також не мала змоги проголосувати.

«ОПОРА» звернулася за роз'ясненнями до відповідальних осіб. Так за першим випадком коментар надала голова Шевченківської районної у місті Запоріжжі ТВК О. Макарова. Вона повідомила, що члени ДВК з дільниці № 231097 завітали за місцем реєстрації А. Горбенка, щоб він міг проголосувати. Вже там вони дізналися, що виборець перебуває на самоізоляції за іншою адресою, про що їм не було повідомлено раніше.

Голова Комунарської районної у місті Запоріжжі ТВК А. Дейкун зазначила, що в приміщенні Запорізької міської лікарні № 1 спецдільниця для голосування на місцевих виборах не створювалася, бо жодних постанов від ЦВК щодо її утворення до них в комісію не надходило (URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/21954-2-biuletentia-zamist-4-pogrozi-vid-golovi-komisiyi-ta-inshi-skargi-vibortsiv-na-zaporizhzhii).

У Херсонській області 25 жовтня на виборчі дільниці прийшли 32,39 % виборців, у м. Херсон – 29 %. За посаду міського голови Херсона змагалися 17 кандидатів. Результати екзит-полу, проведеного громадською організацією НТЖ та опублікованого каналом «Перший регіональний», показують, що на посаду міського голови Херсона найбільше голосів набрав І. Колихаєв – 34,16 %. На другому місці кандидат від Блоку В. Сальдо В. Сальдо – 15,87 %, на третьому М. Опанащенко («ОПЗЖ») – 13,42 %, на четвертому – Ю. Кирилов від «Слуги народу» – 12,07 %. Отже, у Херсоні, імовірно, буде другий тур виборів міського голови, до якого виходять Ю. Колихаєв і В. Сальдо.

Результати екзит-полу громадської організації «НТЖ» на виборах до Херсонської міськради показали, що перше місце за кількістю голосів посіла партія «Нам тут жити» – 28,48 %, друге місце в «ОПЗЖ» – 16,67 %, далі – «Слуга народу» з 13,64 % і Блок В. Сальдо – 10,09 %. Відповідно до цих результатів, до Херсонської міськради проходять чотири партії (URL: https://vybory.24tv.ua/mistsevi-vibori-2020-rezultati-ekzitpoliv-golosuvannya_n1438703).

Волевиявлення на виборах до органів місцевого самоврядування в Херсонській області не обійшлося без накладок та порушень. У Верхньорогачицькому районі одна з дільниць вчасно не відкрилася, оскільки члени виборчкому не змогли відкрити сейф із бюлетенями – замок заблокувало. Їм на допомогу прийшли рятувальники ДСНС: металевий ящик розрізали, бюлетені дістали. У Херсоні в ніч перед голосуванням провокатори розвісили біля дільниць повідомлення про нібито відмову від участі у виборах одного з найпопулярніших кандидатів у міські голови – той уже повідомив, що листівки фейкові. Інший кандидат у керманічі міста з'явився на дільницю для голосування в медичній масці з власною агітацією. Ще й демонстративно розмістив свою фотографію в соціальних мережах.

Спостерігачі вважають, що поліція за цим фактом повинна порушити адміністративне провадження. Однак до поліції у них також є питання. «З дільниць отримали приблизно десять сигналів від наших спостерігачів. Вони

повідомили, що працівники поліції, котрі чергують на дільницях, для чогось фотографують їхні посвідчення та паспорти. Це очевидне перевищення повноважень. До того ж взагалі незрозуміло для чого правоохоронці збирають такі дані. Втім, після нашого застереження фотографування припинилося», – поінформував голова обласної організації Комітету виборців України Д. Білий (URL: <http://www.golos.com.ua/article/337487>).

Загалом упродовж дня голосування до поліції Херсонщини надійшло 162 повідомлення про можливі порушення виборчого законодавства. За результатами проведених перевірок поліцейські встановили, що 24 інформації не підтверджуються, за іншими тривають необхідні перевірки. Найбільша кількість інформацій була пов'язана з незаконною агітацією (24). За підтвердженими вже фактами правопорушень було відкрито одне кримінальне провадження за ч. 1 ст. 157 Кримінального кодексу України «Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача» та загалом складено 13 адміністративних протоколів за фактами незаконної агітації, пошкодження виборчих бюлетенів та їх фотографування (URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vibori-2020-u-hersoni-roperedni-rezultati-golosuvannya-uavka-ta-porushennya-1655012.html>).

У день голосування 25 жовтня 2020 р. Громадянська мережа «ОПОРА» в Херсонській області здійснювала комплексну оцінку дотримання законодавства та перебігу всіх ключових виборчих процедур, починаючи з моменту проведення підготовчого засідання та відкриття виборчих дільниць, впродовж усього періоду голосування і на етапі підрахунку голосів та транспортування документації ДВК до територіальних виборчих комісій.

Безперервний моніторинг здійснювався офіційними спостерігачами «ОПОРИ» на основі репрезентативної вибірки дільниць. Під час пресконференції 26 жовтня у Херсоні координатор спостереження Громадянської мережі ОПОРА за виборами в Херсонській області Є. Гладкий повідомив, що майже всі дільниці в Херсонській області відкрилися вчасно о 08:00 25 жовтня. Лише одна дільниця – у с. Чорнянка Каховського району – запізнилася з відкриттям на півгодини. На деяких дільницях м. Херсон та Херсонської області зранку та протягом дня спостерігалися великі черги.

«ОПОРА» виявила щонайменше вісім виборчих дільниць у різних районах Херсонської області з недостатньою кількістю виборчих скриньок та кабінки для голосування. Також на деяких дільницях були відсутні марковані кабінки для людей з підвищеною температурою.

Поширеним типом порушень на дільницях були випадки голосування виборців за межами кабінки для голосування. На виборчій дільниці № 650498 у м. Олешки виборець почав заповнювати бюлетень біля кабінки для таємного голосування, чим порушив виборче законодавство. Схожа ситуація трапилася і в Скадовську. Відповідно до ч. 5 ст. 248 Виборчого кодексу України виборчі бюлетені заповнюються виборцем особисто в кабінці для таємного голосування.

У Новій Каховці на виборчій дільниці № 650612 кандидатка в депутати Новокаховської міської ради перебувала з пакетом із символікою однієї з партій. Жінці зробили зауваження, однак вона відмовилася усунути порушення. Викликали поліцію щодо незаконної агітації в приміщенні для голосування, а також за межами дільниці.

У Голій Пристані на виборчій дільниці № 650241 члени комісії перешкождали здійсненню спостереження та зйомці відео представникові Громадянської мережі «ОПОРА». Після роз'яснень та цитування закону, що офіційним спостерігачам та представникам ЗМІ дозволено здійснювати фото- та відеофіксацію виборчого процесу, конфлікт було вирішено.

У день виборів були виявлені бюлетені з технічними помилками. Білозерська селищна територіальна виборча комісія повідомила, що у виборчому бюлетені кандидатів на посаду Білозерського селищного голови зроблено друкарську помилку – у назві політичної партії «Наш край» надруковано «Най край». Також були виявлені помилки в бюлетенях з виборів депутатів Скадовської районної ради та в бюлетенях з виборів сільського голови Музиківської громади.

Незважаючи на обмеженість часу для підготовки, «ОПОРА» відзначає активну позицію Національної поліції України щодо виявлення та попередження виборчих порушень, а також підвищення відповідної кваліфікації своїх співробітників (URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/22001-mistsevi-vibori-na-khersonshchini-osnovni-porushennia-u-den-golosuvannia).

У Донецькій і Луганській областях на виборах-2020 змогли провести голосування не в усіх населених пунктах. Голосування не проходило на окупованих територіях цих областей. В обох областях не проводилися й вибори в обласні ради. Водночас було вирішено не проводити вибори у 18 окремих територіальних громадах на Донбасі – там продовжать діяти військово-цивільні адміністрації. Загалом, згідно з даними ЦВК, оприлюдненими станом на 22:00 25 жовтня, у Донецькій області виборці продемонстрували явку в 31,67 % (URL: <https://dn.gov.ua/ua/news/yavka-viborciv-na-miscevih-viborah-na-donechchini-sklala-3167>).

Екзит-поли в Донецькій області проводилися щодо виборів міського голови Маріуполя та партійного складу Маріупольської міськради. За даними групи «Рейтинг» упевнену перемогу отримує діючий мер Маріуполя В. Бойченко (Блок В. Бойченка) з результатом 68,1 %. На другому місці В. Клименко («ОПЗЖ») – 22,8 %. Решта кандидатів набрали помітно менше: Л. Муглі (самовисування) – 4,4 %, Ю. Башкірова («За майбутнє») – 1,4 %, М. Ключев («Наш край») – 0,9 %.

Дані екзит-полу на замовлення «Студії С. Шустера» прогнозують В. Бойченку 69,05 %, В. Клименку – 23,71 %, Л. Муглі – 4,05 %, Ю. Башкіровій – 2 %, М. Ключеву – 1,19 %. Отже, В. Бойченко набирає понад 50 % і може стати мером ще за результатами першого туру.

Результати екзит-полу групи «Рейтинг» на виборах до Маріупольської міськради засвідчили таку підтримку: Блок В. Бойченка на рівні 45,6 %, «ОПЗЖ» – 31,4 %, Партія Шарія – 6,2 %, «Слуга народу» – 5,7 %, «Сила людей» – 5 %. Усі інші партії не подолали 5-відсоткового % бар'єра.

Дані екзит-полу на замовлення «Студії С. Шустера» показали такі результати: Блок В. Бойченка – 45,96 %, «ОПЗЖ» – 30,69 %, Партія Шарія – 6,56 %, «Слуга народу» – 6,28 %, «Сила людей» – 4,57 %. З огляду на ці дані, п'ятивідсотковий бар'єр на виборах до Маріупольської міськради долають від чотирьох до п'яти політсил (URL: https://vybory.24tv.ua/mistsevi-vibori-2020-rezultati-ekzitpoliv-golosuvannya_n1438703).

У Слов'янську міського голову обиратимуть у два тури, оскільки ніхто з кандидатів не набрав більше 50 % голосів. Спочатку з'явилася інформація, що другий тур виборів у Слов'янську відбудеться за участі скандального ексмера цього міста Н. Штепи, яку в 2014 р. заарештували за підтримку захоплення проросійськими бойовиками державних установ, і справу проти якої досі нібито розглядають. Дані екзит-полу, проведеного аналітичним бюро «Система», показали, що в змаганні на посаду міського голови Слов'янська лідирує нинішня голова міськради В. Лях (член партії «Опозиційний блок») – 34,8 %, у Н. Штепи 23,1 % голосів. Проте за результатами паралельного підрахунку голосів Н. Штепа не проходить до другого туру виборів на посаду голови ОТГ, бо була третьою в рейтингу. Однак «Партія миру та розвитку», від якої балотувалася Н. Штепа до міської ради пройшла, тож ексмер має змогу знову з'явитись у публічній сфері.

Згідно з даними, які опублікувала депутат Слов'янської міськради О. Алтуніна, перше місце в рейтингу посідає П. Придворов, якого підтримали 30,61 % виборців, друге – В. Лях із 30,02 %, далі – Н. Штепа 16,48 %, О. Алтуніна – 14,14 %, А. Секлецов – 4,04 %, Є. Недосека – 2,31 %.

Екзит-пол аналітичного бюро «Система» показав, що до Слов'янської міськради проходять шість партій: «ОПЗЖ» – 25,2 %, Партія миру і розвитку – 22,7 %, Опозиційний блок – 18,4 %, «Слуга народу» – 17,1 %, «Наш край» – 7,2 %, «Європейська солідарність» – 5,8 %.

Дані від О. Алтуніної щодо виборів до Слов'янської міськради говорять про такі цифри: «ОПЗЖ» – 34,80 %, Опоблок – 15,06 %, «Слуга народу» – 14,97 %, Партія миру і розвитку – 11,83 %, «Наш край» – 8,93 %, «Європейська солідарність» – 5,60 % (URL: <http://www.golos.com.ua/article/337487>).

На підконтрольній Україні частині Луганської області участь у голосуванні взяли 37,2 % виборців. Найвища активність громадян зафіксована в Троїцькому районі, де проголосували 48,5 % виборців, найнижча – у Старобільському районі, де рівень явки становив 29,6 %.

За партійними списками в Луганській області лідирують партії «ОПЗЖ» і «Наш край». Радіо «Донбас. Реалії» зібрало дані від представників територіальних виборчих комісій про виборчу картину на Луганщині. Так, у Рубіжному, найбільшому місті Луганської області, де пройшли вибори, з

великим відривом лідирує кандидат в мери від партії «Наш край» С. Хортів, який був міським головою з 2015 по 2019 р. (поки депутати не висловили йому недовіру). Його конкурент – А. Бусенков, проте розрив між кандидатами чималий.

Місця в міськраді Рубіжного розділили лише дві партії – «Наш край» (вона взяла більшість голосів) й «ОПЗЖ», хоча в минулому скликанні були представлені Блок П. Порошенка, «Батьківщина» і «Справедливість». Цього разу до подолання 5-відсоткового прохідного бар'єра найближче була Партія Шарія – їй забракло 0,8 %. «Слуга народу» набрала лише 2,4 %. Кандидатом від неї на виборах мера був О. Якунін, директор з охорони праці заводу «Зоря», підприємства, яке пов'язують із Ю. Бойком. Результат О. Якуніна – близько 1 % (URL: <https://hromadske.ua/posts/triumf-i-fiasko-opzzh-superechliivi-rezultati-miscevih-vivoriv-na-donbasi>).

У Старобільську лідирує на посаду міського голови нинішня очільниця міста Я. Литвинова, самовисуванка. На другому місці А. Сергієнко, також самовисуванка й голова Половинкінської сільради. На виборах до міськради тут першими йдуть представники «ОПЗЖ», другими – «Наш край».

У Кременній у мерському змаганні лідирує В. Струк, член «ОПЗЖ» і відома в області особистість через події 2014 р. Тоді він підтримував проросійські сили. До міської ради лідирують «ОПЗЖ», «Наш край».

У Сватовому конкурують В. Сліпець від «ОПЗЖ» і Є. Рибалко, нинішній мер Сватового і представник партії «Наш край». За партійними списками в Сватовому конкурують знову ж таки «ОПЗЖ» і «Наш край» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30913985.html>).

Щодо порушень у день виборів у Донецькій і Луганській областях, то, за словами координатора політичних програм, глави правління Громадської мережі «ОПОРА» О. Айвазовської, за кількістю інцидентів, пов'язаних із виборчим процесом, Донецька область була в рейтингу чотирьох регіонів, де фіксувалися порушення. Загалом було 298 інцидентів. У Луганській області ситуація краща – там було 75 інцидентів. Водночас, за її словами, у Луганській області така низька кількість порушень могла бути пов'язана із тим, що більшість громад не брали участі у виборах.

На брифінгу 26 жовтня О. Айвазовська повідомила, що у 18 громадах Донецької та Луганської областей у виборчому процесі не змогли взяти участь близько пів мільйона жителів. Найперше йшлося про виборців Сєвєродонецька та Лисичанська.

Старший аналітик Громадянської мережі «ОПОРА» О. Ключев так само зазначив, що вибори в населених пунктах, які наближені до зони бойових дій, відбувалися за аналогічними тенденціями до інших міст в Україні.

«Є, безумовно, своя специфіка, пов'язана із конкретними громадами на рівні якихось безпекових процедур, але щодо перебігу кампанії і способів агітації говорити про окрему тенденцію в цих пунктах ми не можемо і на основі попередніх звітів до дня голосування ми відзначали, що там теж

відбувалася агітація аналогічно до інших територіальних громад», – повідомив він.

Також аналітик додав, що в день голосування була досить резонансною інформація про розслідування Національною поліцією фактів підвозу виборців у м. Рубіжному Луганської області – наразі ж потрібно дочекатися результатів проміжних розслідувань, тому що невідомо чи був там контекст, пов'язаний з важливими фальсифікаціями за допомогою процедури зміни виборчої адреси.

У Донецькій області достатньо нервовою була ситуація навколо селища Юріївка, де багато громадян змінили виборчу адресу, прибувши на цю дільницю з інших територіальних громад. Протягом дня голосування спостерігачі фіксували цей інцидент. Експерт зауважив, що найчастіше порушення в цих населених пунктах стосувалися матеріально-технічного забезпечення, проблеми в діяльності виборчих комісій і окремих спроб видачі бюлетенів без паспортів. За його словами, такі характерні риси порушень були притаманними для виборів як у Донецькій, так і в Луганській областях (URL: <https://aspi.com.ua/publications/miscevi-vibori-2020-u-doneckiy-i-luganskiy-oblastyakh-proyshli-z-tipovimi#gsc.tab=0>).

За інформацією Національної поліції Донеччини, упродовж доби 25 жовтня зареєстровано 300 повідомлень про порушення, що пов'язані з місцевими виборами. За 22 фактами порушень відомості внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань. З них дев'ять – це порушення здійснення виборчого права, сім – незаконне використання виборчого бюлетеня, голосування виборцем більше одного разу, три – підкуп виборців, два – фальсифікація чи підробка виборчої документації, один – погроза вбивством. Два повідомлення надійшло з Бахмута, де п'ятеро невідомих осіб проголосували за інших, не маючи на це права. Складено 10 адміністративних протоколів. Більшість із них за статтею про пошкодження, приховування, знищення виборчого бюлетеня. Після опівночі, 26 жовтня, поліцейські внесли до Єдиного реєстру досудових розслідувань ще один факт підкупу виборців у Лимані. Повідомлення надійшло від спостерігача однієї з політичних партій. Заявник повідомив, що біля входу до дільниці стоїть чоловік та пропонує 200 грн за голосування за певного кандидата. За фактом проводиться досудове розслідування.

Загалом голосування відбувалося спокійно. Ситуація в регіоні залишається контрольованою.

Упродовж доби 25 жовтня в Луганській області зареєстровано 72 повідомлення про порушення виборчого законодавства. Відкрито одне кримінальне провадження за фактом викрадення чужого майна, а саме – відеореєстратори на ДВК у Сватівському районі (ст. 186 КК України).

Найбільша кількість порушень – 37 – зафіксована в Рубіжному, у Старобільському районі – вісім порушень, у Кременському – сім, у Сватівському – п'ять, у Новопсковському – чотири, по три – у Білокуракинському, Троїцькому та Марківському, по одному – у

Біловодському та Міловському районах (URL: <http://www.golos.com.ua/article/337487>).

За висновками експертів, місцеві вибори засвідчили ряд важливих тенденцій у політичних вподобаннях жителів Донбасу. Найбільш очевидною з них є втрата партією «ОПЗЖ», яка все ще має потужну підтримку в обох східних областях, монополії на владу. Співмірні з «ОПЗЖ» результати, а подекуди й значно вищі, отримали місцеві партії, які працюють або в різних регіонах («Наш край», Партія миру та розвитку), або є унікальними й представлені лише в конкретному місті (Блок В. Бойченка, Команда М. Єфімова, «Наш Краматорськ»).

Водночас партія «Слуга народу» практично повністю втратила підтримку Донбасу. Ще рік тому, під час парламентських виборів, кандидати від «Слуги народу» просто за рахунок бренду набирали в середньому близько 20 %. Цього разу висуванці президентської партії або балансували між 5 і 10 %, або ж і зовсім не дотягували до прохідного бар'єра (URL: <https://hromadske.ua/posts/triumf-i-fiasco-opzzh-superechliivi-rezultati-miscevih-vivoriv-na-donbasi>).

У контексті спільних для південних та східних областей виборчих тенденцій експерти наголошують на отриманні досить високих результатів політичними силами, які виступають за тісніші контакти із Росією. Передусім ідеться про «Опозиційну платформу – За життя», яка посідає перше місце або ж входить у трійку лідерів у місцевих радах сходу та півдня країни, буде представлена в місцевих радах інших регіонів, а також у столиці.

В «ОПЗЖ» називають результати виборів для своєї політичної сили «блискучими» і «беззастережними». Один з лідерів партії Ю. Бойко заявив, що лідерські позиції «ОПЗЖ» посідає в 11 регіонах, а в шести областях партія отримала перші місця.

«З упевненістю можу сказати що “ОПЗЖ” посіла перші місця в Донецькій, Луганській, Запорізькій, Херсонській, Одеській, Миколаївській областях, друге місце – у Сумській, Харківській, Дніпропетровській, Кіровоградській, третє – у Житомирській області. Також наше представництво буде в деяких областях Західної України», – зауважив Ю. Бойко (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54704490> BBC News Україна).

Як заявила представниця «ОПЗЖ» Н. Королевська, відповідно до паралельного підрахунку голосів, із 36 громад Донецької області 14 очолять кандидати від партії, ще п'ятеро змагатимуться за посаду в другому турі.

Лідери партії категорично заперечують свою проросійську спрямованість, наголошуючи, що головна мета партії – встановлення миру на Донбасі та добробут усіх українців. Проте в партійній програмі «ОПЗЖ» одним із пріоритетів є відновлення політичних і економічних зв'язків з Росією.

Значну підтримку на цьогорічних місцевих виборах змогла забезпечити собі Партія Шарія. За результатами екзит-полів, партія може пройти до місцевих рад в Одесі (7,63 %), Миколаєві (5,48 %) та Маріуполі (6,2 %). Не виключено, що ця партія матиме представництво ще в декількох міськрадах сходу й півдня попри те, що діяльність партії переважно обмежується інтернетом, а СБУ у своїх повідомленнях називала лідера партії російським пропагандистом (URL: <https://suspilne.media/74406-najнизca-avka-ta-proval-slugi-narodu-cim-zaramatautsa-miscevi-vibori-2020>).

У соціальних мережах та політичних колах така ситуація викликає поширення коментарів про «реванш» проросійських сил, утім низка експертів не вбачають вагомих підстав для таких висновків. Так, на думку директора соціологічної служби Центру ім. О. Разумкова А. Биченка, «з надзвичайно високою ймовірністю» можна казати, що популярність проросійських сил або не зросла, або ж зросла не значною мірою.

Він пояснює свої висновки технічними причинами, а саме вкрай низькою явкою на виборах. «Треба розуміти, що йдеться про критично низьку явку по всій Україні. 37 % – це дуже мало. Можемо припустити, що голосувати пішли найбільш вмотивовані виборці. Ці фактори призвели до зміщення результатів. Картина могла б бути іншою, якби голосувало більше людей, – вважає А. Биченко. – Так, політична вага цих партій на місцевому рівні зросте. Але казати, що ідеї стали популярнішими серед українців і що громадська думка повернулася до довоєнних показників, було б неправильно».

Фінансист і блогер С. Фурса вважає результати виборів для згаданих політичних сил цілком очікуваними. «Ніяких сюрпризів у результатах проросійських сил немає. (...) В Україні є близько 30 % населення, яке живе у парадигмі “русского мира”. Це видно за всіма опитуваннями, не лише виборчими», – пише він у фейсбуці.

Але ті, хто не залишав Донбас після початку війни і стежать за ситуацією зсередини, вважають, що успіх «ОПЗЖ» та близьких за поглядами політичних сил має цілком конкретні причини.

«В. Зеленський прийшов на великих обіцянках, які не були реалізовані. Як і раніше, регіональна політика української влади – мертва. А В. Медведчук цим скористався: “ми знизимо тарифи”, “ми з Росією домовимося”. А перед виборами ще й домігся від Путіна зняття російських санкцій із кількох підприємств Луганської області», – зауважує лідерка громадської організації «Хто, якщо не ти» в Краматорську Донецької області М. Романцова.

Як вважає політолог В. Таран, вибори показали, що однозначного переможця немає, але є багато людей, які хочуть альтернативи і за чий голоси боротимуться. «Тридцять п'ять-сорок відсотків – виборці, які не прийшли на дільниці, – нікому не вірять і шукають альтернативу за кого голосувати надалі. За їхні “уми” найближчим часом розгорнеться боротьба як політичних партій, так і нових політичних проєктів. І той, хто цю боротьбу

виграє, отримає перемогу на дострокових парламентських, які наближаються до нас у турборежимі», – пише В. Таран у фейсбуці.

Такої думки й жителька Краматорська М. Романцова, коли аналізує ситуацію на Сході України. «Я нагадаю, що “русская весна” понад шість років тому починалася з маленьких селищ, які завжди були занедбаними і обділеними увагою влади. Усі ці селища були “вдягнені” в супутникові тарілки. А тарілки – це Росія в телевізорі. Пропаганда й надалі відіграє значну роль на цій території», – зауважує вона.

«З іншого боку, люди просто хочуть їсти, хочуть мати роботу. Цим сповна користуються проросійські партії. До речі, як і Партія регіонів і В. Янукович до 2014 р. І якщо цьому ніхто не протистоятиме, ми тут матимемо багато-багато “януковичів”», – додає активістка організації «Хто, якщо не ти».

Водночас політичний експерт О. Антонюк вважає, що не треба перебільшувати зростання впливу проросійських сил на всю Україну. «Проросійські сили повертаються у владу і почуваються більш впевнено, ніж у 2014–2015 рр. Але треба брати до уваги те, що у місцевих радах – свій порядок денний. Всі вони повинні будуть передусім займатися господарськими справами своїх територій», – зазначає він.

Зараз рівень підтримки «ОПЗЖ» – не перевищує 25–30 %, тож вони будуть змушені домовлятися з іншими фракціями. На сході і півдні, вочевидь, їм це вдаватиметься, зауважує експерт. Водночас О. Антонюк наголошує, що «ОПЗЖ», маючи контроль над низкою телеканалів та трибуну в парламенті, може скористатися результатами місцевих виборів на національному рівні, коли йтиметься про Донбас, зовнішню політику чи мову (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54704490>).

Отже, вибори до місцевих органів влади у Південних регіонах та на Сході України відбулися за вкрай низької явки виборців. Вони засвідчили, з одного боку, значну підтримку партій проросійського спрямування, яка доповнилася посиленням конкуренції між ними та втратою монопольних позицій «ОПЗЖ», з іншого – значне зниження показників підтримки «Слуги народу». Порушення, які фіксували спостерігачі та правоохоронці в зазначених регіонах, загалом не були системними і, на думку організацій, які стежили за голосуванням, суттєво на волевиявлення громадян не вплинули.

М. Закіров, заввідділу політологічного аналізу СІАЗ НБУВ

Рішення Конституційного Суду України: мотиви й наслідки

Наприкінці жовтня в політичному житті нашої країни відбувся інцидент, який за масштабами можливих наслідків спромігся посунути в порядку денному навіть таку важливу подію, як місцеві вибори. Ідеться про рішення Конституційного Суду України, яке не лише спровокувало хвилю

обурення всередині українського істеблішменту й громадськості, але й викликало серйозне занепокоєння наших зарубіжних партнерів.

Отже, 27 жовтня на закритому засіданні судді Конституційного Суду визнали неконституційною ст. 366-1 Кримінального кодексу України, яка передбачає покарання за недостовірне декларування статків чиновниками та суддями. На думку спостерігачів, зазначене рішення КСУ фактично зводить нанівець усі напрацювання останніх років у сфері боротьби з корупцією, оскільки неконституційними були визнані й деякі інші важливі антикорупційні норми, які створювали необхідне законодавче підґрунтя діяльності системи антикорупційних органів, створеної в Україні.

Рішення суду було ухвалено з ініціативи 47 народних депутатів України, які в серпні звернулися із відповідним конституційним поданням. З них 44 входять до складу фракції «Опозиційна платформа – За життя» у Верховній Раді України. Депутати у своєму поданні поскаржилися суддям, що публічний доступ до інформації в їхніх майнових деклараціях – це «незаконне втручання в їхнє особисте та сімейне життя», а її поширення «може призвести до порушення їхніх конституційних прав, зашкодити гідності, честі, діловій репутації». Не влаштовувало політиків і те, що НАЗК дотепер мало можливість ініціювати повну перевірку достовірності декларацій, базуючись на інформації, отриманій від пересічних громадян і ЗМІ, про невідповідність рівня життя депутатів задекларованим ними майну і доходам (URL: <https://www.dw.com/uk>).

Стаття 366-1 ККУ передбачає відповідальність для чиновників та суддів у вигляді штрафу чи позбавлення волі за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації. За повідомленням відкритих джерел інформації внаслідок такого рішення можуть бути скасовані вже ухвалені судами вироки щодо ряду високопосадовців і закриті понад сотню кримінальних проваджень, які розслідуються детективами НАБУ.

Проте, на думку експертів Центру протидії корупції, найбільш болючим є рішення про закриття публічного реєстру декларацій. Тепер ніхто, окрім співробітників НАЗК, не зможе глянути на задекларовані чиновником статки, як це було раніше (URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2020/10/29/7271610>).

Саме відкритість декларацій дозволяла активно долучати до антикорупційної боротьби широку громадськість. Реєстр декларацій став основою для сотень антикорупційних розслідувань активістів, журналістів та правоохоронців. Щодня журналісти та активісти повідомляли НАЗК про нові виявлені ними порушення. Тільки за минулий рік агентство отримало 5,6 тис. таких повідомлень і склало понад 900 протоколів. Лише Центр протидії корупції від початку роботи реєстру написав понад дві сотні звернень у НАЗК (URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2020/10/29/7271610>).

Конституційний Суд у своєму рішенні пішов ще далі і фактично позбавив не тільки суспільство можливості контролю за статками

чиновників, але й позбавив антикорупційні органи, а найперше НАЗК можливості здійснювати свої функції.

Зокрема, КСУ скасував право НАЗК отримувати повідомлення про можливі порушення антикорупційного законодавства та направляти до суду протоколи, а до органів влади – висновки про корупційні правопорушення. НАЗК втратило свої контрольні повноваження навіть щодо врегулювання конфлікту інтересів. І тепер агентство позбавлене можливостей отримувати взагалі будь-яку інформацію від державних органів, самих посадовців, інших осіб про факти конфлікту інтересів (URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2020/10/29/7271610>).

Крім того, рішення Конституційного Суду матиме негативні наслідки й для функціонування системи управління країною загалом. Як зазначили у НАЗК, Конституційний Суд України позбавив Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) доступу до державних реєстрів, необхідних для спецперевірки декларацій кандидатів на керівні посади до органів влади. Це зриває запуск роботи обраних на місцевих виборах обласних, районних, міських, сільських та селищних рад. «Без цієї перевірки жоден керівник державного органу не може бути офіційно призначений. КСУ фактично заблокував реалізацію результатів місцевих виборів», – наголошують в НАЗК (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-54729654>).

Отже, на невизначений термін може бути відкладений вступ на посади новообраних депутатів і голів органів місцевого самоврядування, що в умовах необхідності розробки й прийняття місцевих бюджетів на наступний рік може призвести до непередбачуваних наслідків і підірвати в громадян України довіру до реформи децентралізації й обраного державою політичного курсу в цілому.

Не менш негативні наслідки наша країна може отримати у відносинах із зарубіжними партнерами. Зокрема, посол України при ЄС М. Точицький у своєму листі на адресу віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанішиної зауважив, що рішення Конституційного Суду України щодо діяльності антикорупційних органів може стати підставою для тимчасового призупинення безвізу. «Як поки що неофіційно зазначають наші контакти, рішення Конституційного Суду України № 13-р/2020, яке скасувало ключові антикорупційні повноваження НАЗК, кримінальну відповідальність за недостовірне декларування, є достатньою підставою для початку запуску Європейською комісією механізму тимчасового призупинення дії безвізового режиму», – йдеться в листі (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/10/29/7115875>).

З огляду на серйозність ситуації, Президент України В. Зеленський скликав термінове закрите засідання Ради національної безпеки і оборони для визначення заходів невідкладної належної реакції держави на нові загрози та виклики національній безпеці та обороні країни. За повідомленням офіційного сайту глави держави, Президент, зокрема, наголосив: «Нищівні удари, які завдаються досягненням країни у сфері боротьби та ефективної

протидії корупції в Україні, не можуть залишатися поза увагою. Необхідна негайна та жорстка оцінка рішенням окремих суб'єктів, дії яких стають дедалі суспільно небезпечнішими» (URL: https://www.president.gov.ua/news/shodo-terminovogo-zakritogo-zasidannya-rnbo-64889?fbclid=IwAR2qfnhmGc5_jBZymk_8xkDE7nWQFopN5YFQmY743DsSt0ydQs9-qYWtukQ).

Враховуючи нагальну потребу впровадження невідкладних заходів за результатами засідання РНБО та уряду, було прийнято розпорядження відновити вільний доступ до е-декларацій. Після чого реєстр відкрили. Крім того, Президент подав до Ради законопроект «Про відновлення суспільної довіри до конституційного судочинства». Він пропонує визнати рішення суду від 27 жовтня «нікчемним» та позбавити його правових наслідків. Водночас у документі передбачено звільнення суддів КСУ. Вже відомо, що рішення КСУ матиме дуже негативні наслідки для України. Зокрема, це може призвести до втрати безвізу та зупинити отримання чергового траншу від МВФ. У ЄС вже заявили, що воно суперечить усім європейським цінностям (URL: https://news.24tv.ua/chorti-vidkrili-svoyi-oblichhya-zelenskiy-zrobiv-zakid-bik-ksu_n1448747).

Як уже зазначалося вище, рішення Конституційного Суду викликало бурхливу реакцію громадськості. До будівлі суду 30 жовтня прийшли сотні людей з плакатами, фарами і димовими шашками. Активісти вимагали відставки суддів Конституційного Суду і висловлювали вимогу відправити до Ростова тих суддів, які голосували за скандальне рішення.

Зі свого боку голова Конституційного суду О. Тупицький зібрав на брифінг журналістів. Свій виступ він розпочав із пояснень щодо земельної ділянки в Криму, яку не вказав у декларації. Він пояснив, що буцімто не знав як правильно внести дані про ділянку до декларації, бо не визнає Крим російським. Далі вже під час самого брифінгу голова КСУ спростовував усі закиди і заявив, що рішення було начебто правомірним. Водночас він стверджує, що не дії КСУ є частиною цілісного плану, спрямованого на дестабілізацію ситуації в Україні, як заявляв напередодні секретар РНБО, а саме законопроект Президента В. Зеленського має ознаки конституційного перевороту. О. Тупицький переконує, що ініційований законопроект порушує Конституцію України в частині незалежності й недоторканності суддів Конституційного Суду України (URL: <https://tsn.ua/politika/rozlyucheniy-protest-u-kiyevi-rezonansni-zayavi-tupickogo-i-persha-vidstavka-u-ksu-podrobiciguchnoyi-spravi-1657229.html>).

Звісно, що саме такий виступ та аргументацію можна було очікувати від голови Конституційного Суду в ситуації яка склалася в країні і навколо очолюваної ним установи. Разом з тим треба зауважити, що й наші зарубіжні партнери також неоднозначно оцінили останні ініціативи української влади. Зокрема, керівники двох інституцій Ради Європи, відповідальних за питання антикорупції та верховенства права – GRECO та Венеціанської комісії

відповідно – розкритикували законопроект про подолання конституційної кризи та письмово закликали Верховну Раду не ухвалювати його.

«Зусилля України щодо боротьби з корупцією потрібно продовжувати та активізувати відповідно до Конституції країни й міжнародних зобов'язань та, зокрема, рекомендацій Групи держав проти корупції Ради Європи (GRECO). Венеціанська комісія також наполягала на важливості боротьби з корупцією в Україні, зокрема в судовій системі... Ми розуміємо, що перед вами (Українською державою) стоїть дуже серйозний виклик, і ми не недооцінюємо необхідність своєчасних, твердих і рішучих дій. Проте ми закликаємо вас врахувати несприятливі, глибокі та довгострокові наслідки для вашої країни можливого поспішного рішення про звільнення суддів КС. Ми рекомендуємо вам вивчити можливі альтернативні шляхи», – ідеться у листі керівників GRECO та Венеціанської комісії (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/10/31/7115977>).

Проте на момент підготовки матеріалу керівництво держави підтверджувало рішучість у реалізації наміченого плану. І, в першу чергу, з огляду на суто політичне, кон'юнктурне і антидержавницьке підґрунтя рішення КСУ. Зокрема, Президент України В. Зеленський заявив, що Конституційний Суд вирішив протиставити себе державі та суспільству – відверто та віч-на-віч. Тому тут йдеться зовсім не про чесну політичну конкуренцію, не про Конституцію, верховенство права, законність та не про справедливе майбутнє. «Це про змову старих еліт, які взагалі не хочуть нормальної держави тут. Це про те, як не можна робити в сучасному світі», – підкреслив Президент. За його словами, сьогодні на одній шальці терезів – знищення всього того, заради чого боролися на всіх українських Майданах, на іншій шальці терезів – повноцінна свобода та повноцінна сучасна держава, де будь-який чиновник повинен декларувати свій дохід та відправлятися у в'язницю, якщо його витрати сильно перевищують доходи. Водночас мовиться і про всіх громадян вільної країни, яку вони намагаються вирвати в олігархів (URL: https://news.24tv.ua/chorti-vidkrili-svoyi-oblichchya-zelenskiy-zrobiv-zakid-bik-ksu_n1448747).

Отже, знову йдеться про політичну доцільність, яка підміняє собою будь-які доводи права чи сумління, при якій миттєве марнославство, реалізація власних амбіцій або захист майнових інтересів стають вищими за майбутнє держави та її інтереси. Сьогоднішня ситуація за своїми наслідками для країни певним чином нагадує і дещо перегукується з подією, що відбулася на початку липня. Нагадаємо, що першого липня голова Національного банку України Я. Смолий написав і подав на ім'я Президента В. Зеленського заяву про відставку з причини «систематичного політичного тиску». Такі дії самі по собі вже є надзвичайними за своїми наслідками, а зі згадуванням про політичний тиск вони набули характеру інформаційного вибуху.

Європейський Союз прокоментував оголошення про відставку глави Національного банку України Я. Смоля, заявивши про загрозу підтримці

реформ в Україні через можливий підрив незалежності Нацбанку. Зокрема, представник ЄС із зовнішньої політики і політики безпеки заявив: «Оголошення про відставку глави Національного банку України Якова Смолія на тлі ймовірного політичного тиску посиляє тривожний сигнал... Банк повинен зберігати здатність незалежно виконувати свою роль. Підрив цього важливого інституту ставить під загрозу надійність і підтримку програми реформ в Україні». У ЄС підкреслили, що й надалі підтримуватимуть Україну в проведенні вкрай необхідних реформ, але розраховують на те, що українська влада збереже свій рівень зобов'язань (URL: <https://finclub.net/news/ukraine-otmenila-razmeshchenie-evrobondov-na-1-75-mlrd.html>).

Проте, крім дипломатичних реакцій, заява Я. Смолія про відставку мала й цілком матеріальні наслідки. Причому збіг подій наводить на певні роздуми: заява була подана саме в той момент, коли Україна намагалася укласти угоду про розміщення євробондів на 1,75 млрд дол. «У світлі останніх повідомлень Україна, представлена міністром фінансів, вирішила не розміщувати єврооблігації, номіновані в доларах з терміном погашення в 2033 р., і скасувати достроковий викуп частини непогашених випусків», – ідеться в заяві мінфіну, опублікованому на сайті біржі «Euronext» (URL: <https://finclub.net/news/ukraine-otmenila-razmeshchenie-evrobondov-na-1-75-mlrd.html>).

Експерти підкреслили складність ситуації з розміщенням євробондів, що склалася внаслідок зазначеного збігу подій. Зокрема, фінансовий аналітик ІСУ М. Демків у фейсбуці зазначив, що між короткостроковою метою залучити гроші ціною кидка інвесторів та більш довгостроковою метою – зберегти довіру тих самих інвесторів, Україна обрала друге. Це, звичайно, не компенсує негативу від всієї тієї турбулентності, яка виникає із заяви про відставку голови НБУ. У результаті тепер складно оцінити якою буде вартість запозичення. Проте, у випадку кидка, наступний вихід України чи українських компаній на міжнародний ринок запозичень був би ще не скоро. Зі свого боку інвестиційний банкір С. Фурса у своєму дописі на фейсбуці наголосив: «Ганьба. Угода, яку вчора провів мінфін із розміщення єврооблігацій, сьогодні скасована. Причина – підрив незалежності Національного банку. Це безпрецедентна подія. Україна не залучила 1 млрд дол. нових грошей. Інвестори не люблять, коли їх кидають. І для України грошей більше немає» (URL: <https://finclub.net/news/ukraine-otmenila-razmeshchenie-evrobondov-na-1-75-mlrd.html>).

Зазначимо, що згодом Україні таки вдалося розмістити 12-річні євробонди з погашенням в березні 2033 р. на суму 2 млрд дол. під 7,25 % річних (URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/ukraine-razmestila-evrobondy-na-2-mlrd-smi-370922>). Проте іміджеві втрати країна таки понесла.

На думку експертів, сьогоднішня ситуація загрожує конституційною кризою і може призвести до значно важчих наслідків, ніж втрата іміджу. Зокрема голова правління та співзасновник Центру протидії корупції

В. Шабунін наголошує: «Кожен тиждень роботи цього КСУ – смертельна загроза реформам, за які Україна так дорого заплатила на Майдані й продовжує платити на фронті... Наприклад, цього тижня зрадники в багряних мантиях приймуть рішення по ФГВО, яким змусять нас заплатити Коломойському (за ПриватБанк) та решті власникам банків. Це рішення зруйнує фінансову систему країни і гарантовано зупинить підтримку МВФ та інших західних інституцій (URL: https://news.24tv.ua/kolomoyskiy-medvedchuk-yak-skasuvati-rishennya-novini-privatbank_n1449243).

Крім зазначеного вище, треба мати на увазі, що на розгляді того ж таки Конституційного Суду перебувають надзвичайно важливі для подальшого розвитку нашої країни закони: про відкриття ринку сільськогосподарських земель, про вищий антикорупційний суд і дуже чутливий закон про мову.

Як бачимо, ситуація непроста і тому можливо потребує непростих рішень. Зокрема, ввечері другого листопада в ефірі програми «Свобода слова», Президент України В. Зеленський заявив, що не виключає розпуску парламенту у випадку відмови голосування за його законопроект, яким пропонує припинити повноваження Конституційного Суду України. «Чи готовий я розпустити Раду? Я хочу, щоб цей парламент працював на державу. Від реалізації нашого плану і від висновків, які зроблять наші депутати, теж буде залежати. Якщо так, що це буде політичний колапс та реальний політичний конфлікт, я побачу, що немає підтримки у Верховній Раді, а перш за все у “слуг народу”, і якщо ми підемо в розріз, ми будемо виходити з цього кута навіть таким шляхом», – заявив Президент (URL: https://zaxid.net/prezident_ne_viklyuchiv_rozpusku_vru_v_razi_vidmovi_golosuvati_za_yogo_zakonoproekt_n1509965).

Тож можна констатувати, що Україна, яка проходить непростий шлях формування місцевих органів влади, несе важкі втрати від пандемії та викликаної нею економічної кризи, вчергове ризикує поринути в довготривалі політичні чвари, спровоковані рішенням Конституційного Суду України.

До уваги держслужбовця

Ю. Фіх, зав. сектору інформаційно-пошукових систем НБУВ

М. Дочинець у фондах Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: список літератури

*У творчості мене цікавить не правда
історії, а правда серця.*

М. Дочинець

Біографічна довідка

Мирослав Іванович Дочинець – відомий український письменник, видавець, філософ, журналіст. Його твори перекладаються російською, угорською, словацькою, польською, французькою, італійською, англійською, японською та іншими мовами.

За плідну й самобутню творчу діяльність відзначений низкою літературних премій, у тому числі трьома міжнародними. М. Дочинець – володар відзнаки «Золотий письменник України», а також літературних премій: «Журналіст року Закарпаття» (1998 р.), Міжнародна літературна премія «Карпатська корона» (2004 р.), «Ярославів Вал» (2012 р.) та премія ім. Юрія Мейгеша (2012 р.); нагороджений золотим хрестом «Козацька слава» та медаллю Української Православної Церкви «За благодійність». За романи «Криничар» та «Горянин» у 2014 р. удостоєний Національної премії України ім. Т. Шевченка.

Народився майбутній прозаїк третього вересня 1959 р. в освіченій родині вчителів. На формування світогляду Мирослава великий вплив мали батьки, які прищепили йому любов до української мови. Саме їм М. Дочинець завдячує за свою любов до Слова, письменницький талант та естетичний смак. Тому не дивно, що мрія стати письменником у маленького Мирослава з'явилася ще в шестирічному віці, а вже в шостому класі його роботи друкувалися в шкільних виданнях, а в дев'ятому – принесли перемогу в літературному конкурсі юних майстрів слова.

Майбутній письменник у 1977 р. вступив до Львівського університету ім. І. Франка на факультет журналістики, де став постійним відвідувачем університетської бібліотеки. Будучи студентом, М. Дочинець відвідував літературну студію «Франкова кузня», був членом редколегії університетської багатотиражної газети «За радянську науку», згодом – редактором газети «Джерела».

Професійна діяльність письменника розпочалася в 1982 р. у газеті «Молодь Закарпаття». М. Дочинець писав резонансні публіцистичні цикли про світоглядні й моральні проблеми молоді, нариси про неординарні особистості тощо. М. Дочинець відомий також як засновник першої

демократичної газети «Новини Мукачева» (1990 р.) – газети, яка була дуже популярною на той час, адже містила багато цікавого: новини з перших вуст, бліц-факти, запитання-відповіді, цікаві інтерв'ю, нариси про замовчувану історію, краєзнавчі розвідки. Паралельно у 1990 р. працював власним кореспондентом газет «Карпатський край», «Срібна земля» та «Фест», також друкувався у всесоюзних та республіканських часописах.

М. Дочинець у 1997 р. заснував власне видавництво «Карпатська вежа», де протягом десятків років, будучи його директором і головним редактором, підготував і видав понад триста різноманітних творів. Започаткував видавничий проєкт «Домінія слова», випускає книги портретів-інтерв'ю про письменників Закарпаття, проєкт «Трава Парнасу» та «Книжкова полиця Вічника».

У літературу М. Дочинець активно увійшов у 1980-х роках як новеліст, есеїст та автор влучних афоризмів. Окремими виданнями вийшли його книги «Гірчичне зерно» (1989), «Оскал собаки» (1991), «Мукачево і мукачівці» (1994), «Мункачі з Мукачева» (1995), «Він і вона» (1996), «Гра в ляльки» (2003), «Куфрик з фіглями» (2003). Багато оповідань, есе та повісті М. Дочинця друкуються в періодичних виданнях та альманахах. Афористичний набуток митця представлений книгами «Роса на фігових листках» (1995), «Дами і Адами» (2002), «Аукціон зубочисток» (2007) та ін.

Письменник є членом Національної спілки письменників України та Асоціації українських письменників. Також він є членом редколегії літературно-мистецького та громадсько-публіцистичного часопису «Золота пектораль» (м. Чортків, Тернопільської області).

Книги М. Дочинця користуються популярністю серед читачів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Нові видання письменника викликають все більший інтерес навіть за кордоном, а сам письменник є одним з найбільш обговорюваних і читаних в Україні. Особливо приємно, що книги, які передав НБУВ М. Дочинець, підписані автором.

Твори М. Дочинця

1. Аукціон зубочисток : зубочистки для мозку : [афористичні мініатюри] / М. Дочинець ; портр.-шарж худож. Ю. Сяркевича ; обкл. М. Сагуна. – Мукачево : Карпат. вежа, 2007. – 92 с. : іл., фот.

ВА713490

2. Бранець Чорного лісу / М. Дочинець ; обкл. М. Кристопчук, худож. ред. С. Єрко ; ред. С. Дерманський. – [Сквира] : Теза, 2017. – 222, [2] с.

ВА814306

3.Бранець Чорного лісу : версія роману «Вічник» для юнацтва / М. Дочинець. – Львів : Априорі, 2012. – 291 с. : іл.
Ао274679

4.Булава і серце : великі романи великих людей / М. Дочинець, дизайн і верстка Л. Луців. – Мукачево : Карпат. вежа, 2017. – 127, [1] с. : іл., портр., автограф авт. – (Яблуко слова ; кн. 4).
ВА822763

5.Він і вона. Любовні історії. Версії великих романів : новели, етюди, есе / М. Дочинець ; іл. фотографіка А. Савчинця ; оформ. обкл. І. Гордунки. – Ужгород, 1995. – 147 с. : іл., портр., фот.
ВА713546

6.Вічник. Сповідь на перевалі духу : кн. двічі, 2011 і 2012 рр., номінув. на здобуття Нац. премії ім. Т. Г. Шевченка / М. Дочинець ; худож. А. Коцяк. – Мукачево : Карпат. вежа, 2013. – 279, [1] с. : портр. і автограф авт.– (Яблуко Слова ; кн. 5).
ВА823137

7.В'язень замку Паланок : версія роману «Криничар» для школярів та юнацтва / М. Дочинець ; худож. А. Коцяк. – Мукачево : Карпат. вежа, 2013. – 367, [1] с. : іл., іл. обкл., автограф авт.
Ао274680

8.Гірчичне зерно : оповідання / М. Дочинець ; [передм. П. Скунця] ; Кул Ю. А. Олені трублять зорю : повість / Ю. А. Кул ; [передм. І. Долгоша]. – Ужгород : Карпати, 1989. – 77, [2] с. : портр. авт., іл. обкл. ; 175, [2] с. : портр. авт., іл. обкл. – Паг. розрізнена. – Кн. перевертка.
ВА500197

9.Горянин. Води Господніх русел : роман / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2013. – 311, [1] с. : фот., портр., автограф авт.
ВА822752

10. Гра в ляльки : жіночі історії / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2003. – 128 с. : іл.
ВА713547

11. Гра в ляльки та інші невігадані жіночі історії / М. Дочинець ; [іл. робіт худож.: В. Єрко, М. Шагала, Н. Сіми, Т. Мучички, О. Дяченка]. – Мукачево : Карпат. вежа, 2009. – 163, [1] с. : іл.
Лук'яненко Л. Г. ВА2

12. Дорога в небо – до людей : історії чоловіків, які витримали / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2015. – 274, [2] с. : портр., автограф авт. – (Яблуко слова : твори Мирослава Дочинця ; т. 6).

ВА822764

13. Енциклопедія Мукачева в іменах / М. Дочинець, В. Пагирия ; авт. передм. М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2006. – 312 с. : іл., портр. – Імен. покажч. : с. 299–310. – (Бібліотека мукачівця : видавничий проєкт Мирослава Дочинця).

ВА712267

14. Зряче перо. Роман із аркушем / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2017. – 288, [2] с. : портр., автограф авт.

ВА823149

15. Історії. Жінки, які перемогли. Чоловіки, які витримали. Великі, які кохали / М. Дочинець ; графіка В. Єрка. – Мукачево : Карпат. вежа, 2016. – 451, [1] с. : іл., портр., автограф авт.

ВА823156

16. Карби і скарби. Посвіт карпатського світу / М. Дочинець ; голов. ред. С. С. Скляр ; худож. ред. С. Місяк ; авт. іл. обкл. С. Логінов. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – 282, с. : іл., фот. з архіву авт., портр., автограф.

ВА794784

17. Карпатський словоблуд : аль-монах автохтонного гумору / уклад. : О. Гаврош, М. Дочинець, П. Чучка. – Вид. 3-тє. – Мукачево : Карпат. вежа, 2004. – 78 с. : іл., портр.-шаржи, фот., карикатур. мал. – На обкл. фотошоп. портр. уклад.

ВА784562

18. Книга духовної мудрості / упоряд. М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2015. – 191, [1] с. : іл., автограф.

ВА822760

19. Книга надиху. Уроки світу, Неба і людей / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2017. – 244, [2] с. : портр., автограф авт.

ВА823144

20. Краєвид із жінкою : [новели] / М. Дочинець ; вид. В. Гутковський. – Львів : Піраміда, 2010. – 224 с. : портр.

ВА735116

21. Криничар. Горянин : романи / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2014. – 610 с. – З дарчим написом : П. О. Порошенку від автора.
ФПУ № 3199

22. Криничар. Діяріюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії : роман / М. Дочинець ; худож. оформ. І. Бугір ; післямова П. Сороки. – Ужгород : Карпати, 2012. – 326, [2] с. : портр.
ВА760496

23. Курси крою і життя. Рецепти маленьких щасть / М. Дочинець ; дизайн Л. Луців. – Мукачево : Карпат. вежа, 2012. – 206, [2] с. : портр., автограф авт. – (Серія книг Мирослава Дочинця «Яблуко Слова» ; т. 9).
ВА823147

24. Лад. Многії літа. Благії літа. Вічник. Світован / М. Дочинець ; передм. Є. Сверстюка ; худож. оформ. Г. Пономаренка. – Мукачево : Карпат. вежа, 2014. – 561, [2] с. : портр.
ВА790411

25. Лис у винограднику : роман / М. Дочинець ; відпов. за вип. Л. Максименко, худож. оформл. Л. Луців. – Київ : Ярославів Вал, 2010. – 288, [4] с.
ВА736673

26. Мафтей : книга, написана сухим пером : роман / М. Дочинець ; ред.-корект. О. Козоріз. – Мукачево : Карпат. вежа, 2016. – 349, [3] с. : портр.
ВА823155

27. Мафтей : книга, написанная сухим пером : [роман] / М. Дочинець ; [пер. с укр. Е. М. Тарнавского ; предисл. П. И. Сороки]. – Харьков : Фолио, 2017. – 409, [2] с. : ил. – (Ретророман).
ВА813616; ВА813645

28. Місячна роса : афоризми, окришини життя, мініатюри / М. Дочинець ; дизайн Л. Луців. – Мукачево : Карпат. вежа, 2015. – 174, [2] с. : портр., автограф. – (Яблуко слова ; кн. 8).
ВА822753

29. Многії літа. Благії літа : заповіді 104-річного Андрія Ворона – як жити довго в щасті і радості / М. Дочинець ; дизайн Л. Луців, О. Стрежневої. – Вид. 4-те, найповніша версія. – Мукачево : Карпат. вежа, 2009. – 84 с.
ВА713549

30. Мудра книга : мудрість духовна, мудрість весела, мудрість карпатська / уклад. М. Дочинець ; на обкл. картина худож. С. Андріяки. – Мукачево : Карпат. вежа, 2015. – 371, [2] с. : іл., портр., автограф уклад.
ВА823150

31. Мудрість Карпат / упоряд. М. Дочинець (передм.) ; обкл. Л. Качур. – Мукачево : Карпат. вежа, 2013. – 100 с. : автограф. упоряд.
ВА822755

32. Напутні дари – для дітвори від карпатського мудреця Андрія Ворона : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / М. Дочинець ; худ. оформ. Р. Дорожникова. – Мукачево : Карпат. вежа, 2014. – 171, [1] с. : іл., іл. обкл., автограф авт.
ВА823280

33. Розрада-гора. Під Вороновим крилом / М. Дочинець ; авт. іл. А. Пушкарьов. – Мукачево : Карпат. вежа, 2017. – 184, [8] с. : іл., портр., автограф авт.
ВА823148

34. Світильник слова. Книга життя. Життя книги / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2013. – 209, [3] с. : портр., автограф авт.– (Яблуко слова : твори Мирослава Дочинця ; кн. 10).
ВА822758

35. Світло семи днів. Маленькі історії для душі / М. Дочинець ; худож. оформ. А. Лагути. – Мукачево : Карпат. вежа, 2018. – 207, [1] с. : портр., автограф авт.
ВА823143

36. Світован. Штудії під небесним шатром : роман-намисто / М. Дочинець ; іл. Н. Ізай. – Мукачево : Карпат. вежа, 2014. – 232 с. : іл. : портр., автограф авт.
ВА822766

37. Синій зошит. Аркуші днів світящих / М. Дочинець ; графіка С. Танадайчука. – Мукачево : Карпат. вежа, 2017. – 182, [2] с. : іл., портр., автограф авт.
ВА823145

38. Хліб і шоколад : новели, етюди, мініатюри / М. Дочинець ; вступ. ст. Н. Бедзір. – Мукачево : Карпат. вежа, 2009. – 192 с. : портр., фот.
ВА713531

Публікації М. Дочинця в періодичних виданнях і збірниках

39. Кольорові скельця : [оповідання] / М. Дочинець // Відлуння: творчість молодих / [упоряд. В. П. Густі, редкол. : В. Ю. Вовчок, В. Г. Демченко, П. К. Добрянський та ін.]. – Ужгород : Карпати, 1985. – С. 77–79.

ВА435598

40. Джерело духовної наснаги / М. Дочинець // Переконаюче слово: [док.-публіцист. нариси] / упоряд. О. І. Яроменок. – Київ : Вид-во політ. літ. України, 1986. – С. 53–58.

ВА446727

41. Михайло Сирохман : [оповідання] / М. Дочинець // Славою овіяні: героїка комсомольських поколінь / упоряд. : В. М. Ступак, Л. П. Забродська ; передм. О. М. Кошової ; худож. П. А. Крисаченко. – Київ : Молодь, 1987. – С. 384–386.

ВА464942

42. Три смереки в Руському / М. Дочинець // Володарі доли: худож.-публіцист. оповіді / упоряд. С. В. Лендел. – Ужгород : Карпати, 1987. – С. 200–210.

ВА470137

43. Гірчичне зерно : оповідання / М. Дочинець ; авт. мал. Г. Філатова, Р. Безп'ятова // Людина і світ. – 1988. – № 2. – С. 36–47.

Ж28412

44. Олексова арифметика; Спасибі за вечір : [оповідання] / М. Дочинець // Витоки: творчість молодих / ред.-упоряд. В. П. Густі, редкол. : В. Ю. Вовчок, В. Г. Демченко, П. К. Добрянський [та ін.]. – Ужгород : Карпати, 1988. – С. 36–39, 39–44.

ВА489551

45. Ми – мукачівці. Портрети на фоні доби // Мукачево і мукачівці : наук.-попул. нариси і ст. / авт.-уклад. : М. Дочинець, В. Пагиря ; передм. І. Лукеча ; іл. М. Митровича. – Ужгород : Гражда, 1994. – С. 113–201 : іл.

Зі змісту: Схимник Чернечої гори; Аристократка; Провінціальний доктор Вітенбергер; Фабрикант; Мукачівський філософ; Людина-архів; Скрипка для України; Вододин першоспів; Мукачівське танго; Сестра Лавренція; Мункачі з Мукачева; Маестро Волонтир; Путі Господні і людські; Балада про аптеку; Даруйте, пане Архімед...; Як помер єпископ

Ромжа; Так гартується бетон; Останній Могікан; Стихія правди; Двокрилля Бровдіїв; Мукачево в долях.

ВА702535

46. Борозни долонь : [афоризми] / М. Дочинець // Старий Замок. – 2005. – 22-28 лип. – С. 14.

47. Натуралістичні етюди : [публіцистика] / М. Дочинець // Зелені Карпати. – 2005. – № 1/2. – С. 90–98. : фот.

Ж68705

48. «Продаються старі пляшки...»; Старий полковник; Комендант Праги; Грішниця; Гілляка; Ланцюжок; Ворожба; Заздрість; Спорішевий пішник; Аромат жінки : [новела та оповідання ; в т. ч. коротка біогр.] / М. Дочинець // Корзо : альм. сучасної л-ри Закарпаття / упоряд. М. Рошко. – Ужгород : Ліра, 2008. – С. 7–28. : портр. – (Джинсове покоління – 2).

ВА706919

49. Покликаний світлом : заповіді 104-річного Андрія Ворона – як жити довго в щасті й радості / М. Дочинець // Літ. Україна. – 2009. – 16 квіт. – С. 8.

50. Небесні кресала : [проза] / М. Дочинець // Золота пектораль. – 2010. – № 1/2. – С. 42–47.

Зі змісту: Небесні кресала; Князівна; Рівновага дня; Малий дім – великий спокій; Відпросився; Хлопчик у пластиковій кулі; Жінка, яка читає; Спрага навпаки; Книгозбірня; Бабина паленка; У кузні; Забута книга; Аналіз; Лікер динний; Слово; Ці єгиптяни.

Ж101273

51. Жити як Ворон : [уринок з кн. «Многії літа. Благії літа. Заповіді 104-річного Андрія Ворона] / М. Дочинець // Слово Просвіти. – 2011. – 2-8 черв. (№ 22). – С. 15.

52. Заповіді 100-літнього карпатського мудреця – як жити довго в щасті і радості : [висновки та афоризми з кн. «Многії літа. Благії літа»] / М. Дочинець // Наша віра. – 2011. – Груд. (№12). – С. 6–7.

53. Трави господні : уринок з нового роману «Вічник» / М. Дочинець // Укр. літ. газ. – 2011. – 17 черв. – С. 11–13.

54. Вічник : (уринок) / М. Дочинець // Дивослово. – 2012. № 9. – С. 62–64.

Ж28928

55. Золота печатка : з нового роману «Криничар» / М. Дочинець // Укр. літ. газ. – 2012. – 18 трав. – С. 12–13.

56. Три миттєвості дня. Історія гріха : [оповідання] / М. Дочинець // Дукля. – 2012. – Рік. 60. – № 3. – С. 20–25. : портр.
Ж28887

57. Води Господніх русел : (уринок з нового роману «Горянин» / М. Дочинець // Укр. літ. газ. – 2013. – 1 листоп. – С. 12–13.

58. Діти папарті : роман у новелах / М. Дочинець // Київ. – 2013. – № 5. – С. 48–138.

Зміст: Камінь терпіння ; Вербова кошарка; Коляднички – божі дячки; Гадання на зіздах; Бабині чоботи; Князь дерева; Казанка про хлів; Пташка-домашка; Банат; Яворове косовище; Похрещені блискавкою; Шугай; Губи; Красне поле; Нуця; Трави господні; Вуй Ферко; Проца; Там камінь плакав...; Мамчин хліб; Любаска; Німурак; Звіролов Микула; Мураха в Буритині; Дід Кундя; Чорний ангел; Газда кам'яного поля.

Ж14227

59. Йонко-жидик : [уринок з роману «Горянин. Води Господніх русел»] / М. Дочинець // Слово Просвіти. – 2013. – 31 січ.-6 лют. (№ 5). – С. 12–13 ; 7–13 лют. (№ 6). – С. 12–13. – Режим доступу: <http://slovoprosvity.org/2013/01/31>.

60. Богоприсутній світ : оповідання / М. Дочинець // Березіль. – 2014. – № 3–4. – С. 90–95.

Ж26911

61. Первовидження : фрагм. з нової кн. «Синій зошит» / М. Дочинець // Слово Просвіти. – 2014. – 21–27 серп. (№ 33). – С. 10–11.

62. Штудії під небесним шатром / М. Дочинець // Золота пектораль. – 2014. – № 1/2. – С. 17–21 : іл. Т. Павлика «Багряний Мамай», портр.

Ж101273

63. Півцукерки / Олександр Афонін, Надійка Гербіш, Мирослав Дочинець [та ін.]. – Харків : Фоліо, 2015. – 220, [2] с. – (Добрі історії).

Зі змісту : Дочинець М.: Камінь терпіння (Спогад Андрія Ворона); Цинандалі; Цвіркун на долоні; Тітка Морія; Олексина арифметика; Кольорові скельця; Діти Верховини; Ловець ласк; Аромат жінки; Жіночий

липень; Небесні кресала; Бібліотекарка; Оперета; Гіркота вересня. – С. 41–89.

ВА795790

64. Слово добувай із себе : уривки з нової кн. «Синій зошит» / М. Дочинець // Літ. Україна. – 2015. – 15 січ. – С. 10.

65. Верховні млини : уривок з нового роману М. Дочинця «Мафтей. Книга написана сухим пером» // Слово Просвіти. – 2016. – 6–12 жовт. (№ 40). – С. 8–9.

66. Кунігунда : уривок з роману «Мафтей. Книга, написана сухим пером» / М. Дочинець // Дніпро. – 2016. – № 10/12. – С. 14–23.

Ж22466

67. Многії літа, благії літа : [уривки з кн.] / М. Дочинець // Шк. б-ка. – 2016. – № 6. – С. 6–22.

Ж23891

68. Під Вороновим крилом : розмова / М. Дочинець // Дніпро. – 2016. – № 4. – С. 50–63.

Ж22466

69. Той, що з'їв гору : уривок з роману «Мафтей. Книга, написана сухим пером» / М. Дочинець // Дзвін. – 2016. – № 8. – С. 11–23.

Ж26476

70. Біла дорога; Бібліотекарка; Старий полковник; Цвіркун на долоні; Камінь терпіння : [оповідання] / М. Дочинець // Сім крутих перевалів : літ. альм. Закарпаття / [редкол.: В. Густі (гол.), Є. Берніцкі, О. Ігнатович]. – Київ : Знання, 2017. – С. 65–75.

ВА818654

71. «Світло семи днів» : уривок / М. Дочинець // Золота пектораль. – 2017. – № 3/4. – С. 5–13.

Ж101273

72. Совина мудрість : [уривок з роману «Скарби Скляної гори»] / М. Дочинець // Високий Замок. – 2017. – 31 серп. – 6 верес. – С. 22.

73. Хліб і молоко; Люблю...; Кроки; Швейна машинка «Singer»; Колись...; М'яч з неба; Повір...; Жінка хаці; Якщо... : [оповідання] / М. Дочинець // Літературне Закарпаття у 2017 р. – 2018. – С. 85–100.

Ж74800/2018/2017

74. «Бувало...» / М. Дочинець // Золота пектораль. – 2019. – № 1. – С. 2–5.

Ж101273/2019/1

75. Там, де ти... : проза // М. Дочинець / Дзвін. – 2019. – № 1. – С. 87–93.

Ж26476

Творчість Мирослава Дочинця

Інтерв'ю, бесіди

76. Мукачів часто дарували васалам, але не мукачівців! : [проблеми внутрішньої політики на Закарпатті] / М. Дочинець ; записав О. Гаврош // Україна молода. – 2004. – 28 січ. – С. 14.

77. Про книжку, як про жінку...: [бесіда з письменником М. Дочинцем / записав В. Кузан] // Новини Закарпаття. – 2006. – 23 груд. (№ 156/157). – С. 21.

78. «Нам дано шанс!..» : [інтерв'ю з письменником М. Дочинцем / розпитувала Л. Подоляк] // Літ. Україна. – 2009. – 24 верес. (№ 31). – С. 7.

79. Мирослав Дочинець : «Ніхто сьогодні не зомліє від краси» / [розмову з письменником вела М. Нейметі] // Новини Закарпаття. – 2009. – 26 верес. – С. 21, 23.

80. «Книжка – це зворушливі моменти зустрічі із власною душею» : [бесіда з письменником М. Дочинцем / розмову вела С. Больбат] // Літ. Україна. – 2010. – 25 лист. (№ 43). – С. 4.

81. Що робив лис у винограднику? : [бесіда з авт. роману «Лис у винограднику» М. Дочинцем / розпитувала Ю. Бондурчук] // Літ. Україна. – 2010. – 1 квіт. (№ 12). – С. 7.

82. «Лише повнота серця наповнює словесний рядок» : [розмова з авт. роману «Лис у винограднику» М. Дочинцем / спілкувалася Г. Вдовиченко] // Високий замок. – 2011. – 9 лют. – С. 6.

83. «На п'ятий день у Парижі я мріяв повернутися в Мукачево» [Електронний ресурс] : [інтерв'ю з укр. письменником М. Дочинцем / опублікувала О. Хмельовська] // Читомо : культ.-видавн. проєкт : [вебсайт]. – Дата публікації: 24.02.2011. Електрон. дані. – Режим доступу:

<http://archive.chytomo.com/interview/myroslav-dochynets-na-pyatyu-den-u-paryzhi-ya-mriyav-povernutysya-v-mukachevo>.

84. Бар'єри нашої ери : [щодо розвитку сучасної укр. л-ри : висловлювання / розпитував С. Бондаренко] // Літ. Україна. – 2012. – 3 трав. (№ 18). – С. 6. – Авт.: В. Шовкошитний, К. Родик, М. Дочинець, С. Дзюба.

85. «Всі мої книги – про потребу прямостояння і прямоходіння душі...» : [інтерв'ю з письменником М. Дочинцем / розмовляла М. Шутко] // Новини Закарпаття. – 2012. – 12 трав. (№ 52/53). – С. 13.

86. «Криничар – це духовний брат Вічника» : [бесіда з письменником М. Дочинцем / запитувала С. Короненко] // Літ. Україна. – 2012. – 30 серп. (№ 33). – С. 5.

87. «Не знаю, що письменники шукають у парламенті» : [бесіда з письменником М. Дочинцем / записала Я. Тимощук] // Волинь-нова. – 2012. – 6 верес. (№ 99). – С. 13.

88. Українську культуру потрібно любити... грішми : [інтерв'ю з письменником М. Дочинцем про роман «Вічник» / записала Я. Тимощук] // День. – 2012. – 14-15 верес. (№ 164/165). – С. 23.

89. «Влада слова – найвища влада» / М. Дочинець ; записав В. Вербич // Укр. літ. газ. – 2013. – 6 верес. – С. 19.

90. «Знаходьте Бога у побуті» / М. Дочинець ; записала Т. Свєреда // Луцький замок. – 2013. – 18 лип. – С. 13.

91. У мого героя такі ж пригоди, як у Монте-Крісто [Електронний ресурс] : [інтерв'ю з укр. письменником М. Дочинцем / провів В. Червоненко] // Укр. правда. Життя : [вебсайт]. – Дата публікації: 07.11.2013. Електрон. дані. – Режим доступу: life.pravda.com.ua/book/2013/11/7/142513. – Назва з екрана.

92. «У творчості мені цікавить не правда історії, а правда серця» / М. Дочинець ; запитував С. Козак // Літ. Україна. – 2013. – 5 груд. – С. 10–11.

93. Письменник М. Дочинець : «Свромайдан – це не казочка. Ще буде велика і страшна боротьба» / записала К. Константинова // Дзеркало тижня. – 2013. – 20-27 груд. (№ 48). – С. 11.

94. Сказати правду : [бесіда з письменником М. Дочинцем] / записав В. Нитка // Голос України. – 2013. – 24 квіт. – С. 13.

95. «Життя краще вигадує за нас» / М. Дочинець ; розмову вела М. Хіміч // Житомирщина. – 2014. – 4 берез. – С. 10.

96. Злочинна влада вже ліквідована, а Шевченко, література і мої читачі залишаються : [інтерв'ю з письменником, лауреатом Нац. премії ім. Т. Шевченка (2014) М. Дочинцем / записала Т. Терен] // Україна молода. – 2014. – 28 лют. (№ 31). – С. 18–19.

97. Крім моїх, в Україні підробляють книги ще трьох авторів : [інтерв'ю з письменником, лауреатом Нац. премії ім. Т. Шевченка (2014) М. Дочинцем / записала Л. Якимчук] // День. – 2014. – 7–8 берез. (№ 42/43). – С. 23.

98. «У мене така філософія життя: там, де народився, ти потрібен найбільше» : [бесіда з письменником М. Дочинцем / записав В. Бедзір] // Уряд. кур'єр. – 2014. – 26 берез. – С. 12.

99. «Усі мої книги втілюють моє прагнення подолати провінційність духу» / М. Дочинець ; спілкувався Т. Головка // Слово Просвіти. – 2014. – 4-10 груд. (№ 48) – С. 8–9.

100. Це премія не Януковича, а Шевченка [Електронний ресурс] : [інтерв'ю з укр. письменником М. Дочинцем] // Друг читача : [вебсайт]. – Дата публікації: 24.01.2014. Електрон. дані. – Режим доступу: vsiknygy.net.ua/news/33743.

101. Золотнюк А. Українцям бракує системи : [зустріч з письменником М. Дочинцем в музеї «Літературне Тернопілля»] / А. Золотнюк // Вільне життя плюс. – 2015 . – 3 квіт. (№ 26). – С. 6. – (Слово письменника).

102. «Несподівано ми стали пупом Всесвіту» [бесіда з письменником М. Дочинцем, який виступав у Палаці кіно (м. Тернопіль)] / провела В. Семеняк // Укр. літ. газ. – 2015. – 10 квіт. – С. 19.

103. Фещук В. Мирослав Дочинець : «Світ належить радісним» : [зустріч закарпат. письменника М. Дочинця зі студентами Ін-та філології] / В. Фещук // Укр. літ. газ. – 2016. – 28 жовт. – С. 17 : фот.

104. «Про себе, про слово, про світ...» : [інтерв'ю з письменником] / М. Дочинець ; вів М. Гармошка] // Правозахист громади. – 2018. – 3 берез. – С. 6–7 : фот.

**Життя і творча діяльність М. Дочинця.
Літературна критика**

105. Мирослав Дочинець : прозаїк // Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : біобібліогр. покажч. / І. Хланта ; Закарпат. держ. обл. універс. наук. б-ка. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 219–220 : портр.

ВА566687

106. Дочинець М. Прозаїк, публіцист, видавець // Закарпаття. Хто є хто : [У 2-х вип.] / авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Укр. наук. т-во геральдики і лексикології, 2005.

Вип. 2. – С. 147. : фот. кольор.

В347953 / Вип. 2

107. Бродик З. Дочинець Мирослав / З. Бродик // Укр. журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. слов. – 2007. – Вип. 14. – С. 128–129.

Ж73329

108. Хланта І. Мирослав Іванович Дочинець : 50-річчя від дня народж. прозаїка, публіциста, видавця (нар. 1959) / І. Хланта // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік. – 2008. – С. 175–180.

Ж70658/2008/2009

109. Хланта І. «Письмо густе і відшліфоване» : до 50-річчя від дня народження Мирослава Дочинця / І. Хланта // Срібна земля. – 2009. – 5 верес. – С. 11.

110. Сідун І. Серед лідерів літа-2010 є і закарпатські літератори : [у всеукр. рейтингу «Книжка року-2010» фігурують імена С. Федаки, Г. Малик та М. Дочинця] / І. Сідун // Новини Закарпаття. – 2010. – 7 серп. – С. 3.

111. Дочинець М. Уроки батька : [про І. Дочинця] / М. Дочинець // Укр. літ. газ. – 2011. – 15 лип. – С. 16. : фот. ; Укр. літ. газ. – 2011. – 29 лип. – С. 16.

112. Горват В. Про зустріч із закарпатським письменником Мирославом Дочинцем у Виноградіві та про нову еру в історії людства : [в читал. залі район. б-ки] / В. Горват // Новини Закарпаття. – 2012. – 10 лип. (№ 77). – С. 6.

113. Закарпатцеві Мирославу Дочинцю вручили головну премію літературного конкурсу «Козацька балачка» [Електронний ресурс]. – Дата публікації: 04.06.2012 – Режим доступу: <https://zakarpattya.net.ua/News/97060->

Zakarpattsevi-Myroslavu-Dochyntsiu-vruchyly-holovnu-premiiu-literaturnoho-konkursu-Kozatska-balachka.

114. Першим лауреатом премії імені Мейгеша став Мирослав Дочинець [Електронний ресурс]. – Дата публікації: 31.05.2012. – Режим доступу: <https://zakarpatty.net.ua/News/96956-Pershym-laureatom-premii-imeni-Meishesha-stav-Myroslav-Dochynets>.

115. Мирослав Дочинець [Електронний ресурс] : [біограф. та творчість] // Від книги до мети. Академічний майстер-клас – авторський проєкт Ірини Фаріон : [вебсайт]. – Дата публікації: 29.03.2013. – Електрон. дані. – Режим доступу: www.vid-knyhy-do-mety.info/ukr/avtory/myroslav-dochynets.html. – Назва з екрана.

116. Мирослав Дочинець – лауреат премії «Ярославового Валу» // Літ. Україна. – 2013. – 21 лют. – С. 3.

117. Слабошпицький М. Це вже окремий материк : [проза Мирослава Дочинця] // Слово Просвіти. – 2013. – 7 лют. (№ 6). – С. 13.

118. Талько О. Б. Новелістичний характер творчості М. Дочинця / О. Б. Талько // Література. Фольклор. Проблеми поетики : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2013. – Вип. 39. – С. 475–480.

Ж68709/2013/39; Ч. 1

119. Фасоля Т. Вороняча мудрість від Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / Т. Фасоля // ЛітАкцент : [вебсайт]. – Дата публікації: 20.02.2013. – Електрон. дані. – Режим доступу: Litakcent.com/2013/02/20/voronjacha-mudrist-vid-myroslava-dochyncja.

120. Вегеш А. Промовистість назв романів Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / А. Вегеш // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Філологія. Соц. комунікації. – 2014. – Вип. 2. – С. 8–12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2014_2_4.

121. Горинь В. «І відкіля ти взявся у нас такий?» : штрихи до літ. портр. М. Дочинця / В. Горинь // Дзвін. – 2014. – № 6. – С. 135–141.

Ж26476/2014/6

122. Гурська Д. В. Комунікативно-прагматичний аспект релігійного дискурсу та його функціонування у мовотворчості українських письменників Мирослава Дочинця й Галини Пагутяк [Електронний ресурс] / Д. В. Гурська // Наук. пр. Кам'янець-Подільськ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія : Філолог.

науки. – 2014. – Вип. 37. – С. 105–107. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrkrnu_fil_2014_37_27.

123. Жук О. «Шаную і люблю» : [лауреати Шевченк. премії-2014, серед яких М. Дочинець] // Україна молода. – 2014. – 18 лют. (№ 24). – С. 13.

124. Карасьов М. Кандидати в лауреати : [М. Дочинець, Ю. Щербак, Ю. Буряк, К. Москалець] / М. Карасьов // Укр. літ. газ. – 2014. – 31 січ. – С. 4–5.

125. Мирослав Дочинець // Бібліотечка «Дивослова». – 2014. – № 4. – С. 7–17.

Ж28928:Бібл./2014/4

126. Письменник Мирослав Дочинець став почесним громадянином Мукачева [Електронний ресурс] : [документ]. – Дата публікації: 29.05.2014. – Режим доступу : <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/94287>. – Назва з екрана.

127. Поліщук Т. Шевченківський комітет оголосив переможців 2014 року: львів'яни, донеччани і киянка : [серед нагородж. Нац. премією ім. Т. Шевченка М. Дочинець] / Т. Поліщук // День. – 2014. – 18 лют. (№ 29). – С. 11.

128. Про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка : Указ Президента України від 6 лист. 2014 р. № 855/2014] [Електронний ресурс] // Уряд. кур'єр. – 2014. – 12 листоп. – С. 10 ; Офіц. вісн. України. – 2014. – № 91. – С. 74. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/8552014-17972>.

Зі змісту : Присудити Національну премію України імені Тараса Шевченка 2014 року: Дочинцю Мирославу Івановичу, письменникові – за романи «Криничар. Діярюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії» та «Горянин. Води Господніх русел».

129. Ясинська Н. «Пише історії душ...» / Н. Ясинська // Жінка. – 2014. – № 4. – С. 2.

Ж22470/2014/4

130. Гурська Д. В. Біблійні паремії у мовотворчості Мирослава Дочинця як когнітивний засіб осмислення мовної картини світу [Електронний ресурс] / Д. В. Гурська // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія : Філолог. – 2015. – Вип. 12. – С. 83–87. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ioismn_2015_12_17.

131. Дочинець Мирослав Іванович : [прозаїк, публіцист] // Пагіря В. Світочі Мукачева / В. Пагіря. – Ужгород : Патент, 2015. – С. 109–110 : портр. ВА799968

132. Микитюк О. Діалектизми як засіб увиразнення текстів Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / О. Микитюк // Лінгвостиліст. студії. – 2015. – Вип. 2. – С. 85–90. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lis_2015_2_13.

133. Місце Мирослава Дочинця в сучасній українській літературі [Електронний ресурс]. – Дата останнього оновлення: 27.05.2015. – Режим доступу: http://zw.ciit.zp.ua/index.php/Місце_Мирослава_Дочинця_в_сучасній_українській_літературі, вільний (дата звернення: 09.09.2020).

134. Вовченко Г. Народна стихія і мовний портрет у прозі М. Дочинця [Електронний ресурс] / Г. Вовченко // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Філологія. – 2016. – Вип. 2. – С. 341–345. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2016_2_67.

135. Мирослав Дочинець : дорога до себе [Електронний ресурс] : відеофільм. – Дата відеоресурсу: 29.05.2016. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=oBnrs0rGk78><http://www.umoloda.kiev.ua/number/2423/164/86165> (дата звернення: 09.09.2020).

136. Мирослав Дочинець : (нар. 1959 р.) : [про прозаїка, публіциста, видавця] // Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття : літ. портр. й ескізи / Д. Федака. – Ужгород : ТІМРАНІ, 2016. – С. 548–561 : портр. ВС61933

137. Мирослав Дочинець : [прозаїк, публіцист] // Закарпатська обласна організація Національної спілки письменників України : довідник / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. орг. Нац. спілки письменників України, Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; [уклад. О. Ігнатович ; редкол. : В. Густі, О. Дурунда, О. Канюка]. – Ужгород : Вид-во О. Гаркуші, 2016. – С. 16 : портр. ВА814724

138. Дочинець Мирослав Іванович : український письменник і журналіст, член Асоціації українських письменників та Національної спілки письменників України, лауреат Шевченківської премії // Верховина. Волівщина-Міжгірщина. – Ужгород : ТІМРАНІ, 2017. – С. 418 : портр. ВС62392

139. Іщенко О. А. Самобутність філософії головного героя романів Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / О. А. Іщенко // Півден. архів. Серія : Філолог. науки. – 2017. – Вип. 66. – С. 29–32. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pafn_2017_66_8.

140. Коли спадає місячна роса... : М. Дочинець : [про прозаїка, публіциста, видавця] // Хланта І. Відлуння літературного Закарпаття : літ. портр., літературознав. ст., інтерв'ю та рец. / І. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – С. 291–330 : портр., фот.

ВА820148

141. Лауреатом президентської премії «Українська книга року» став Мирослав Дочинець [Електронний ресурс]. – Дата публікації: 22.05.2017. – Режим доступу : http://zik.ua/news/2017/05/22/laureatom_prezydentskoi_premii_ukrainska_knyga_roku_stav_myroslav_dochynets_1100283 (дата звернення: 09.09.2020).

142. Мирослав Дочинець : (нар. 1959 р.) : [про прозаїка, публіциста, видавця] // Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття : літ. портр. й ескізи / Д. Федака. – Ужгород : ТИМРАНИ, 2017. – С. 548–561 : портр.

ВС63495

143. Мирослав Дочинець : прозаїк, публіцист ; член НСПУ з 2006 р. // Сім крутих перевалів : літ. альм. Закарпаття / [редкол.: В. Густі (гол.), Є. Берніцкі, О. Ігнатович]. – Київ : Знання, 2017. – С. 280 : портр.

ВА818654

144. Мирослав Дочинець став лауреатом премії імені Олександра Духновича [Електронний ресурс]. – Дата публікації: 06.04.2017. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/prozahid/posts/798047080349752>.

145. Талько О. Б. Художні особливості прози Мирослава Дочинця / О. Б. Талько // Пріоритети сучасної філології : теорія і практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 10–11 лют. 2017 р. – Ужгород ; Херсон, 2017. – С. 38–40. – Бібліогр. в кінці ст.

ВА810169

146. Царук А. Зведення храму осяяним пером Мирослава Дочинця / А. Царук // Слово Просвіти. – 2017. – 7–13 груд. – С. 13 : фот.

147. Іщенко О. А. Свій /чужий хронотоп як маркер ідентичності героїв у романах Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / О. А. Іщенко // Літ. процес : методологія, імена, тенденції. Серія : Філолог. науки. – 2018. – № 12. – С. 33–39. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2018_12_8.

148. Яцьків М. Ю. Відтворення ментальних особливостей українців у фраземіці творів Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / М. Ю. Яцьків // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Філологія. – 2019. – Вип. 2. – С. 130–136. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2019_2_24.

149. Дочинець Мирослав Іванович [Електронний ресурс] : [біографія та творчість] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія : [вебсайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Дочинець_Мирослав_Іванович. – Дата останнього оновлення: 25.03.2020.

150. Дочинець Мирослав [Електронний ресурс] // Буквоїд. – Режим доступу: http://bukvoid.com.ua/info/writers/Dochinets_Miroslav.html, вільний (дата звернення: 09.09.2020).

Про окремі твори Мирослава Дочинця

Аукціон зубочисток

151. Аукціон думок : [про кн. М. Дочинця «Аукціон зубочисток»] // Пагіря В. Сторінки золотого фонду Карпатського краю / В. Пагіря. – Ужгород : Гражда, 2008. – С. 30–31. ; Новини Закарпаття. – 2008. – 12 лют.

152. Книжка для мізкових вправ : [про кн. М. Дочинця «Аукціон зубочисток»] / В. Гарагонич // Панорама. – 2008. – 12 січ. – С. 6. ; Фест. – 2008. – 21–27 лют. – С. 14.

Вічник

153. Ісак М. Природа і душа не терплять порожнечі... : [про роман Мирослава Дочинця «Вічник»] / М. Ісак // Новини Закарпаття. – 2011. – 5 квіт. (№ 37). – С. 6.

154. Копичень В. Від срібної до...срібної землі / В. Кепичень // Літ. Україна. – 2011. – № 37 (29 верес.). – С. 10.

Рец. на кн. : Дочинець М. Вічник. Сповідь на перевалі духу / М. Дочинець. – Мукачево, 2011. – 281 с.

155. Мигидюк М. Перекладач перейшов на кукурудзяну крупу : [про пер. рос. мовою роману М. Дочинця «Вічник» вінниц. письменником М. Рябим] / М. Мигидюк // Газета по-українськи. – 2011. – 22 лип. – С. 17.

156. Сверстюк Є. Книга джерельна : [про роман «Вічник»] / Є. Сверстюк // Літ. Україна. – 2012. – 2 лют. – С. 10.

157. Сверстюк Є. Мудрість серця : про кн. М. Дочинця «Вічник» // День. – 2012. – 27 січ. (№ 13/14). – С. 23.

158. Скорина Л. Не бійся. Не жалкуй. Не зупиняйся. : [про роман «Вічник»] / Л. Скорина // Березіль. – 2012. – № 3/4. – С. 173–187.
Ж26911/2012/3-4

159. Терен Т. «Вічник» Мирослава Дочинця : книга, яка читає тебе / Т. Терен // Укр. культура. – 2012. – № 2-3. – С. 32–37. : фот.
Ж26021

160. Штонь Г. Бути у слові собою / Г. Штонь // Укр. літ. газ. – 2012. – № 4 (24 лют.). – С. 18

Рец. на кн. : Дочинець М. Вічник / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2011. – 290 с.

161. Щур О. Український Коельйо : Мирослав Дочинець зумів угадати запити типового читача : [про роман «Вічник»] / О. Щур // Укр. тиждень. – 2012. – № 9. – С. 56–57.

Ж25933/2012/9

162. Сверстюк Є. Мирослав Дочинець : «Вічник» – книга джерельна / Є. Сверстюк // Світлі голоси життя. – Київ, 2014. – С. 739–741. – (Бібліотека Шевченківського комітету).

ВА786738

163. Вегеш А. І. Інформаційний заряд літературно-художніх антропонімів роману «Вічник» Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / А. І. Вегеш // Зап. з ономастики. – 2015. – Вип. 18. – С. 74–83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zzo_2015_18_10.

164. Гримашевич Г. Означальні прислівники як складова ідіостилю М. Дочинця (на матеріалі роману «Вічник») [Електронний ресурс] / Г. Гримашевич // Філолог. часоп. – 2015. – Вип. 1. – С. 20–25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/filoljour_2015_1_6.

165. Яцьків М. Ю. Фразеологічна картина світу в романі Мирослава Дочинця «Вічник» [Електронний ресурс] / М. Ю. Яцьків // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія : Філолог. науки. – 2015. – Вип. 38. – С. 386–391. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_fil_2015_38_92.

166. Жила С. О. «Вічник» Мирослава Дочинця – «роман про силу людського духу» : вивч. твору в серед. шк. та виші / С. О. Жила // Укр. мова і літ. в школах України. – 2016. – № 5. – С. 12–18.

Ж16518

167. Жила С. О. Концепція вічного буття національної людини і національного світу за романом «Вічник» Мирослава Дочинця : вивч. твору в серед. шк. та виші [Електронний ресурс] / С. О. Жила // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Філологія. – 2016. – Вип. 2. – С. 10–16. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2016_2_4.

168. Жила С. О. Панорама духовного життя українців за романом Мирослава Дочинця «Вічник» [Електронний ресурс] / С. О. Жила // Наук. зап. [Ніжин. держ. ун-у ім. М. Гоголя]. Серія : Псих.-пед. науки. – 2016. – № 4. – С. 77–84. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2016_4_17.

169. Жила С. О. Фольклорні поля у романі Мирослава Дочинця «Вічник» / С. О. Жила // Укр. мова і літ. в шк. України. – 2016. – № 6. – С. 13–17.

Ж16518

170. Кравченко Г. Архетипні мотиви в романі Мирослава Дочинця «Вічник» [Електронний ресурс] / Г. Кравченко // Акт. питання сусп. наук та історії медицини. – 2016. – № 4. – С. 83–86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apcnim_2016_4_18.

171. Чумакова Г. А. Багатозначність лейтмотивних слів у контексті роману М. Дочинця «Вічник» / Г. А. Чумакова // Глобалізація / європеїзація і розвиток національних слов'янських культур : матеріали Міжнар. наук. конф. до Дня слов'ян. писемності і культури (Київ, 24 трав. 2016 р.) / НАН України, Укр. ком. славістів, НБУВ [та ін.] ; [редкол.: О. С. Онищенко (голова), Л. А. Дубровіна, Н. П. Бондар та ін.]. – Київ : Ін-т рукоп. НБУВ, 2016. – С. 119–122.

ВА802278

172. Чумакова Г. А. Полісемія в контексті роману Мирослава Дочинця «Вічник» [Електронний ресурс] / Г. А. Чумакова // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 523–526. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_132.

173. Талько О. Б. Імпресіоністичні елементи поезики Мирослава Дочинця (за романом «Вічник. Сповідь на перевалі духу») [Електронний ресурс] / О. Б. Талько // Молодий вчений. – 2017. – № 2. – С. 431–435. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_2_102.

174. Теробус Р. М. Функційне навантаження власних назв у романах Мирослава Дочинця «Криничар» та «Вічник» [Електронний ресурс] / Р. М. Теробус // Наук. вісн. Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. Серія : Філолог. науки (мовознавство). – 2017. – № 8(2). – С. 110–113. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_8\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_8(2)_27).

175. Ковпик С. І. Роман М. Дочинця «Вічник. Сповідь на перевалі духу» як медіакультурна стратегія автора [Електронний ресурс] / С. І. Ковпик // Прикарпат. вісн. НТШ. Серія : Слово. – 2018. – № 4. – С. 124–135. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_sl_2018_4_16.

Горянин. Води Господніх русел

176. Бедзір В. У стару річку з новим романом : [про новий роман М. Дочинця «Горянин. Води Господніх русел»] / В. Бедзір // Уряд. кур'єр. – 2013. – 1 лют. – С. 13.

177. Бреза І. Мирослав Дочинець: «Інші свої книжки я практично не читаю...» : [про презентацію роману М. Дочинця «Горянин. Води Господніх русел»] / І. Бреза, В. Нитка // Голос України. – 2013. – 9 лют. (№ 27). – С. 13.

178. Кузан В. Старий і Ріка : [про роман «Горянин. Води Господніх русел»] / В. Кузан // Літ. Україна. – 2013. – 28 листоп. – С. 7.

179. Ножка А. «Горянин» Мирослава Дочинця пішов у люди : [вихід у світ кн. авт. «Горянин. Води Господніх русел»] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2013. – 22 січ. – С. 6.

180. Скорина Л. «На своєму березі...» : необов'язкові міркування про кн. М. Дочинця «Горянин» [Електронний ресурс] / Л. Скорина // Буквоїд : [веб-сайт]. – Дата публікації: 04.04.2013. – Електрон. дані. – Режим доступу: bukvoid.com/ua/reviews/books/2013/04/04/083207.html.

181. Сорока П. «Горянин» : руслами господніх вод // Укр. літ. газ. – 2013. – 2 груд. (№ 24). – С. 18.

Рец. на кн.: Горянин. Води Господніх русел / Мирослав Дочинець. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2013. – 312 с.

182. Федака С. Старий і Ріка : [про роман М. Дочинця «Горянин. Води Господніх русел»] // Слово Просвіти. – 2013. – 7 лист. (№ 44). – С. 14.

183. Цимбал А. «Горянин» у Києві / А. Цимбал // Літ. Україна. – 2013. – 21 лют. – С. 11.

184. Жила С. О. Уроки позакласного читання в системі літературної освіти старшокласників (за романом Мирослава Дочинця «Горянин. Води Господніх русел») [Електронний ресурс] / С. О. Жила // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. – 2014. – № 7–8. – С. 48–53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ulvzsh_2014_7-8_13.

185. Дячишин Б. Прочитане залишається : рец. / Б. Дячишин // Дзвін. – 2015. – № 1. – С. 180–181.

Рец. на кн. : Дочинець М. Горянин : роман / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2014. – 276 с.

Ж26476/2015/1

186. Шокіна К. Фраземіка роману Мирослава Дочинця «Горянин: Води Господніх русел» / К. Шокіна // Студії з філології та журналістики. – 2015. – Вип. 3. – С. 11–15.

Ж74567

187. Іщенко О. А. Роман «Горянин» Мирослава Дочинця : екокрит. ракурс [Електронний ресурс] / О. А. Іщенко // Наук. вісн. Міжнарод. гуман. ун-ту. Серія : Філологія. – 2016. – Вип. 24(1). – С. 27–30. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_24\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_24(1)_9).

188. Вегеш А. Особливості найменувань літературних героїв у романі Мирослава Дочинця «Горянин» [Електронний ресурс] / А. Вегеш // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Філологія. – 2016. – Вип. 1. – С. 52–56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2016_1_12.

189. Яцьків М. Ю. Семантичні особливості компаративних фразем у романі Мирослава Дочинця «Горянин» [Електронний ресурс] / М. Ю. Яцьків // Лінгвіст. дослідж. – 2016. – Вип. 41. – С. 145–149. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2016_41_22.

190. Горболіс Л. М. Екокультурний вектор образу головного героя роману Мирослава Дочинця «Горянин. Води Господніх русел» [Електронний ресурс] / Л. М. Горболіс // Філолог. трактати. – 2017. – Т. 9. – № 2. – С. 124–132. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2017_9_2_19.

Душа Мукачєва

191. Пагір'я В. «Душа Мукачєва» : [про однойм. кн. М. Дочинця] / В. Пагір'я // Новини Закарпаття. – 2008. – 17 трав. (№ 55/56). – С. 21.

Зряче перо

192. Сорока П. Мудре серце Мирослава Дочинця / П. Сорока // Літ. Україна. – 2017. – 28 верес. – С. 12 : фот.

Рец. на кн. : Дочинець М. Зряче перо. Роман із аркушем / М. Дочинець. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2017. – 289 с.

Книга надиху

193. Сорока П. Колекція родового часу / П. Сорока // Літ. Україна. – 2015. – № 48 (17 груд.). – С. 13

Рец. на кн. : Дочинець М. Книга надиху : уроки світу, Неба і людей / М. Дочинець. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2015. – 248 с.

194. Сорока П. Колекція родового часу / П. Сорока // Дзвін. – 2016. – № 6. – С. 190–192.

Рец. на кн. : Дочинець М. Книга надиху: уроки світу, Неба і людей / М. Дочинець. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2015. – 248 с.

Ж26476/2016/6

Криничар

195. Гаврош О. Ідеальний багач із Мукачєва : [про роман «Криничар»] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2012. – 24 листоп. – С. 21, 24.

196. Каралкіна Н. Новий роман Мирослава Дочинця розкриває філософію грошей і вчить духовної незалежності : кн. надрукували на папері, виготовл. з соломи : [кн. «Криничар. Діяріюш найбагатшої людини Мукачівської домінії»] / Н. Каралкіна // РІО. – 2012. – 24 берез. – С. 19.

197. Свентах А. Той, хто пройшов крізь Закарпаття : [про презентацію кн. М. Дочинця «Криничар. Діяріюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії»] / А. Свентах // Високий Замок. – 2012. – 10 квіт. – С. 10.

198. Сорока П. Відкритий лист до Мирослава Дочинця : [рец. на кн. М. Дочинця «Криничар»] / П. Сорока // Укр. літ. газ. – 2012. – 14 груд. – С. 5.

199. Штонь Г. У позасвіті мови : [про кн. «Криничар» М. Дочинця] / Г. Штонь // Укр. літ. газ. – 2012. – 10 серп. – С. 4–5 : фот.

200. Базилевський В. Книжка глибокого дихання : [про кн. «Криничар. Діяріюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії»] / В. Базилевський // Літ. Україна. – 2013. – 10 січ. – С. 7.

201. Васьків М. Наративні особливості «Криничара» Мирослава Дочинця : повчання через розповідь [Електронний ресурс] / М. Васьків // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Філологія. Соц. комунікації. – 2013. – Вип. 1. – С. 25–29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2013_1_7.

202. Родик К. Дао, гроші, втрачений рай : чергова сходинка Мирослава Дочинця : [про твір «Криничар»] / К. Родик // Україна молода. – 2013. – № 31 (27 лют.). – С. 13.

203. Вегеш А. Символічні назви героїв у романі «Криничар» Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / А. Вегеш // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2015. – Вип. 20. – С. 23–27. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2015_20_7.

204. Яцьків М. Ю. Лінгвокультурна специфіка фразеологізмів української мови (на матеріалі роману Мирослава Дочинця «Криничар») [Електронний ресурс] / М. Ю. Яцьків // Гуман. освіта у техн. вищ. навч. закл. – 2016. – Вип. 33. – С. 198–207. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvnz_2016_33_20.

205. Теробус Р. М. Функційне навантаження власних назв у романах Мирослава Дочинця «Криничар» та «Вічник» [Електронний ресурс] / Р. М. Теробус // Наук. вісн. Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. Серія : Філолог. науки (мовознавство). – 2017. – № 8(2). – С. 110–113. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_8\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_8(2)_27).

206. Бобик Ю. В. Афористичність як стильова домінанта у тексті роману Мирослава Дочинця «Криничар» («Діярюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії») [Електронний ресурс] / Ю. В. Бобик // Прикарпат. вісн. НТШ. Серія : Слово. – 2019. – № 3. – С. 438–444. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_sl_2019_3_54.

Лис у винограднику

207. Бензір Н. Усі ми прийдемо до свого виноградника...: [про роман М. Дочинця «Лис у винограднику»] / Н. Бензір // Новини Закарпаття. – 2010. – 3 квіт. (№ 37/38). – С. 20.

208. Горват М. Людське серце Мирослава Дочинця : [презентація кн. «Лис у винограднику» в ЗОУНБ] / М. Горват // Вісті Ужгородщини. – 2010. – 26 лют. – С. 8. : фото.

209. Дочинець М. І. Літературний супермен від Мирослава Дочинця : [презентація кн. «Лис у винограднику» в ЗОУНБ] / М. І. Дочинець // Фест. – 2010. – 25 лют. – 3 берез. – С. 14. : фот. М. Дочинця.

210. Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека : [оголош. про презентацію кн. М. Дочинця «Лис у винограднику» ; 25.02. – вечір присвяч. 100-річчю письменника Ф. Потушняка] // Ужгород. – 2010. – 20 лют. – С. 8–9.

211. Надворна І. Рецепти солодоців і... життя у новому романі Мирослава Дочинця : [про роман М. Дочинця «Лис у винограднику»] / І. Надворна // Ужгород. – 2010. – 3 квіт. (№ 12). – С. 13.

212. Рошко М. Літературний супермен від Мирослава Дочинця / М. Рошко // Київ. – 2010. – № 4–5. – С. 172–173.

Ж14227

213. Федака С. Д. Лис у винограднику : [презентація кн. М. Дочинця за одноім. назвою в ЗОУНБ] / С. Д. Федака // Неділя. – 2010. – 27 лют. – 5 берез. – С. 2а.

214. Харабарук Г. Таланти і поклонники : [культ., мистец. і літератур. життя краю ; в т. ч. презентація кн. М. Дочинця «Лис у винограднику» в ЗОУНБ] / Г. Харабарук // Трибуна. – 2010. – 27 берез. – С. 11.

215. Ільніцька Т. Мирослав Дочинець. «Лис у винограднику» [Електронний ресурс] : [рец.] / Т. Ільніцька // Проба Пера : літ. інтернет-видання. – Дата публікації : 26.08.2013. – Режим доступу: probarpera.org/publication/13/18670/myroslav-dochynets-lys-u-vynohradnyku.html (дата звернення: 11.09.2020). – Назва з екрана.

216. Вегеш А. Конотативне та функціональне наповнення літературно-художніх антропонімів у романі Мирослава Дочинця «Лис у винограднику» [Електронний ресурс] / А. Вегеш // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2014. – Вип. 19. – С. 17–21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2014_19_5.

Мафтей

217. Сорока П. Тайна сухого пера / П. Сорока // Літ. Україна. – 2016. – № 43 (10 лист.). – С. 12.

Рец. на кн. : Дочинець М. Мафтей / М. Дочинець. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2016. – 352 с.

218. Прокопович Л. С. Вербалізація концепту час у романі Мирослава Дочинця «Мафтей» [Електронний ресурс] / Л. С. Прокопович // Наук. вісн. Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. Серія : Філолог. науки (мовознавство). – 2017. – № 8(2). – С. 66–69. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_8\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_8(2)_17).

219. Жила С. О. Культ народної мудрості і способу життя в романі Мирослава Дочинця «Мафтей» : матеріали до уроку позаклас. читання / С. О. Жила // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2018. – Вип. 23. – С. 117–122.

Ж70664

220. Жила С. О. «Ношу я в собі два сонця»: урок позакласного читання за романом Мирослава Дочинця «Мафтей» [Електронний ресурс] / С. О. Жила // Вісн. Глухів. нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка. Серія : Пед. науки. – 2018. – Вип. 2(1). – С. 136–143. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2018_2\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2018_2(1)_20).

221. Прокопович Л. С. Лексико-семантичне мікрополе «очі» як фрагмент мовного портрета людини в романі Мирослава Дочинця «Мафтей» [Електронний ресурс] / Л. С. Прокопович // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія : Філологія. – 2018. – Вип. 27. – С. 35–44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2018_27_6.

222. Прокопович Л. С. Семантико-стилістичні функції фразем у романі Мирослава Дочинця «Мафтей» [Електронний ресурс] / Л. С. Прокопович // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія : Філолог. науки. – 2018. – № 2. – С. 65–72. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_11.

223. Прокопович Л. С. Тенденції та специфіка вияву змін сакральних лексем у романі Мирослава Дочинця «Мафтей» [Електронний ресурс] / Л. С. Прокопович // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Філологія. – 2018. – Вип. 1. – С. 48–53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2018_1_12.

224. Вегеш А. Літературно-художні антропоніми як засоби творення образів у романі «Мафтей» Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / А. Вегеш // Вісн. Львів. ун-ту. Серія філолог. – 2019. – Вип. 71(2). – С. 292–300. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2019_71\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2019_71(2)_28).

225. Прокопович Л. С. Діалектна лексика в романі Мирослава Дочинця «Мафтей» [Електронний ресурс] / Л. С. Прокопович // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство). –

2019. – Вип. 29. – С. 112–121. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2019_29_15.

226. Прокопович Л. С. Індивідуально-авторські словотвірні одиниці у романі Мирослава Дочинця «Мафтей» [Електронний ресурс] / Л. С. Прокопович // Вісн. Маріупол. держ. ун-ту. Серія : Філологія. – 2019. – Вип. 20. – С. 263–271. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2019_20_37.

Місячна роса

227. Зубець Н. Функційна і прагматична характеристика афористично структурованих висловлювань Мирослава Дочинця (на прикладі збірки «Місячна роса») [Електронний ресурс] / Н. Зубець // Наук. пр. Кам'янець-Подільськ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія : Філолог. науки. – 2019. – Вип. 48. – С. 137–140. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2019_48_33.

Многії літа. Благії літа

228. Дочинець М. Сто років смиренності : про унікальний устрій життя однієї людини : [про кн. «Многії літа. Заповіді 104-річного Андрія Ворона – як жити довго в щасті і в радості»] / М. Дочинець // Новини Закарпаття. – 2007. – 1 верес. – С. 19 ; Трибуна. – 2007. – 31 лип. – С. 4.

Світован

229. Нитка В. Одкровення під небесним шатром : письменник Мирослав Дочинець презентував новий роман «Світован. Штудії під небесним шатром» / В. Нитка, Г. Тарканій // Голос України. – 2013. – 30 листоп. – С. 20.

230. Вегеш А. Специфіка літературно-художніх антропонімів роману «Світован» Мирослава Дочинця [Електронний ресурс] / А. Вегеш // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2016. – Вип. 21. – С. 219–222. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2016_21_47.

231. Горболіс Л. М. Екотілесний аспект осмислення взаємин людини і природи в романі Мирослава Дочинця «Світован. Штудії під небесним шатром» [Електронний ресурс] / Л. М. Горболіс // Філолог. трактати. – 2017. – Т. 9. – № 3. – С. 98–107. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2017_9_3_15.

Синій зошит

232. Сорока П. Голос мудрої любові : [про кн. «Синій зошит. Аркуші днів світящих»] / П. Сорока // Літ. Україна. – 2015. – 9 квіт. – С. 7.

233. Сорока П. Гра з часом і простором : рец. / П. Сорока // Дзвін. – 2015. – № 9. – С. 177–178.

Рец. на кн. : Дочинець М. Синій зошит. Аркуші днів світящих / М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2015. – 184 с.

Ж26476

Хліб і шоколад

234. Баран Є. Хліб і шоколад Мирослава Дочинця / Є. Баран // Укр. літ. газ. – 2009. – 23 жовт. – С. 13.

235. Луценко Н. Аромат гіркуватого шоколаду від Мирослава Дочинця : [про кн. новел М. Дочинця «Хліб і шоколад»] / Н. Луценко // Новини Закарпаття. – 2009. – 30 трав. (№ 57/58). – С. 22.